

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Aleksandra Premk

IZRAELSKA VOJAŠKA NAVZOČNOST V LIBANONU

Diplomsko delo

Ljubljana, 2004

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Aleksandra Premk

Mentor: redni profesor dr. Janko Prunk

IZRAELSKA VOJAŠKA NAVZOČNOST V LIBANONU

Diplomsko delo

Ljubljana, 2004

KAZALO

1	UVOD	1
1.1	Teoretična, metodološka in hipotetična izhodišča	1
1.1.1	<i>Opredelitev problema</i>	<i>1</i>
1.1.2	<i>Struktura diplomskega dela</i>	<i>4</i>
1.1.3	<i>Predmet analize</i>	<i>6</i>
1.1.4	<i>Cilji analize</i>	<i>6</i>
1.1.5	<i>Uporabljene metode</i>	<i>7</i>
1.1.6	<i>Hipoteze</i>	<i>7</i>
2	OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	9
2.1	Libanon	9
2.2	Izrael	11
2.3	Sirija	12
3	NASTANEK IN KRATKA ZGODOVINA LIBANONA DO LETA 1975.....	14
3.1	Francoski mandat in Veliki Libanon.....	14
3.2	Nacionalni sporazum (1943) in nastanek neodvisnega Libanona.....	15
3.3	Kratkotrajna državljanska vojna (1958).....	16
3.4	Prihod Palestincev in Kairski sporazum (1969).....	17
4	ZAČETEK LIBANONSKE DRŽAVLJANSKE VOJNE IN VLOGA SIRIJE	20
4.1	Vpletene strani v državljansko vojno.....	20
4.2	Zgodnja faza državljanske vojne (1975-1976)	21
4.3	Vloga Sirije in vojaška intervencija v Libanonu.....	21
4.4	Sirska vojaška in politična navzočnost v Libanonu	24
5	IZRAELSKA POSREDOVANJA IN VOJAŠKA NAVZOČNOST V LIBANONU	27
5.1	Spopadi nizke intenzivnosti (1967-1975).....	27
5.2	Posredna navzočnost Izraela ali strategija posrednega nastopanja (1976-1978)	28
5.3	Izraelsko vojaško posredovanje – operacija »Litani« (1978)	31
5.4	Sprememba izraelske strategije.....	33
5.5	Izraelsko vojaško posredovanje – operacija »Mir za Galilejo« (1982).....	35
5.5.1	<i>Načrtovanje in cilji operacije</i>	<i>35</i>
5.5.2	<i>Vojaški potek in značilnosti operacije</i>	<i>37</i>
5.5.3	<i>Obleganje in blokada Bejruta ter umik PLO</i>	<i>41</i>
5.6	Izraelska vojaška navzočnost v Libanonu od 1982 do 1985.....	43
5.6.1	<i>Posledice operacije »Mir za Galilejo«</i>	<i>43</i>
5.6.2	<i>Začetek postopnega umika izraelske vojske.....</i>	<i>46</i>
5.6.3	<i>Šiitska nevarnost in ustanovitev SLA</i>	<i>47</i>
5.6.4	<i>Izraelski umik in vzpostavitev »varnostne cone«</i>	<i>48</i>
6	OBDOBJE NESTABILNOSTI IN VPRAŠANJE »VARNOSTNE CONE« (1986-2000).....	50
6.1	Položaj v južnem Libanonu	50
6.2	Operacija »Accountability«	51

6.3	Operacija »Grapes of Wrath«	53
6.4	Napoved izraelskega umika in izgube	57
6.5	Dokončen izraelski umik iz Libanona	59
7	VLOGA IZRAELSKIH OBVEŠČEVALNO - VARNOSTNIH SLUŽB V LIBANONU.....	63
7.1	Pomoč krščanski milici in boj zoper Palestince (1975-1983).....	63
7.2	Pomoč SLA in boj zoper Hezbollah (1982-2000)	66
8	POLOŽAJ PO IZRAELSKEM VOJAŠKEM UMIKU IZ LIBANONA	70
8.1	Sporno ozemlje – Shebaa Farms.....	70
8.2	Izraelski strategija po letu umiku iz Libanona	71
8.3	Najnovejši incidenti	72
9	ZAKLJUČNA RAZMIŠLJANJA IN UGOTOVITVE	74
10	LITERATURA IN VIRI	83

1 UVOD

1.1 Teoretična, metodološka in hipotetična izhodišča

1.1.1 Opredelitev problema

Tema pričujočega diplomskega dela je *Izraelska vojaška navzočnost v Libanonu*. Izrael in Libanon sta suvereni, mednarodno priznani državi, ki se nahajata na Bližnjem vzhodu. Bližnji vzhod je že od odprtja Sueškega prekopa in odkritja prvih zalog nafte ena izmed geostrateško najpomembnejših regij na svetu. Bližnjevzhodna regija, za katero se ocenjuje, da ima največ zalog nafte, predstavlja glavni rezervoar za svetovno gospodarstvo, ki je še vedno, oziroma čedalje bolj, odvisno od »črnega zlata«. Največji odjemalec teh zalog je predvsem t. i. zahod, na čelu z ZDA in zahodno Evropo (oziroma EU). V zadnjem času postaja nafta kot strateška dobrina čedalje dražja, predvsem zaradi nestabilnih razmer v bližnjevzhodni regiji, ki povzročajo motnje v črpanju surove nafte. Cene nafte dviguje tudi povečano povpraševanje gospodarsko hitro rastočih držav s številnim prebivalstvom. V prvi vrsti se tukaj misli na Kitajsko in Indijo.

Zaradi geostrateškega pomena Bližnjega vzhoda je skozi celotno dvajseto stoletje vladalo za dogajanje na tem področju veliko zanimanje. Različne kolonialne velesile so že zgodaj spoznale, da je fizični (vojaški) in s tem tudi politični nadzor nad Bližnjim vzhodom strateškega pomena. Britanski imperij je po prvi svetovni vojni na najpomembnejšem delu Bližnjega vzhoda vladal z mandatom Društva narodov (mandat nad Palestino, Transjordanijo, Irakom in protektorat nad Egiptom). Takrat je bil za Britance najpomembnejši Sueški prekop, ki jim je skrajšal pot do kolonij v Indiji in drugod v Aziji. Britanci so si regijo razdelili s Francozi, katerim je bil poverjen mandat Društva narodov nad ozemlji, kjer sta danes suvereni državi Libanon in Sirija. Že pred njima je na Bližnjem vzhodu vladalo veliko zavojevalcev in imperijev, med katerimi lahko omenimo rimski ter kasneje še otomanski (turški) imperij.

Velika Britanija in Francija sta na Bližnjem vzhodu vzpostavili podložne in odvisne entitete, pri katerih pa sta malo ali pa sploh ne upoštevali plemenske, verske ali narodnostne značilnosti področja. Meje med entitetami sta potegnili v skladu z njunimi kolonialnimi interesi, pri tem pa sta zanemarili lokalno prebivalstvo, njihove posebnosti, nasprotja in druge značilnosti. Te »kolonialne« meje so se ohranile tudi potem, ko so kolonialni gospodarji s svojo vojsko zapustili regijo in so bile osnova za kasnejše meddržavne meje. Novonastale suverene države na področju Bližnjega vzhoda še dandanes čutijo posledice risanja »kolonialnih« mej. Tudi v tem se skriva eden od glavnih razlogov za današnja nasprotja in sovražnosti med državami, različnimi verami in etničnimi skupinami na Bližnjem vzhodu. Libanon in Izrael nista nobeni izjemi.

Po drugi svetovni vojni se je pričel proces dekolonizacije, ki je povzročil nastanek mnogih suverenih držav v regiji. Povsem na novo je bila ustanovljena judovska država Izrael, ki je že od vsega začetka predstavljala nekakšen tujek med arabskimi državami. Neodvisna sta postala tudi Libanon in Sirija. Hkrati s procesom dekolonizacije je prišlo tudi začetka hladne vojne, kar se je odrazilo tudi na Bližnjem vzhodu. Stari kolonialni velesili sta počasi izgubljali vpliv, medtem ko sta bodoči velesili, vsaka prek svojih posrednikov, postajali glavna dejavnika v regiji. ZDA so dokončno utrdile svoj položaj v regiji po sueški vojni leta 1956, ki je pomenila dokončen zaton vpliva Velike Britanije in Francije. Sovjetska zveza je imela za regionalnega zaveznika Sirijo, do leta 1973 tudi Egipt in različna revolucionarna gibanja v bližnjevzhodnih državah, med drugim tudi Palestince.

Glavni zaveznik v regiji ZDA je bil že od vsega začetka Izrael. Ta se je zapletel v štiri vojne z Arabci (1948, 1956, 1967 in 1973), poleg tega pa še v libanonsko državljansko vojno, kar je tudi predmet tega diplomskega dela. Največji nasprotnik Izraelu so bili Palestinci, narod brez države, ki hoče imeti svojo državo na istem delu ozemlja, kjer so Judje ustanovili Izrael. Palestinski pregnanci so v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja našli zavetje tudi v Libanonu. Od tam so nadaljevali boj zoper izraelsko državo, zaradi česar se je le-ta aktivno vključil v libanonsko dogajanje in okupiral del libanonskega ozemlja. Izraelu je sčasoma uspelo zmanjšati nevarnost palestinskega dejavnika v Libanonu, kjer pa se je pojavila nova nevarnost, šiitske organizacije, ki so imele zaščitnika in pokrovitelja v Siriji in Iranu. Paradoksalno je, da

se je palestinska nevarnost za Izrael pojavila zopet leta 1987 v obliki vstaje, vendar tokrat ne iz libanonskega ozemlja, temveč iz zasedenih ozemelj Gaze in Zahodnega brega, praktično znotraj izraelske države same. Nevarnost, ki jo za Izrael predstavljajo šiitske organizacije v Libanonu, se po letu 2000 sicer precej zmanjšala, vendar daleč o tega, da bi bila povsem odpravljena.

V diplomskem delu sem se posvetila predvsem odnosom med dvema mednarodnopravno priznanima državama v bližnjevzhodni regiji – med Izraelom in Libanom. Pri tem je potrebno v isti sapi poudariti, da bi bilo diplomsko delo nepopolno, če bi zanemarili odločilen vpliv Sirije na Libanon in hkrati s tem tudi na izraelska (vojaška) posredovanja v Libanonu. Hkrati s tem sem poskušala predstaviti tudi dejavnike, ki so ta posredovanja sprožili. Glavni tovrstni dejavniki so predvsem palestinske in šiitske organizacije, ki so bile v različnih časovnih obdobjih vojaško in tudi politično aktivne na libanonskem ozemlju. Posamezne aktivnosti in posege Izraelcev v sosednji državi sem poskušala osvetliti tudi s političnega vidika, kolikor je pač to bilo potrebno za to, da se ustvari celotna slika in kontekst, ki je privedel do teh dogajanj.

Pri tem sem zavestno zanemarila širše strateške okvire, ki jih je narekovala hladna vojna do leta 1990 in politično-geostrateške cilje ZDA (zalivski vojni leta 1991 in 2003), kar bi po mojem mnenju presegalo okvire tega dela. Ta širši kontekst in dogodki so v diplomskem delu omenjeni le na mestih, kjer lahko pojasnijo dogajanje in odnose med zgoraj omenjenimi bližnjevzhodnimi državami in organizacijami.

Pri izdelavi diplomskega dela sem uporabila vso dostopno literaturo, ki jo je mogoče dobiti na slovenskem tržišču. Le-ta skoraj v celoti izhaja iz angloameriškega jezikovnega področja. Za novejša dogajanja na Bližnjem vzhodu sem največ uporabljala vire na svetovnem spletu.

1.1.2 Struktura diplomskega dela

V **prvem poglavju** diplomskega dela je nekaj uvodnih misli, predstavljeni so predmet in cilji analize, v nadaljevanju pa še uporabljene metode. Na koncu poglavja je navedena glavna hipoteza in pomožne hipoteze.

V **drugem poglavju** so na kratko podrobneje, s statističnimi podatki in veljavno politično ureditvijo, predstavljene tri bližnjevzhodne države, ki se pojavljajo kot središčni subjekti v pričujočem diplomskem delu. To so Libanon, Izrael in Sirija.

V **tretjem poglavju** je opisan nastanek in zgodovina Libanona do začetka državljanske vojne leta 1975. Posebej so predstavljeni dogodki, ki so vplivali na kasnejše dogajanje in vojaško ter politično prisotnost vojsk sosednjih držav, Izraela in Sirije, v Libanonu. Tukaj velja izpostaviti prikaz množičnega prihoda Palestincev na libanonsko ozemlje, ki je bil glavni, čeprav ne edini, razlog za vojaško intervencijo Izraela v Libanonu.

V **četrtm poglavju** je predstavljeno dogajanje in vzroki, ki so pomenili uvod v dolgotrajno državljansko vojno, v katero sta se vojaško vpletla tudi Sirija in kasneje še Izrael. Prikazani sta tudi glavni nasprotni si strani in sam potek konflikta. Posebej so v tem poglavju predstavljeni razmišljanja in vzroki, ki so navedli Sirijo, da vojaško posreduje v Libanonu.

V **petem poglavju** so predstavljena izraelska posredovanja in vojaška navzočnost v Libanonu. To poglavje je pravzaprav središčni del diplomskega dela in kot tak tudi najbolj strukturiran. Najprej je prikazan začetek vmešavanja in »posredne« navzočnosti Izraela, ki se kmalu sprevrže v »neposredno« vojaško navzočnost na libanonskih tleh. Opisane sta obe vojaški kopenski invaziji, s katerima je Izrael – s svojimi zavezniki – okupiral dele libanonskega ozemlja in zapleten vojaško-politični položaj, ki je nastal na jugu Libanona. V nadaljevanju poglavja, ki se konča z letom 1985, so opisani še vzroki za nastanek tako imenovane »varnostne cone« ter proizraelske milice na jugu Libanona.

V **šestem poglavju** je predstavljeno nestabilno obdobje med letoma 1986 in 2000, ko Izrael v Libanonu sicer ni posredoval s kopensko vojsko, vendar je bil neprenehoma prisoten na skrajnem jugu Libanona, v tako imenovani »varnostni coni«. Za to obdobje so značilne predvsem sovražnosti med izraelsko vojsko in muslimanskimi šiitskimi organizacijami. Vrhunec sovražnosti predstavljata dve omejeni vojaški operaciji v devetdesetih letih prejšnjega stoletja. Operaciji nikakor nista bili omejeni samo na »varnostno cono«, temveč na mnogo večji del libanonskega ozemlja. Na koncu poglavja so predstavljeni vzroki in potek dokončnega enostranskega izraelskega vojaškega umika iz Libanona ki je bil končan leta 2000.

V **sedmem poglavju** je predstavljena vloga in metode delovanja izraelskih obveščevalno-varnostnih subjektov na libanonskem ozemlju, vse od zgodnjih sedemdesetih let prejšnjega stoletja, pa vse do dokončnega umika izraelske vojske in propada »varnostne cone« na jugu Libanona.

V **osmem poglavju** je predstavljen položaj, ki je nastal po dokončnem enostranskem umiku izraelske vojske iz južnega Libanona. Pri tem je poseben poudarek na spornem ozemlju, ki se nahaja v neposredni bližini izraelsko-libanonsko-sirske tromeje in za katerega Libanon in Sirija še vedno trdita, da je okupiran. Na kratko so prikazani nekateri največji incidenti, ki so se pojavili v zadnjih dveh letih ter izraelska strategija po umiku iz Libanona.

V **devetem poglavju** je predstavljen kratek pregled in analiza izraelske prisotnosti na libanonskem ozemlju, zaključna razmišljanja ter verifikacija hipotez.

Deseto poglavje vsebuje seznam uporabljene literature in spletnih virov.

1.1.3 Predmet analize

V diplomskem delu so predmet analize naslednje zadeve:

- vzroki za libanonsko državljansko vojno in vpliv zunanjih dejavnikov (predvsem Izraela) na njen potek;
- izraelska strategija do libanonskega vprašanja v različnih časovnih obdobjih, vzroki za spremembe le-te in izraelski odnosi (vojaški, politični) s Sirijo v luči libanonske krize;
- izraelska vojaška posredovanja (invazije) ter vojaške operacije z omejenimi cilji;
- izraelska strategija posrednega nastopanja v Libanonu in vloga obveščevalno-varnostne komponente v Libanonu;
- izraelski dokončen umik iz Libanona, glavni vzroki zanj in položaj (vojaški, politični), ki je nastal po umiku.

1.1.4 Cilji analize

Cilji analize v diplomskem delu so naslednji:

- zgodovinski prikaz nastanka in razvoja dogodkov v Libanonu, ki so pripeljali do izraelskega (in tudi sirskega) posredovanja;
- kronološki prikaz izraelskih posredovanj, od posrednega vmešavanja do aktivnosti obveščevalnih služb, pa vse do kopenske invazije večjih razsežnosti ter politični kontekst v katerem je prišlo do teh dejanj;

-
- prikaz političnih in vojaških vzrokov za dokončen umik izraelske vojske iz Libanona;
 - prikaz dogodkov po umiku izraelske vojske iz Libanona.

1.1.5 Uporabljene metode

Pri analizi bodo uporabljene naslednje metode preučevanja:

- **opisna (deskriptivna) metoda** je uporabljena predvsem pri opisovanju posameznih držav v drugem poglavju ter pri opisovanju posameznih vojaških operacij oziroma subjektov, ki so sodelovali v njih;
- **zgodovinsko-primerjalna metoda** je uporabljena pri predstavitvi zgodovinskih okoliščin nastanka Libanona in dogodkov v libanonski državljanski vojni (predvsem 3. in 4. poglavje);
- **metoda analize pisnih virov** in **analitično-sintetična metoda** sta bili uporabljeni praktično pri vseh poglavjih. Potem, ko so bili pisni viri analizirani oziroma razstavljeni na posamezne sestavne prvine, so bile le-te nato identificirane, kritično presojene in sestavljene v novo celoto.

1.1.6 Hipoteze

Kot izhodišče za analizo bo služila naslednja glavna hipoteza:

- izraelska vojaška navzočnost in izraelska posredovanja (neposredna in posredna) v Libanonu, so bila v funkciji zavarovanja severnih predelov Izraela, ki so bili tarča

vojaških aktivnosti različnih, Izraelu sovražnih skupin in organizacij, katerih glavni zaščitnik je (bila) Sirija.

Pomožne hipoteze so:

- Izrael je bil s svojo vojsko, v večji ali manjši meri, navzoč na ozemlju Libanona od marca 1978 do maja 2000;
- Izrael je v Libanonu zoper svoje nasprotnike uporabljal tudi »posrednike« in svoje obveščevalno-varnostne strukture s pomočjo katerih se je bojeval proti glavnim sovražnikom – Palestincem, šiitom in njunim pokroviteljem Sircem;
- Po umiku izraelske vojske iz Libanona se je zelo zmanjšala intenzivnost konflikta med Izraelom in južnolibanonskimi šiitskimi organizacijami (milicami), kar je posledica novonastalega širšega mednarodno-političnega položaja v svetu.

2 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

2.1 Libanon

Libanon je bližnjevzhodna država, ki na vzhodu in severu meji na Sirijo (375 km dolga meja), na jugu na Izrael (79 km dolga meja), z zahoda pa jo obdaja Sredozemsko morje. Meri 10.400 km². Glavno mesto je Bejrut, ki ima približno 1,5 milijona prebivalcev. Libanon ima 3.777.218 prebivalcev, od tega je 95 % Arabcev,¹ 4 % Armencev in 1 % pripadnikov drugih etničnih skupin. Po veroizpovedi je 60-70 % muslimanov (od tega 31-39 % šiitov,² 21-26 % sunitov,³ 7 % družov,⁴ 1 % alavitov) in 26-39 % krščanskega prebivalstva (16-25 % maronitov,⁵ 5-6 % grških pravoslavcev, 3-4 % grških katolikov, 2-3 % pravoslavnih in

¹ Hiro (1996, 184) pravi, da je od tega 81 % Libanoncev in 11,5 % Palestincev.

² Šiiti so pripadniki muslimanske (islamske) ločine, ki izhaja od Shiat Alija, bratranca in zeta preroka Mohameda. Ali, ki je zagovarjal striktno tolmačenje svetih knjig korana in sune, predstavlja v islamu idealizem. Največ privržencev je pridobil med pobožnimi in nearabskimi muslimani, ki so se čutili zapostavljene s strani arabskih muslimanov. Šiiti se od sunitov razlikujejo v doktrini, verskem obredju, zakonih in verski organizaciji. Šiiti verjamejo, da lahko samo neposredni potomci preroka Mohameda ter njegove hčerke Fatime in njenega moža Alija, v Alahovem imenu vladajo muslimanom. Verski dostojanstveniki *imami* so nezmotljivi in navdahnjeni od samega Alaha. Šiiti verjamejo v vrnitev skritega *imama*, ki bo prenovil družbo. Za razliko od sunitov so pri šiitih verske šole in socialne dejavnosti ločene od države. (Hiro 1996, 298)

³ Suniti so največja muslimanska (islamska) ločina. Priznavajo prve štiri kalife in se od šiitov razlikujejo po doktrini, ritualih, zakonih, teologiji in verski organizaciji. Suniti vidijo kalife kot zmotljive razlagalce svetih knjig korana in sune. Na islamsko zgodovino gledajo kot na določen odklon od idealne skupnosti, ki je bila pod vladavino prvih štirih kalifov. Versko obredje je v izključni pristojnosti (muslimanske) države. Verski dostojanstveniki *uleme* so tudi sodniki, pridigarji in učitelji, ki skoraj vse aktivnosti vršijo pod državno zaščito. (Hiro 1996, 307-308, 184)

⁴ Druzi so pripadniki muslimanske (islamske) heretične ločine, ki izhaja od misijonarja Muhameda al Darazija. Ta je leta 1017 postal svetovalec kalifa al Hakima, kateremu je pripisoval nadnaravne sposobnosti. Darazijev naslednik Hamza je dokončno utrdil al Hakimov kult med družovskimi verniki. Druzi priznavajo sedem verskih navodil, ki so jih predpisali Hamza in njegovi nasledniki. Verjamejo v vrnitev al Hakima in Hamze, ki bosta zagotovila vesoljno pravico, najpobožnejši med ljudmi pa bodo zavladali človeški vrsti. Kot heretična ločina islama so druze preganjali predvsem večinski suniti. Zaradi tega so se Druzi umaknili v gorske predele Sirije, Libanona in Palestine. (Hiro 1996, 76)

⁵ Maroniti so pripadniki maronitske katoliške cerkve in hkrati člani vesoljne rimokatoliške cerkve. Ime so dobili po svetem Maronu, puščavniku, ki je živel konec 4. in v začetku 5. stoletja v severovzhodni Siriji. V 7. stoletju so se, pod vodstvom patriarha Antiohije, svetega Janeza Marona naselili na področju Gore Libanon. Leta 1182 je bilo njihovi cerkvi podeljen avtonomni status znotraj rimokatoliške cerkve, ki jim je dovoljeval ohranitev njihove lastne zahodnosirske liturgije in njihovega patriarha v Libanonu. Stoletja izolacije v libanonskih gorah in uspešno upiranje muslimanskim zavojevalcem sta v maronitski skupnosti povzročila prepletanje politike in vere. Maroniti so danes največja krščanska skupnost v Libanonu, po libanonski ustavi pa jim pripada mesto predsednika republike. (Hiro 1996, 192)

katoliških Armencev). Uradni jezik v Libanonu je arabski. (Hiro 1996, 186; www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/le.html, 13.8.2004)

Po ustavni ureditvi je Libanon večstrankarska in večverska republika razdeljena na 6 provinc.⁶ Libanonska ustava je bila sprejeta 23. maja 1926, kasneje jo je v letih 1927, 1929 in 1943 dopolnila francoska mandatna oblast, leta 1947 in 1990 pa libanonski parlament.⁷ Že od leta 1943 je v libanonsko ustavno ureditev vgrajen konfesionalizem.⁸ Ta določa, da je predsednik republike iz vrst maronitskih kristjanov, predsednik vlade iz vrst sunitskih muslimanov in predsednik Nacionalne skupščine iz vrst šiitskih muslimanov. Ustavna dopolnila iz leta 1990, ki temeljijo na Taifskem sporazumu, so zmanjšala pristojnosti (maronitsko-krščanskemu) predsedniku republike in jih povečala vladnemu kabinetu in predsedniku vlade (sunitski musliman).

Šef države je predsednik republike, ki ga izbere Nacionalna skupščina za šestletno obdobje. Šef izvršilne oblasti (vladnega kabineta) je predsednik vlade (premier), ki ga imenuje predsednik republike po posvetovanju z Nacionalno skupščino. Nacionalna skupščina je enodomna z 128 sedeži. Le-ti so razdeljeni po konfesionalnem načelu za štiriletno obdobje. Tako je 64 sedežev rezervirano za poslance krščanske veroizpovedi in 64 za poslance muslimanske veroizpovedi.

Libanonske oborožene sile (LAF- *Lebanese Armed Forces*) imajo vsega skupaj 72.100 pripadnikov, od tega je 22.600 nabornikov. Največ jih je v kopenskih enotah (70.000), ki so razdeljene na 5 teritorialnih poveljstev. Mornariške enote sestavlja 1100, letalske enote pa 1000 pripadnikov. LAF nadzorujejo približno dve tretjini libanonskega ozemlja. Sirija ima v Libanonu približno 16.000 vojakov. Različne libanonske milice in oborožene organizacije so

⁶ Libanonske province so naslednje: Bejrut, Bekaa, Južni Libanon, Severni Libanon, Gora Libanon, Nabatiya (www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/le.html, 13.8.2004).

⁷ Nazadnje je bila ustava dopolnjena avgusta 1990, s tako imenovano *Listino o nacionalni spravi*, oziroma Tafskim sporazumom, ki ga je leta 1989 sprejel libanonski parlament v saudskem mestu Taif. Sporazum je pomenil konec 15-letne državljanske vojne v Libanonu. Z njim in z ustavnimi dopolnili je bil povečan politični vpliv muslimanov v družbi, prav tako pa je bila zopet legitimirana sirska vojaška navzočnost v Libanonu.

⁸ Konfesionalizem je termin, ki se uporablja za družbeni sistem, ki temelji na principu, s katerim je verskim skupnostim poverjena politična oblast (Hiro 1996, 71).

bile uspešno razorožene, razen šiitske organizacije Hezbollah,⁹ ki je še vedno dejavna na jugu Libanona. (The Military Balance 2003-2004, 114-115)

2.2 Izrael

Država Izrael je bila razglašena 14. maja 1948. Geografsko leži na Bližnjem vzhodu. Na severu meji na Libanon (79 km dolga meja), na vzhodu na Jordanijo (238 km dolga meja), na severovzhodu na Sirijo (76 km dolga meja), na zahodu pa na Egipt (266 km dolga meja) in na Sredozemsko morje. Na skrajnem jugu se dotika Akabskega zaliva, ki je del Rdečega morja. Izraelsko ozemlje obsega 20.770 km². Ima 6.199.088 prebivalcev, od katerih je 82 % Judov, 15, 5 % Arabcev (večina sunitskih muslimanov) in 2,5 % kristjanov. Mednarodno priznано glavno mesto Izraela je Tel Aviv, kjer so tudi tuja diplomatska predstavništva.¹⁰ Uradni jezik v Izraelu je hebrejščina, za arabsko manjšino pa arabščina (Hiro 1996, 137-138; www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/is.html, 13. 08. 2004).

Od arabsko-izraelske vojne leta 1967 Izrael zaseda tudi naslednja arabska ozemlja: zahodni breg reke Jordan, območje mesta Gaze ob egiptovski meji in Golansko planoto ob meji s Sirijo. Golanska planota ima drugačen status kot okupirana Zahodni breg in Gaza. Izraelska vlada je leta 1981 formalno razširila svojo jurisdikcijo na Golansko planoto, kar je potrdil izraelski parlament z *Zakonom o aneksiji Golanske planote*. S tem si je Izrael tudi formalnoppravno priključil del sirskega ozemlja. Vprašanje Golana tudi sicer predstavlja stalen vir napetosti med Sirijo in Izraelom.

⁹ Hezbollah (v literaturi tudi kot Hizbollah) v arabščini pomeni »božja stranka«. Hezbollah je libanonsko politično-versko šiitsko gibanje, hkrati pa tudi oborožena milica. Organizacija je nastala leta 1982 kot odporniško gibanje zoper izraelsko zasedbo južnega Libanona. Vojaško, logistično in ideološko ga podpirata Iran in Sirija. Hezbollah se po iranskem zgledu zavzema za vzpostavitev islamske vladavine v Libanonu in osvoboditev vseh arabskih ozemelj ter izgonu vseh nemuslimanov iz muslimanskih držav. Ocenjuje se, da ima v Libanonu približno 40.000 pripadnikov ter nekaj tisoč podpornikov. Oboroženo krilo Hezbollaha se imenuje *Islamic Resistance (Islamski odpor)*, ki šteje 400 odlično izurjenih bojnikov in 5000 podpornikov. (Napoleoni 2003, 212-213)

¹⁰ Izraelska država smatra za svoje glavno mesto Jeruzalem, kamor je že leta 1950 iz Tel Aviva preselila parlament in vlado. Jeruzalem naj bi bil tudi glavno mesto bodoče palestinske države, kar povzroča spore med Izraelom in Palestinci.

Izrael nima enotno kodificirane pisane ustave, pač pa je ustavna materija zajeta v Temeljnih zakonih (Basic Laws). Po ustavni ureditvi je Izrael unitarna parlamentarna republika, razdeljena na šest administrativnih okrožij. Šef države je predsednik države, ki ga za sedemletno obdobje voli parlament. Njegove pristojnosti so zgolj protokolarne. Izraelski parlament (Knesset) je enodomen in ga sestavlja 120 poslancev, izvoljenih na splošnih volitvah. Vrh izvršilne oblasti predstavlja vlada, ki jo vodi predsednik vlade. Le-ta ima v izraelskem sistemu največjo politično in izvršno moč.

Izraelske oborožene sile (IDF – *Israeli Defence Forces*) sestavlja 167.600 aktivnih pripadnikov (107.500 je nabornikov) in 358.000 pripadnikov rezervne sestave. V kopenskih enotah služi 125.000 pripadnikov (85.000 nabornikov), v mornariških enotah 7.600 pripadnikov (2.500 nabornikov) in v letalskih enotah 35.000 pripadnikov (20.000 nabornikov). V Izraelu velja obvezna naborniška dolžnost samo za Jude in družce (moški in ženske). Ocenjuje se, da ima Izrael tudi strateško orožje v obliki 200-ih nuklearnih glav. (The Military Balance 2003-2004, 111-112)

2.3 Sirija

Sirska arabska republika je bližnjevzhodna država, ki je postala neodvisna 17. aprila 1946. Na jugozahodu meji na Libanon (375 km dolga meja), na jugu na Jordanijo (375 km dolga meja), na vzhodu na Irak (605 km dolga meja) in na severu na Turčijo (822 km dolga meja). Z zahoda jo obdaja Sredozemsko morje. Meri 185.180 km². Glavno mesto Sirije je Damask s približno 1,4 milijona prebivalcev. Sirija ima skupno 18.016.874 prebivalcev. Dodatnih 40.000 jih živi na zasedeni Golanski planoti; od tega je 20.000 Arabcev ter 20.000 izraelskih naseljencev. Arabci v Siriji predstavljajo 90,3 % prebivalstva, Kurdi 6 %, nekaj je tudi Armencev in ostalih etničnih skupin. Po veroizpovedi je v Siriji 74 % sunitskih muslimanov, 16 % je alavitov, družov ter ostalih muslimanskih ločin in 10 % Judov. Uradni jezik je arabski. (Hiro 1996, 309; www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/sy.html, 13.08.2004)

Po veljavni ustavi iz leta 1973 je Sirija demokratična, ljudska in socialistična republika, kjer je vodilna religija islam. Razdeljena je na 14 provinc. Izvršna oblast je v rokah predsednika

države, ki ga za sedemletno obdobje izvolijo volivci na splošnih volitvah. Predsednik države imenuje ter razrešuje podpredsednike države, predsednika vlade in posamezne ministre. Vlado imenuje predsednik države. Parlament je enodomen, sestavlja ga 250 poslancev, ki jih na splošnih volitvah volijo za sedemletno obdobje. Z ustavno ureditvijo je vladajoči socialistični stranki *Baath* zagotovljenih polovica sedežev v parlamentu.

Sirska vojska šteje 319.000 aktivnih in 354.000 rezervnih pripadnikov. Kopenske enote štejejo 215.000 pripadnikov, mornariške 4000 pripadnikov in letalske 40.000 pripadnikov. V Libanonu je nameščenih 16.000 pripadnikov sirske vojske. (The Military Balance 2003-2004, 122-123)

3 NASTANEK IN KRATKA ZGODOVINA LIBANONA DO LETA 1975

3.1 Francoski mandat in Veliki Libanon

Otomansko (turško) cesarstvo je v drugi polovici 19. stoletja na Bližnjem vzhodu obsegalo štiri province (*vilayete*); provinco Alepo, provinco Damask, provinco Bejrut, provinco Jeruzalem ter prefekturo (*mutasarifiya*) Gora Libanon (Mount Lebanon), ki je imela poseben status. V tem času so bili na področju Gore Libanon v ospredju odnosi med najštevilčnejšima skupnostma – maroniti in druzi.

Ker se je leta 1918 Turčija znašla na strani poraženek prve svetovne vojne, je med drugim izgubila tudi ozemlje, ki danes pripada Libanonu in Siriji. Leta 1920 je mandat Društva narodov za upravljanje nad tem ozemljem pridobila Francija. Le-ta je tam ustanovila entiteto imenovano Veliki Libanon s tem, da je bivši turški prefekturi Gore Libanon¹¹ priključila področja, ki so bila poseljena z večinskim muslimanskim prebivalstvom: na zahodu področja obmorskih sredozemskih mest Bejrut, Tripoli, Tyre in Sidon ter na vzhodu dolino Bekaa z mesti Zahla, Baalbek, Marjayoun, Hermil in Akkar. Novo priključena ozemlja so do tedaj spadala v turški provinci Damask in Alepo, ki sta bili neposredno pod otomansko upravo. V Velikem Libanonu so prišli v ospredje odnosi med sunitskimi muslimani in maronitskimi kristjani. Corm (1986, 82) meni, da je »maronitsko-sunitska prevlada izražala novo stanje družbenih sil v Libanonu, ki pa ne ustreza niti starim tradicijam Gore Libanon niti tistim v režimu prefekture ali v času francoskega mandata.«

Prebivalci novo priključenih ozemelj, predvsem muslimanski suniti, so nasprotovali tem teritorialnim spremembam. Bali so se nadvlade krščanskih maronitov v novi tvorbi, zato so se zavzemali za povezovanje s pretežno muslimansko Sirijo. Francozi so si njihovo naklonjenost pridobili z nekaterimi koncesijami in z vojaškim posredovanjem zoper sirske nacionaliste. Etnično-verska sestava v novonastali tvorbi se je ob francoskem prekrajanju meja precej

¹¹ Prebivalstvo prefekture Gore Libanon je imelo po popisu iz leta 1911 večinsko krščansko prebivalstvo. Krščanskega prebivalstva je bilo 75 % (od tega 54 % maronitov, 14 % grških pravoslavcev in 6 % grških katolikov), druzov 12 %, muslimanskih šiitov 7 % in muslimanskih sunitov 6 %. (Jevnikar 2002, 12)

spremenila v primerjavi s sestavo prebivalstva v prejšnji prefekturi Gore Libanon. Delež krščanskega prebivalstva v Velikem Libanonu je bil le še 51 %.¹² Z razširitvijo meja je iz »države maronitov« nastala nova entiteta, kjer so bili maroniti le ena izmed številčnejših verskih skupnosti. Središče nove tvorbe je postalo mesto Bejrut, kjer so imele glavno vlogo muslimanske sunitske in grške pravoslavne družine.

Leta 1926 se je Veliki Libanon preimenoval v Republiko Libanon z republikansko ureditvijo, ki je določala parlament in kot izvršilno oblast v parlamentu izvoljenega predsednika republike (Hiro 1996, 184). Leta 1932 je Francija ustavo suspendirala in od takrat naprej se je vlada formirala po konfesionalnem načelu, kar pomeni, da je bila politična oblast zaupana verskim skupnostim.¹³ S francosko-libanonsko pogodbo novembra leta 1936, je bila Libanonu priznana precejšnja avtonomija, kaže pa tudi na skorajšnji konec francoskega mandata nad Libanom. (Hiro 1996, 85). Prav tako je tega leta Pariz znova uveljavil suspendirano ustavo.

3.2 Nacionalni sporazum (1943) in nastanek neodvisnega Libanona

Med drugo svetovno vojno leta 1940 je oblast nad Libanom prevzela francoska vichyjevska kolaboracionistična uprava, ki so jo junija 1941 pregnale britanske čete in čete de Gaulleovih *Svobodnih Francozov*.

Nominalno neodvisnost je Libanon dosegel z Nacionalnim sporazumom (National Pact). To je nepisani sporazum (dodatek k ustavi), ki so ga marca 1943 s pomočjo zavezniških sil (Britancev in Francozov) dosegle libanonske krščanske in muslimanske narodnostne skupnosti. Kot temelj za sporazum je bil vzet popis prebivalstva iz leta 1932, po katerem je bilo več kot polovica prebivalstva krščanskega. Iz tega je izhajalo razmerje 6 proti 5 (6:5), po katerem je na šest poslancev krščanske veroizpovedi prišlo pet muslimanov. To razmerje se je

¹² Prav tako se je v obdobju 1911-1931 za eno tretjino zmanjšalo skupno število prebivalcev na območju Gore Libanon, predvsem maronitov. (Jevnikar 2002, 13)

¹³ Po popisu iz leta 1932 je bilo v Libanonu priznanih naslednjih 16 verskih skupnosti: armenski katoliki, kaldejski katoliki, grški katoliki, rimokatoliki, sirski katoliki, armenski pravoslavci, grški pravoslavci, sirski pravoslavci, protestanti, bahai, Judje, alaviti, družji, šiiti in suniti (Jevnikar 2002, 13).

kasneje uporabljajo tudi na drugih področjih javnega življenja, kot so vojska, javna uprava in sodstvo. Sporazum je določal, da je bil predsednik republike krščanski maronit, predsednik vlade sunitiski musliman, predsednik parlamenta šiitski musliman, njegov namestnik pa grški pravoslavac (Hiro 1996, 220).

S sporazumom so se kristjani odrekli tuji zaščiti in s tem vplivu zahodnih sil v Libanonu, muslimani pa prizadevanjem, da bi Libanon postal del kakšne druge arabske države (Corm 1986, 82). Schahgaldian (1984, 7) pravi, da so »kristjani, zlasti maroniti, pristali na to, da se odrečejo odvisnosti od Francije kot njihovega zaščitnika in s tem sprejmejo arabski značaj Libanona, ki bi sodeloval z vsemi arabskimi državami in ne bi bil pristranski v arabskih sporih. Na drugi strani so muslimani sprejeli popolno neodvisnost Libanona in prenehali s prizadevanji za združitev z drugimi arabskimi državami, še posebej s Sirijo.«

Leta 1945 je Libanon postal eden izmed ustanoviteljev Arabske lige, popolno neodvisnost pa je dosegel decembra 1946, ko so se Francozi dokončno umaknili iz države. V prvi izraelsko-arabski vojni leta 1948 je Libanon sodeloval v napadu arabskih vojska na novoustanovljeno judovsko državo Izrael. Po arabskem porazu je Libanon z Izraelom sklenil premirje marca 1949.

3.3 Kratkotrajna državljanska vojna (1958)

Državljsko vojno, ki je trajala od maja do julija 1958, so povzročila nasprotja med maronitskim predsednikom Libanona Camillom Chamounom in muslimansko opozicijo, ki jo je vodil druž Kamal Jumblat. Chamoun je bil prozahodno usmerjen, medtem ko so bili muslimani, pod vplivom Naserjevega pan-Arabizma.¹⁴

Maja 1958 so izbruhnili spopadi med maronitsko milico in Chamounu zvesto žandarmarijo na eni strani ter Jumblatovimi pripadniki na drugi strani. Libanonska vojska je ostala nevtralna in

¹⁴ Pan-Arabizem je doktrina, ki pravi, da vsi Arabci pripadajo eni sami skupnosti, ne glede na to kje živijo. Glavni zagovornik te ideje v tistem času je bil egiptovski predsednik Naser, ki je bil glavni pobudnik združitve Sirije in Egipta v Združeno arabsko republiko (*UAR – United Arab Republic*) februarja 1958. Delovanje UAR pa ni bilo uspešno, zato je že leta 1961 razpadla. (Hiro 1996, 250-251)

je poskušala s posredovanjem umiriti položaj. Sredi julija, ko so Jumblatovi privrženci nadzorovali že tretjino države, so republikanski častniki v Iraku strmoglavili prozahodnega monarha (Hiro 1996, 178). S tem je Chamoun izgubil zadnjega močnega zaveznika v regiji, zato je za pomoč zaprosil ZDA. Le-te so mu na temelju *Einsehowerjeve doktrine*¹⁵ poslale vojaško pomoč. Dne 25. julija so ameriške čete v Libanonu štejele vsaj 10.600 vojakov, medtem, ko se je do 13. avgusta ta številka povzpela na 14.000 vojakov, kar je bilo več kot sta šteli celotna libanonska vojska in žandarmarija skupaj (Blum 2003, 97).

Kljub temu, da so se po prihodu Američanov spopadi še poglobili, je bil 31. julija s soglasjem obeh strani in posredovanjem Američanov, za novega predsednika Libanona izvoljen načelnik generalštaba libanonske vojske, krščanski maronit, general Fuad Chebab. Ameriške sile so se dokončno umaknile iz Libanona 25. oktobra 1958.

3.4 Prihod Palestincev in Kairski sporazum (1969)

Prva izraelsko-arabska vojna leta 1948 je povzročila prvi val palestinskih beguncev, ki so zbežali iz novoustanovljene judovske države. Drugi veliki val je povzročila izraelska okupacija Zahodnega brega reke Jordan in območja mesta Gaze, leta 1967 (McDermott 1995, 19). Po drugem valu je glavnina palestinskih beguncev in oboroženih gverilcev našla zatočišče na vzhodni strani reke Jordan, v kraljevini Jordaniji. Revolucionarno razpoloženi Palestinci so tamkaj kmalu postali pomemben politični in predvsem vojaški dejavnik, s čimer so ogrožali monarhistični in konservativen režim jordanskega kralja Husseina. Palestinski gverilci so se čedalje pogosteje spopadali z jordansko vojsko, kar je nazadnje pripeljalo do odločilnega spopada med 15. in 25. septembrom 1970. Jordanska vojska je uspela premagati

¹⁵ To doktrino je 5. januarja 1957 pred ameriškim kongresom predstavil takratni ameriški predsednik Dwight D. Eisenhower. Doktrina je obsegala je naslednji dve stvari:

- povečanje ameriške gospodarske pomoči bližnjevzhodnim državam zaradi ohranitve njihove neodvisnosti in
- pooblastila predsedniku ZDA, da v teh državah uporabi ameriško vojsko zato, da jim pomaga pri odporu zoper širitev komunizma. (Fry, Goldstein, Langhorne 2002, 409)

Palestince in jih izgnati iz države.¹⁶ Glavnina palestinskih beguncev in gverilcev se je, skupaj z vodstvom PLO,¹⁷ umaknila iz Jordanije v Libanon.

Že od oktobra 1969 je bilo na libanonskem ozemlju prisotno znatno število pripadnikov PLO, zato sta, s posredovanjem egiptovskega predsednika Naserja, PLO in Libanon sklenila *Kairski sporazum* (Cairo Agreement). Ta določa, da lahko PLO nemoteno upravlja s palestinskimi begunskimi taborišči v Libanonu in ustanavlja oborožene enote ter postojanke znotraj teh taborišč. Prav tako so, po določitih sporazuma, Palestinci lahko nadzirali nekatere poti in točke v južnem Libanonu. V zameno se je PLO zavezal spoštovati libanonsko suverenost. (Hiro 1996,61)

Z določili sporazuma je bilo Palestincem, nastanjenim v Libanonu, dovoljeno sodelovati v palestinski revoluciji, v skladu z načeli suverenosti Libanona. Libanon je s tem tudi potrdil, da je oborožen boj Palestincev zoper Izrael tako v libanonskem interesu kot tudi v interesu vseh Arabcev. Korm (1986,138) navaja, »da je imela veliko vlogo pri usmerjanju odnosov med Libanom in Palestinci tudi Sirija, ki je zaprla sirsko-libanonsko mejo ter s tem povzročala škodo libanonskemu gospodarstvu. Sirija, ki na svojem ozemlju ni dovoljevala nenadzorovane prisotnosti Palestincev, je k podpisu sporazuma spodbujala Libanon.«

Za dosledno izvajanje določil sporazuma bi bila potrebna močna in številna regularna libanonska vojska. Le-ta pa niti takrat niti pozneje ni bila sposobna zagotoviti reda v južnem Libanonu. Libanon, ki od leta 1948 sploh ni sodeloval v vojnah zoper Izrael, je tako s *Kairskim sporazumom* postal po svoji volji in zaradi lastne nemoči, središče spopadov med Palestinci in Izraelci.

¹⁶ Izgon in poraz Palestincev v Jordaniji je med Palestinci znan tudi kot Črni september (Black September).

¹⁷ Palestine Liberation Organisation (Palestinska osvobodilna organizacija – PLO) je krovna organizacija različnih palestinskih skupin in je bila ustanovljena leta 1964. Popularnost PLO je začela med Arabci naraščati po ponižujočem arabskem porazu v tretji arabsko-izraelski vojni leta 1967. Takrat je PLO v svojo ustanovno listino vnesla določilo o oboroženem boju kot edini poti za ustanovitev svobodne Palestine. Leta 1968 so vodstvo v PLO prevzele radikalne skupine, na čelo organizacije pa je bil izvoljen vodja Fataha, največje skupine znotraj PLO – Jaser Arafat. (Hiro 1996, 247)

Po izgonu iz Jordanije se je glavni štab PLO z Jaserjem Arafatom na čelu namestil v Bejrutu, medtem, ko je bila glavna palestinskih oboroženih gverilcev v južnem Libanonu, v bližini izraelske meje. Tudi palestinski civilisti so se naselili v palestinskih begunskih taboriščih v južnem Libanonu, kjer so že od prej bivali njihovi sonarodnjaki iz prejšnjih begunskih valov.

Posledice Kairskega sporazuma so bili palestinski vpadi in napadi na izraelsko ozemlje iz južnega Libanona. Od tam se je, zaradi izraelskih protinapadov izselila večina prebivalstva, predvsem šiitskih muslimanov. Napadi so se še okrepili potem, ko so bili Palestinci izgnani iz Jordanije in je izraelsko-palestinska »vojna« v celoti potekala iz libanonskega ozemlja. Izrael je podpis *Kairskega sporazuma* označil kot razveljavitev premirja med Izraelom in Libanonom iz leta 1949.

4 ZAČETEK LIBANONSKE DRŽAVLJANSKE VOJNE IN VLOGA SIRIJE

4.1 Vpletene strani v državljansko vojno

Palestinci in njihova najpomembnejša organizacija PLO so kmalu postali pomemben politični in vojaški dejavnik v Libanonu. Z njihovim množičnim prihodom v državo so okrepili muslimanski tabor in s tem porušili krhko medetnično in medversko ravnotežje v državi. PLO je sklenila koalicijo z LNM (Lebanon National Movement – Libanonsko nacionalno gibanje),¹⁸ ki ga je vodil družovski voditelj Kamal Jumblat. LNM je bila ohlapna konfederacija različnih nacionalističnih in progresivnih muslimanskih strank. Glavna zahteva koalicije PLO-LNM je bila reforma političnega sistema, ki bi dal večjo veljavo muslimanom v Libanonu.

Nasproti muslimanski koalicije je bila koalicija krščansko-maronitskih strank združenih v LF (Lebanese Front - Libanonska fronta).¹⁹ Formalni voditelj LF je bil Camille Chamoun, vendar je znotraj koalicije kmalu prevladal Gemayelov klan z voditeljem Bashirjem Gemayelom. LF je zastopala interese predvsem krščanskih Maronitov. Zavzemala se je za privilegiran položaj maronitov znotraj Libanonske skupnosti, kljub temu, da so le-ti že takrat predstavljali manjšino v primerjavi z muslimani.

Odnosi med obema verskima koalicijama so bili ves čas zelo napeti in na robu sovražnosti. Stanje se je dramatično poslabšalo aprila 1973, ko so izraelski komandosi v drznem napadu sredi Bejruta ubili tri palestinske voditelje. Libanonska redna vojska – katere večino takrat so sestavljale maronitske enote – se na napad ni odzvala, čeprav se je nahajala na območju delovanja Izraelcev (Bregman 2002, 147). Pasivnost vojske je zmotno prepričala Palestinec, da je bil izraelski napad izveden s tiho privolitvijo maronitskega vodstva (Bregman, El-Tahri

¹⁸ LNM so sestavljale naslednje stranke: Arabska socialistična stranka Baath, Napredna socialistična stranka, Sirska socialna nacionalistična stranka, Komunistična stranka, Organizacija komunistične akcije, Ljudska naseristična organizacija in Neodvisni naseristi. (Bregman 2002, 146-147)

¹⁹ LF so sestavljale naslednje stranke: Falangistična stranka (Falanga), Nacionalna liberalna stranka, Stražarji ceder in Maronitska liga. (Bregman 2002, 147)

1998, 157). Nasprotja med krščanskim taborom in Palestinci (muslimani) so se zaostriła do skrajnosti.

4.2 Zgodnja faza državljanske vojne (1975-1976)

Za uradni začetek državljanske vojne v Libanonu velja 13. april 1975, ko je palestinski gverilec v vzhodnem Bejrutu ubil štiri kristjane. Naslednji dan so se pripadniki falangistične stranke maščevali in v palestinskem begunskem taborišču ubili 27 Palestinecev. Spirala nasilja se je nadaljevala v krvavo 15-letno državljansko vojno, v katero sta se aktivno vključili tudi sosednji državi Izrael in Sirija.

V tej zgodnji fazi državljanske vojne, ki je trajala do sirske intervencije junija 1976, sta si obe sovražni strani prizadevali odstraniti »sovražne žepe« iz njunih enklav oziroma področij, ki sta jih nadzorovali. V intenzivnih spopadih po vsej državi januarja 1976, so bile uničene vitalne državne institucije in javne zgradbe, kar je med drugim povzročilo tudi razpad Libanonske vojske. Do aprila 1976 je koalicija LNM-PLO nadzorovala že dve tretjini libanonskega ozemlja. (Hiro 1996,179)

Državlјanska vojna je povzročila razpad državne oblasti in razpad libanonske redne vojske. Libanonske skupnosti so pričele z intenzivnim oboroževanjem in ustanavljanjem oboroženih milic.

4.3 Vloga Sirije in vojaška intervencija v Libanonu

V sirski politiki je že od nekdaj zakoreninjeno mnenje, da je Libanon del t. i. Velike Sirije. V priključitvi sirskih ozemelj leta 1920 Velikemu Libanonu, vidi sirska politika zgodovinsko krivico, ki jo je Siriji povzročil zahodni (francoski) imperializem. Prav zato ni Sirija nikoli vzpostavila formalnih diplomatskih odnosov z Libanom, ker trdi, da oba dela Velike Sirije nista ločeni politični entiteti (Olmert 1992,97).

Glavni oblikovalec sirske politike do Libanona je bil sirski predsednik Hafiz Assad,²⁰ ki ni nikoli skrival ozemeljskih in političnih pretenzij do Libanona. Njegov režim je podpiral palestinske, levičarske in šiitske organizacije v Libanonu, ki so bili nezadovoljne s političnim sistemom. Po drugi strani pa je Assad zaigral na pragmatično karto s tem, da je imel tesne stike z libanonskim maronitskim predsednikom Suleimanom Franjiejhom in maronitskim vodjem krščanske milice Pierrom Gemayelom (očetom Bashira Gemayela), ki ga je že leta 1973 povabil v Damask in s tem ustvaril neposredno komunikacijo med njima. Sirski režim je želel igrati vlogo potencialnega arbitra v libanonski politiki v času, ko je bil položaj v Libanonu tik pred eksplozijo (Olmert 1992,99). Z omenjenimi stiki s krščansko stranjo lahko delno pojasnimo tudi kasnejšo sirsko vojaško posredovanje v Libanonu zoper muslimansko koalicijsko PLO-LNM.

V začetni fazi izbruha državljanske vojne v Libanonu aprila 1975 je bila vloga Sirije v spopadu posredna, kar se je na zunaj kazalo v njenih poskusih mediacije med sprtimi stranmi in z dobavami orožja levičarskim muslimanskim frakcijam, še posebej palestinski organizaciji Saiqa,²¹ ki je bila konstitutivni del PLO (Olmert 1992, 99-100).

Sirija je neposredno vojaško intervenirala v Libanonu konec maja oziroma v začetku junija 1976, in sicer na krščanski strani zoper koalicijsko LNM-PLO, ki je takrat že nadzorovala večino libanonskega ozemlja. Olmert (1992, 100) vidi vzroke za takšno, na prvi pogled kontradiktorno ravnanje Sirije, v naslednjem:

- LNM, ki ga je vodil družovski voditelj Jumblat, je vojaško zmagoval s podporo arabskih držav, ki so bile sovražne Siriji (npr. Irak);

²⁰ Hafiz Assad (1930-1970) voditelj sirske socialistične stranke Baath je postal sirski predsednik leta 1971. Pripada šiitski alavitski ločini, ki v Siriji predstavlja manjšino. Po njegovi smrti leta 2000, ga je nasledil njegov sin Bashir, ki nadaljuje očetovo nespravljivo politiko do Izraela in ZDA ter pokroviteljsko politiko do Libanona.

²¹ Saiqa je proirska palestinska vojaška organizacija, ki jo je podpirala Assadova socialistična stranka Baath. Njeni pripadniki so dobivali orožje tudi iz Sovjetske zveze. Po izgonu Palestincev iz Libanona leta 1982, se je Saiqa nastanila v Damasku, kjer se je pridružila proirski Palestinski fronti nacionalne odrešitve (Palestine National Salvation Front) v boju proti pripadnikom PLO, ki so bili lojalni Arafatu. (Hiro 1996, 283).

-
- vojaška zmaga koalicije LNM-PLO bi omogočila ustanovitev palestinske teritorialne tvorbe v Libanonu, Assad pa ni želel v bližini močnega palestinskega dejavnika;
 - možnost da se Libanon razdeli, kar bi pripeljalo do samostojne krščanske države, ki bi bila zaveznik Izraela. Le-ta bi predstavljala nevarnost za Sirijo, če upoštevamo še stalno odprto izraelsko-sirsko fronto na Golanski planoti;
 - poglobitev krize v Libanonu bi lahko pljusnila tudi v samo Sirijo, ki je prav tako sestavljena iz množice etničnih, religijskih in lingvističnih skupnosti.

K temu lahko dodamo še dejstvo, da diktator in avtokrat Assad v Libanonu, na katerega je vedno gledal kot na svoje dvorišče, ni hotel dopustiti nobenega vmešavanja druge države, četudi bi bila le-ta arabska in muslimanska.

Sirska vojska, ki je vdrla v Libanon so sestavljale zelo usposobljena oklepna divizija, pehotne enote in pripadniki elitnih specialnih enot. V začetni fazi sirska vojska ni uspela s hitrim prodorom, deloma zaradi omejitev, ki so bile določene v sporazumu z Izraelom (glej poglavje 4.4), deloma zaradi težav pri bojevanju v urbanih ter goratih predelih in deloma zaradi dobro organiziranega odpora nekaterih frakcij in enot PLO. (Olmert 1992, 102-103)

Ponovna sirska vojaška ofenziva se je pričela 28. septembra in je trajala do 17. oktobra 1976. Obsegala je dve fazi (Olmert 1992,103):

- v prvi fazi med 28. in 30. septembrom 1976 je oklepna divizija s pomočjo krščanskih milic zavzela palestinsko-muslimanski »žep« v središču Gore Libanon, s čimer je odsekala glavno libanonsko mesto od doline Bekaa;
- v drugi fazi je sirska vojska, med 12. in 16. oktobrom, napredovala proti Bejrutu in Sidonu.

V nobeni od faz sirska vojska ni naletela na resnejši odpor izčrpanih in slabše oboroženih borcev koalicije LNM-PLO. Čeprav nobeden od vzrokov za državljansko vojno ni bil odpravljen, so se večji spopadi v Libanonu končali. Dva arabska vrha v oktobru 1976 (konferenci v Riadu in Kairu) sta potrdila sirsko vojaško navzočnost v Libanonu, ki je bila formalizirana in legitimirana z ustanovitvijo mirovnih sil ADF (Arab Deterrent Forces)²² pod okriljem Arabske lige.

4.4 Sirska vojaška in politična navzočnost v Libanonu

Že spomladi 1976 sta Izrael in Sirija, s posredovanjem ZDA, sklenila neke vrste dogovor imenovan *Red Line Understanding* (Dogovor o rdeči črti), po katerem se je Sirija obvezala, da svojih vojaških enot ne bo razmestila onkraj črte Sidon – Huna, da ne bo uporabila svojih letalskih sil za napade na libanonsko ozemlje in da ne bo v Libanonu namestila protiletalskih izstrelkov. S tem sporazumom sta si Sirija in Izrael dejansko razdelila interesni sferi v Libanonu. Izrael je lahko, predvsem z letalstvom, svobodno deloval v južnem Libanonu, Sirija pa je imela možnost, s tiho privolitvijo Izraela, tudi vojaško posredovati na ostalem delu libanonskega teritorija.

Leta 1976 je na predsedniških volitvah v Libanonu zmagal, Siriji naklonjeni kandidat, maronit Elias Sarkis. Krščanski tabor, ki je bil pred vojaškim porazom, ga je bil pripravljen sprejeti in je pozdravil sirsko vojaško intervencijo zoper LNM-PLO. Po letu 1976 so bile glavni cilji Sirije v Libanonu naslednji (Olmert 1992, 104-105):

- preprečevanje neposrednega konflikta (vojne) z Izraelom na libanonskih tleh;
- preprečevanje vsakršnega vpliva drugih arabskih držav v Libanonu;

²² Januarja 1977 je ADF sestavljalo 30.000 vojakov, od katerih je bilo 27.000 sirskih. Ostalo so predstavljali vojaški kontingenti iz Savdske Arabije, manjših zalivskih držav in Sudana. Libija je svoje vojake umaknila že konec leta 1976. Predsednik Libanona, ki je bil formalni poveljnik ADF, je vsakič podaljševal mandat ADF. Leta 1978 so ADF sestavljali samo še sirski vojaki (http://www.rimbaud.freemove.co.uk/lebanon_civwar.htm, 13.08.2004).

-
- preprečevanje sovražnih dejavnikov znotraj Libanona, ki bi delovali v svojem imenu ali pa povzročili težave v odnosih med Sirijo in Izraelom (predvsem se tu misli na PLO);
 - vzpostavitev močne osrednje libanonske vlade pod sirskim vplivom (vzpostavitev »posebnih odnosov« med Sirijo in Libanonom).

Ko pogledamo razvoj dogodkov v Libanonu do leta 1982 vidimo, da Siriji ni uspelo realizirati praktično nobenega od zgoraj navedenih ciljev. Palestinci so imeli veliko svobodo delovanja v južnem Libanonu, kjer so njihove aktivnosti sprožile tudi dva večja spopada z Izraelci (leta 1978 – vojaška operacija »Litani« in junija 1981- izraelski napad na palestinsko »mini državo«). Sirija takrat ni posredovala in s tem dokazala, da noče konflikta z Izraelci, če niso neposredno ogroženi njeni interesi. Odnosi Sirije s krščanskim taborom, predvsem z LF, so se vse bolj slabšali. Vzroki za to so: postopno izboljšanje odnosov Sirije s Palestinci, kristjani so sirsko vojsko v Libanonu vse bolj doživljali kot okupacijsko, tudi zato, ker se niso počutili več tako fizično ogrožene kot v letih 1975-76, poleg tega so prišli znotraj krščanskega tabora na oblast mlajši, radikalnejši, proizraelski kadri. Vsi ti dogodki so pripeljali do nasilnih spopadov med Siriji in kristjani v letu 1978, tako da je postajala libanonska vlada Siriji vse manj naklonjena, kar je vse bolj načenjalo legitimnost sirske vojaške navzočnosti v Libanonu.

Siriji prav tako ni uspelo najti sožitja z nekaterimi voditelji levičarsko-muslimanske koalicije v Libanonu. Najznačilnejši primer je družovski voditelj Jumblat, ki so ga marca 1977 ubili agenti sirske obveščevalne službe. Jumblata so Siriji videli kot nevarnost – zaradi njegovega velikega vpliva na sirske družovske skupnosti in zaradi njegovih pogledov na prihodnost Libanona, ki se niso vedno skladali s sirskega.

S prevzemom oblasti v Izraelu leta 1977, je desničarska Likudova vlada spremenila tudi politiko do sirske vloge v Libanonu. Za Izrael je postala sirska navzočnost v Libanonu nesprejemljiva. Sirija je odgovorila s t.i. politiko »strateškega ravnotežja« in je v letih 1979-1980, pa vse do druge izraelske invazije (leta 1982) občutno povečevala svojo vojaško

infrastrukturo v Libanonu, predvsem zaradi preprečevanja preletov izraelskega letalstva v libanonskem zračnem prostoru.²³ Če je bil do leta 1979 sirski cilj v Libanonu predvsem v utrjevanju in stabiliziranju novega političnega reda, ki bi temeljil na sirski hegemoniji, potem se je Sirija v obdobju 1979-1982 soočala v glavnem z izraelskim dejavnikom, ne samo zaradi svojega položaja v Libanonu, ampak zaradi političnih razmer v celotni regiji. (Olmert 1992,107)

Na koncu lahko ugotovimo, da je sirska strategija v Libanonu obsegala tri stopnje:

- do leta 1975-1976 je bil glavni cilj Sirije umiritev politično-vojaškega libanonskega »kotla« z mediacijo;
- od leta 1975 do leta 1990 je bilo obdobje konsolidacije sirske hegemonije v Libanonu, vendar ne s formalno aneksijo ozemlja;
- po letu 1990 pa vse do dandanes, Sirija še vedno poskuša vzpostaviti strateško ravnotežje z Izraelom (tudi) s pomočjo dejavnosti na libanonskem ozemlju.

²³ V letih 1980-1982 je bilo v libanonskem zračnem prostoru več zračnih incidentov med sirske in izraelskimi oboroženimi silami, v katerih je bila sirska stran vedno poražena. S tem je bilo tudi konec spoštovanja dogovora *Red Line*.

5 IZRAELSKA POSREDOVANJA IN VOJAŠKA NAVZOČNOST V LIBANONU

5.1 Spopadi nizke intenzivnosti (1967-1975)

Do tretje izraelsko-arabske vojne leta 1967 je vladalo na izraelsko-libanonski meji skoraj popolno zatišje. Položaj se je zaostрил že naslednjega leta, ko so Palestinci iz libanonskega ozemlja s topovskim ognjem obstreljevali izraelska obmejna naselja in pričeli uporabljati glavno libanonsko mesto Bejrut, kot oporišče za teroristična dejanja zoper izraelske interese po vsej Evropi. Najodmevnejše dejanje v tem letu je bil oktobrski napad Palestincev na potniško letalo izraelske družbe El-Al na atenskem letališču. Izraelsko maščevanje je poleg obstreljevanja južnega Libanona, vključevalo tudi napad izraelskih komandosov na bejrutsko letališče, kjer so uničili večino potniških letal libanonske letalske družbe (Feldman 1992, 133). Na pritisk libanonskih oblasti je PLO – v okviru *Kairskega sporazuma* iz leta 1969 – omejila napade na Izrael iz libanonskega ozemlja.

Palestinska teroristična aktivnost se je zopet povečala konec leta 1970, po množičnem palestinskem izgonu iz Jordanije in nastanitvi glavnega štaba PLO v Bejrutu. Kljub temu so izraelski povračilni ukrepi na palestinska teroristična dejanja ostajali predvsem »defenzivni«; na povečano teroristično aktivnost Palestincev so Izraelci odgovarjali z eskalacijo povračilnih ukrepov (Feldman 1992,133). Ti so vključevali predvsem bombardiranje in obstreljevanje južnega Libanona ter akcije posebnih enot izraelske vojske in obveščevalnih služb. Tako je izraelska posebna enota 10. aprila 1973 v središču Bejruta umorila tri visoke funkcionarje PLO – Kamala Nasserja, Yusifa Najarja in Kamla Edwana – za katere so Izraelci smatrali, da so odgovorni za pokol izraelskih športnikov na olimpiadi v Münchu septembra 1972 (Bregman 2002, 145).

Od leta 1973 do začetka državljanske vojne v Libanonu leta 1975 je bil Izrael zaposlen predvsem s četrto arabsko-izraelsko vojno (oktobra 1973), imenovano tudi jomkipurska

vojna,²⁴ in kasnejšimi napori za sklenitev premirja z Egiptom. Le-to je bilo sklenjeno septembra 1975, nakar je izraelsko vodstvo posvetilo večjo pozornost dogajanju v Libanonu, kjer se je že divjala državljanska vojna.

Redna libanonska vojska je statistično zabeležila, da je Izrael v obdobju 1968-1974 povprečno 1,4-krat na dan kršil suverenost libanonskega ozemlja, medtem ko se je leta 1975 to dogajalo v povprečju 17-krat na dan. Leta 1976 se je tovrstno štetje prenehalo, ker je libanonska vojska razpadla. Ocenjuje se, da je do oktobra 1977 z juga Libanona odšlo približno 300.000 beguncev, večina muslimanskih šiitov. (Chomsky 1999, 191)

5.2 Posredna navzočnost Izraela ali strategija posrednega nastopanja (1976-1978)

Izrael je bil pri posegu v libanonsko državljansko vojno skrajno previden. Laburistična vlada se, po nedavno končani vojni in ureditvi razmer z Egipčani, ni hotela neposredno vojaško vpletati v libanonske razmere. Zaradi vojaških uspehov muslimanske koalicije LNM-PLO v letu 1975, katere popolna zmaga bi ogrozila varnost Izraela, se je izraelska vlada odločila posredno vplesti v državljansko vojno in z dostavljanjem orožja pomagati krščanskemu taboru v Libanonu.²⁵

Izraelci so orožje in vojaško opremo pošiljali z ladjami po morju. Čeprav so stiki z maroniti potekali predvsem preko obveščevalne službe Mossad,²⁶ je logistično operacijo oboroževanja

²⁴ Imenovana po judovskem prazniku Jom Kipur, na katerega so nekatere arabske države napadle Izrael. Libanon tudi v tej vojni ni sodeloval.

²⁵ Bregman (2002, 148) pravi, da »izraelska vpletenost v libanonsko državljansko vojno sega v zgodnja sedemdeseta leta, ko je v Parizu agent Mossada, sicer neuradno, obljubil krščanskemu voditelju z nenavadnim imenom Mugagbag, da bo Izrael pomagal kristjanom v Libanonu, če ga bodo le-ti zaprosili za pomoč. Tovrstni neuradni stiki so leta 1975 privedli do srečanja izraelskega premiera Rabina in maronitskega vodje Chamouna na krovu izraelskega rušilca na Sredozemskem morju.« Marca 1976 je s pomočjo Mugagbaga, Gemayelov sodelavec Abu Khalil skrivaj obiskal Izrael in zaprosil za pomoč v orožju, kar sta obrambni minister Peres in predsednik vlade Rabin tudi odobrila. Dva tedna po tem obisku je kristjane v Bejrutu obiskal izraelski vojaški poveljnik Benjamin Ben Eliezer. Njegova naloga je bila oceniti vojaško organiziranost in bojno sposobnost ter možnosti krščanskega tabora v Libanonu (Bregman, El-Tahiri 1998, 159).

²⁶ Mossad je izraelska najbolj znana obveščevalna služba. Uradni naziv službe je HaMossad LeModein Ve Tafkidim Meyuhadim (Inštitut za obveščevalne in posebne zadeve). Ustanovljen je bil leta 1951, njegova glavna naloga pa je zbiranje obveščevalnih podatkov v tujini. (Polmar, Allen 1997, 378)

maronitov v tem primeru vodilo izraelsko obrambno ministrstvo (Bregman 2002, 149-150). Ocenjuje se, da je v letih 1975-1977 Rabinova vlada za oboroževanje maronitov porabila 150 milijonov dolarjev (Bregman 2002, 150).

Bregman in El-Tahiri (1998, 159) navajata naslednje motive, ki so vodili izraelsko vlado k oboroževanju krščanskih maronitov v Libanonu:

- maroniti so se bojevali zoper PLO ter druge tradicionalne sovražnike izraelske države in s tem opravljali »umazano delo« v korist Izraela;
- če bi muslimanska koalicija premagala kristjane, potem bi lahko celoten Libanon pristal v sirskega naročju;
- s podporo maronitom je Izrael, predvsem Mossad, imel »okno« v arabskem svetu, kar je bilo najpomembnejše z vidika zbiranja obveščevalnih informacij v in o drugih arabskih deželah;
- še pred sklenitvijo mirovnega sporazuma z Egiptom se je Izraelu ponudila priložnost, da sprejme prošnjo za pomoč od arabskega naroda sosednje države, pa čeprav so to bili krščanski maroniti.

Ko je maja 1976 Sirija vojaško posredovala v Libanonu zoper muslimansko koalicijo, Izrael temu ni nasprotoval. Prav nasprotno, interesi obeh Sirije in Izraela, so takrat sovpadali, kar se je na zunaj manifestiralo v obliki delitve interesnih sfer v Libanonu (dogovor *Red Line*). Izraelski interes je bil usmerjen predvsem na jug Libanona, odkoder mu je zaradi geografske bližine pretela največja nevarnost.

Zaradi posredovanja Sirije zoper koalicijo LNM-PLO so se bili Palestinci prisiljeni umakniti proti jugu Libanona, kjer so predstavljali velik varnostni problem za Izrael. Le-ta se je odzval že avgusta 1976 z ustanovitvijo krščansko-šiitske milice SLF (South Lebanese Forces – Južnolibanonske sile) pod poveljstvom majorja Saada Haddada. Novembra je izraelska vojska

(IDF) prvič uporabila svojo artiljerijo kot pomoč milici SLF. Feldman (1992, 134) navaja, da so bile te izraelske aktivnosti izključno defenzivne (povračilne).

Izrael se ni odločil neposredno vojaško posredovati v libanonski državljanski vojni (tako kot Sirija), temveč je uporabil strategijo posrednega nastopanja²⁷ in sicer na dva načina:

- s pomočjo oboroževanja maronitske krščanske milice na severu Libanona (Bejrut z okolico) in
- z logistično (in vojaško) podporo SLF na jugu Libanona.

Izraelu je odgovarjala tudi sirska vojaška intervencija zoper muslimansko koalicijo LNM-PLO, kajti Palestinci so bili izraelski glavni sovražnik v Libanonu.

Po sklenitvi bilateralnega mirovnega sporazuma med Izraelom in Egiptom leta 1978, se je Sirija postavila na čelo arabskih držav, ki so goreče nasprotovale temu dejanju. Neposredna posledica tega je bila zamenjava sirskega zaveznika v libanonski državljanski vojni. Namesto libanonskih kristjanov so to postali Palestinci (PLO). Zavezništvo palestinskih borcev in sirske vojske na jugu Libanona je predstavljalo povečano grožnjo za varnost izraelskih severnih področij.

Kljub vsemu je bila vojaška navzočnost Izraela v libanonskem prostoru defenzivne narave, kar se je kazalo v strategiji zadrževanja, v kombinaciji s spretno diplomatsko aktivnostjo na

²⁷ Strategija posrednega nastopanja (ali posredne navzočnosti) je organizirana dejavnost, s katero države in/ali drugi subjekti na mednarodnem in/ali notranjepolitičnem področju skušajo uresničiti svoje politične, gospodarske, vojaške in/ali druge interese na škodo drugih subjektov, pri tem pa rešitev ne iščejo neposredno s spopadom oboroženih sil, temveč posredno, z raznovrstnimi prikritimi postopki na političnem, kulturnem, gospodarskem, vojaškem in/ali drugih področjih življenja in dela neke skupnosti, z izvajanjem psihološko-propagandnih akcij, ustvarjanjem in/ali kanaliziranjem družbenih kriz, ustvarjanjem in vodenjem politične agenture, izzivanjem državnih udarov itd. in v določenih primerih tudi vodenjem t. i. posredniških vojn. Obstajajo štiri bistveni elementi strategije posrednega nastopanja in sicer:

- subjekt, ki želi s pomočjo te strategije doseči ali ohraniti neko stanje;
- posrednik, katerega osnovna naloga je maskiranje subjekta strategije posrednega nastopanja in njegovih ciljev;
- objekt na čigar škodo želi subjekt te strategije doseči svoj cilj in
- prisila (Krunic 1997, 29)

V našem primeru je subjekt Izrael, posrednika sta maronitska skupnost in SLF, objekt pa je država Libanon.

regionalnem in širšem mednarodnem prizorišču. Izrael se je namreč izogibal vsakršnega neposrednega vojaškega spopada s Sirijo, upoštevajoč sirske interese v Libanonu. Izraelska podpora maronitom je potekala pod geslom »s pomočjo maronitom pomagamo sebi«, kar je pomenilo, da je bila cena strategije posrednega nastopanja v Libanonu, za Izrael relativno majhna. Po drugi strani pa se je izraelska politična in vojaška garnitura zavedala, da so bili maroniti prešibki, da bi lahko zopet postali dominantna sila v Libanonu. Izraelska pomoč maronitom je bila defenzivna: le tolikšna, da so bili le-ti sposobni zadrževati naraščajočo palestinsko moč v Libanonu (Feldman 1992, 137).²⁸

5.3 Izraelsko vojaško posredovanje – operacija »Litani« (1978)

Izraelska vlada, pod vodstvom desničarskega Likudovega voditelja Begin, je sklenila uničiti palestinske utrdbe na jugu Libanona in ustvariti 100 kilometrov dolg varnostni pas vzdolž severne izraelske meje, ki naj bi bil »očiščen« Palestincev²⁹ in bi segal 10 kilometrov globoko v notranjost Libanona.

Operacija Litani³⁰ se je pričela 14. marca 1978 in je trajala sedem dni. Od 20.000 do 25.000 izraelskih vojakov z oklepno, artiljerijsko ter letalsko podporo je okupiralo celotno libanonsko ozemlje med severno izraelsko mejo in libanonsko reko Litani. Izraelci so na tem področju uničili vso palestinsko infrastrukturo.

Izraelske oklepne enote so napredovale po šestih smereh. Pred njimi so letalske in artiljerijske enote uničevale položaje PLO. Padalci so pristali za hrbti sovražnika in s tem preprečili njihov umik. Izraelske enote so napredovale počasi in pazljivo, da bi s tem čim bolj zmanjšali število

²⁸ Septembra 1977 je IDF prvič aktivno posredovala v bojih na libanonskem ozemlju: izraelske oklepne enote so pomagale pri napadu kristjanov na vas al-Hiam. PLO je odgovorila z raketnim napadom na izraelska severna naselja. Šele po pritisku Carterjeve administracije je Izrael umaknil svoje sile. Že novembra pa je izraelsko letalstvo uspešno bombardiralo palestinske utrdbe v južnem Libanonu. (Feldman 1992,135-136)

²⁹ Na tem območje je v tistem času delovalo okoli 5000 palestinskih gverilcev. (Hiro 1996, 139)

³⁰ Neposreden povod za izraelski vdor na libanonsko ozemlje je bila ugrabitev dveh avtobusov polnih izraelskih potnikov, ki so ju 11. marca 1978 v bližini Tel Aviva ugrabili palestinski komandosi. Palestinci so skrivaj prispeli na izraelsko obalo iz Libanona. V spopadu med ugrabitelji in izraelskimi varnostnimi silami severno od

svojih žrtve; to pa je posledično povzročilo tudi manjše žrtve pri Palestincih (Black, Morris 1991, 362)

Do 21. marca 1978, ko je Izrael sprejel resolucijo 425 Varnostnega sveta OZN, ki je zahtevala vzpostavitev premirja in izraelski umik, je izraelska vojska uničila 82 naselij, ubila 1000 ter pregnela 160.000 ljudi (Hiro 1996,140). Operacija je bila usmerjena izključno zoper PLO, zato se je izraelska vojska izognila vsakršnemu spopadu s sirskimi enotami.

Izraelska vojska je pričela z umikom 11. aprila 1978. Do 30. junija 1978 se je umaknila iz južnega Libanona, razen iz 80 kilometrov dolgega in 4 do 12 kilometrov širokega varnostnega pasu vzdolž izraelske severne meje, ki so ga Izraelci prepustili nadzoru Haadadove krščanske milice SLF. Na področje južnega Libanona, iz katerega se je umaknila izraelska vojska, so bile z resolucijo Varnostnega sveta OZN 426 nameščene enote združenih narodov – UNIFIL.³¹ Mandat UNIFILA je vseboval naslednje tri elemente (McDermott 1995,14):

- nadzorovanje izraelskega umika iz južnega Libanona;
- pomoč pri vzpostavitvi miru in varnosti in
- pomoč vladi Libanona pri vrnitvi okupiranega ozemlja pod njeno suverenost.

V delu Libanona, ki ga je nadzorovala krščanska milica, so enote UNIFIL-a sicer vzpostavile nekaj opazovalnih točk, vendar je bilo osebju ZN onemogočeno svobodno gibanje, večkrat so na njih tudi streljali. Tako je bilo je bilo območje južnega Libanona, do reke Litani, praktično razdeljeno na dva dela: večji del je bil pod izključnim nadzorom UNIFIL-a, najjužnejši del ob meji z Izraelom, pa je nadzorovala proizraelska krščanska milica.

Kljub temu, da je bila celotna operacija »Litani« primer neposredne vojaške intervencije na libanonskem ozemlje, lahko rečemo, da tudi ta operacija spada v izraelsko strategijo z

Tel Aviva, je bilo ubitih 28, ranjenih pa 78 izraelskih civilistov; ubitih pa je bilo tudi vseh devet palestinskih napadalcev (Bregman 2002, 150).

³¹ United Nation Interim Force in Lebanon (Začasne enote Združenih narodov v Libanonu).

omejenimi cilji. Vojaška operacija je bila usklajena z nekaterimi izraelskimi ukrepi, s katerimi bi odpravili, oziroma kar najbolj zmanjšali škodo na politično-strateškem področju.³²

Če ocenjujemo operacijo »Litani« z izraelskega vidika, je možno reči, da je bila le-ta relativno uspešna. Delovanje palestinskih gverilcev v južnem Libanonu je bilo skoraj onemogočeno, čeprav je večini pred prodorom izraelske vojske uspelo pobegniti severno od reke Litani. Prav tako je Izraelcem uspelo vzpostaviti varnostni pas vzdolž svoje severne meje, ki je sedaj vseboval dva varnostna filtra pred Palestinci: krščansko milico SLF in UNIFIL. Oboji so precej zmanjšali teroristično-gverilsko delovanje PLO. Ta se je bila prisiljena premakniti iz neposredne sosesčine libanonsko-izraelske meje, na območje severno od reke Litani in južno od reke Zaharani. Tam je ustanovila neke vrste »mini državo« z lastnim zdravstvenim in izobraževalnim sistemom. Sčasoma je PLO transformirala svojo oboroženo strukturo iz teroristično-gverilskih skupin v konvencionalne oborožene sile. (Feldman 1992,138)

5.4 Sprememba izraelske strategije

Zoper PLO v Libanonu je Izrael uporabljal strategijo operacij z omejenimi cilji kombinirano s povračilnimi udari in zastraševanjem (Retaliation and Deterrence). Z imenovanjem »jastreba« generala Rafaela Eitana za novega načelnika generalštaba IDF aprila 1978, se je spremenila tudi izraelska strategija v Libanonu. Eitan je zagovarjal strategijo širših operacij kombiniranih z ofenzivnim nastopanjem in iniciativo Izraela v Libanonu; temu konceptu pa je bila podrejena prejšnja strategija, ki je temeljila na povračilnih udarih in zastraševanju. (Feldman 1992, 138-139)

Najpomembnejše pri tem je, da izraelske aktivnosti niso bile več povračilne akcije, kot posledica specifične palestinske akcije, temveč ofenzivne dejavnosti naperjene zoper PLO v

³² Izrael je obvestil Egipt o namenu in obsegu operacije. Prav tako je vzdrževal stike s Sirijo, kateri je bilo sporočeno, da operacija ni naperjena zoper njo in njene interese v Libanonu. Omejeni cilji operacije so razvidni tudi iz izraelske namere, da se takoj umakne, ko doseže svoj zastavljeni cilj. S tem je Izrael zmanjšal negativno mednarodno reakcijo, ki je sledila vdoru v Libanon.

Libanonu.³³ Vzporedno s tem dogajanjem so naraščale tudi želje krščanskega tabora, katerega voditelj Bashir Gemayel, je hotel združiti celoten Libanon pod maronitsko dominacijo. Eitan je razširil tudi izraelska zagotovila za pomoč krščanskemu taboru s tem, da je Gemayelu osebno obljubil, da jih bodo Izraelci branili pred vsakršnimi sirskimi pritiski (Feldman 1992, 139). Posledica tega je bila krščanska zahteva za pomoč, ko so se pri mestu Zahla spopadli s Sirci. Izraelsko letalstvo je posredovalo in sestrelilo dva sirska helikopterja, na kar je Sirija odgovorila z namestitjo protiletalskih izstrelkov v Libanonu.

Maja 1981 je desničarski predsednik izraelske vlade Begin odobril napad na palestinsko »mini državo« v Libanonu, nakar so Palestinci napadli krščanske enklave na jugu Libanona. Izrael je v povračilo bombardiral glavni štab PLO v Bejrutu. Begin se takrat še vedno ni odločil za kopensko invazijo na Libanon. Namesto tega se je odločil za diplomatsko rešitev spora in je pozval ameriškega odposlanca Philipa Habiba naj vzpostavi premirje med sprtimi stranmi.

Junija 1981 – v drugi Beginovi vladi – je mesto obrambnega ministra pripadlo Arielu Sharonu, enemu največjih »jastrebov« v izraelski politiki. V naraščajoči moči palestinske »mini države« v Libanonu je Sharon videl grožnjo izraelski državi. PLO za Sharona ni predstavljala samo teroristične in vojaške grožnje, temveč predvsem politično grožnjo. Zato je bil njegov glavni cilj: politično uničiti PLO. Na poti do tega cilja je bilo potrebno uničiti palestinsko »mini državo« in v navezi s krščanskim taborom uničiti glavni štab PLO v Bejrutu. Nadaljnji korak naj bi bil spremeniti politične razmere v Libanonu tako, da se država združi pod maronitsko dominacijo, za kar so si seveda prizadevali tudi maroniti. Omenjena združitev pa seveda ne bo uspešna, če se ne bodo Sirci umaknili iz Libanona. (Feldman 1992, 142). Sharon je namreč smatral za veliko napako izraelske politike, tiho privolitev takratne laburistične vlade leta 1976 v namestitvev sirskih čet v Libanonu.³⁴

³³ V obdobju med avgustom 1981 in majem 1982 je bilo zabeleženih 2125 izraelskih kršitev v libanonskem zračnem prostoru in 625 izraelskih kršitev v teritorialnih vodah Libanona (Chomsky 1999, 195).

³⁴ Sharon se je zavedal da sta oba problema, sirska in palestinska navzočnost v Izraelu, medsebojno povezani, kar izhaja tudi iz njegovih naslednjih besed: »*Če želi Izrael izgnati teroriste, lahko pričakuje sirski odgovor, kar pomeni, da moramo najprej uničiti njihove raketne sisteme*«. Prav tako je značilna izjava takratnega zunanjega ministra Izraela Yitzaka Shamirja: »*Obramba Zahodnega brega se začne v zahodnem Bejrutu*«. (Bergman 2002, 155) Sharon je že decembra 1981 predstavil svoj načrt, ki je vseboval prodor izraelskih čet daleč na sever, vse do Bejruta - ki naj bi ga s pomočjo krščanskih sil v Libanonu tudi zavzeli - predstavil izraelskemu vladnemu

5.5 Izraelsko vojaško posredovanje – operacija »Mir za Galilejo« (1982)

5.5.1 Načrtovanje in cilji operacije

Sredi leta 1982 je bilo v Libanonu 15. 000 oboroženih pripadnikov palestinskih vojaških enot. Poleg tega je bilo tudi približno 30.000 pripadnikov sirske redne vojske nastanjenih v Libanonu ali pa v vsakem trenutku pripravljenih za odhod tjakaj. (Stone 2004, 231)

Uvod v neposredno vojaško intervencijo v Libanonu je pomenil atentat na izraelskega veleposlanika v Londonu, ki ga je 3. junija 1982 zagrešil pripadnik palestinske organizacije Abu Nidal.³⁵ Dne 5. junija 1982 se je sestal izraelski vladni kabinet in sprejel odločitev o omejeni vojaški operaciji, podobni operaciji »Litani«. Z resolucijo izraelskega vladnega kabineta številka 676 je bila odobrena vojaška invazija v Libanonu. Resolucija je določala naslednje (Bregman 2002, 159-160):

- IDF se pooblašča, da za vsa naselja v Galileji³⁶ zagotovi varnost pred terorističnimi izstrelki, njihovimi štabi in bazami nameščenimi v Libanonu;
- operacija se imenuje »Mir za Galilejo«;
- pri izvajanju te odločitve, se ne bo napadalo sirske vojske, razen če bo le-ta napadla izraelske enote;
- država Izrael si bo prizadevala za podpis mirovnega sporazuma z neodvisnim Libanomom, ko bo le-ta dosegel ozemeljsko integriteto.

kabinetu. Kabinet je načrt zavrnil predvsem zaradi bojazni, da bo takšna invazija povzročila vsesplošno vojno med Izraelom in Sirijo.

³⁵ Abu Nidal je bil – do leta 1970 - pripadnik Fataha, najmočnejše skupine znotraj PLO. Takrat se je politično razšel z Arafatom, zato je ustanovil novo organizacijo Fatah – Revolucionarni svet (Fatah: Revolutionary Council) (imenovana tudi kot organizacija Abu Nidal). To organizacija je delovala pod političnim pokroviteljstvom Huseinovega iraškega režima in je bila nasprotnica Arafatovemu PLO. (Hiro 1996, 49-50)

³⁶ Galileja je severni predel Izraela.

Resolucija ni določala globine prodora izraelske vojske na libanonsko ozemlje. V razpravi pred vladnim kabinetom je obrambni minister Sharon zagotovil, da je cilj operacije »pregnati teroriste približno 45 kilometrov stran od severne izraelske meje, ki mora biti izven dosega njihovih orožij« (Bregman 2002,160).³⁷ Kmalu po začetku operacije se je izkazalo, da bo, kljub obljubi izraelske vlade, operacija imela širše razsežnosti v primerjavi z operacijo »Litani«. Izraelska vojska je namreč napredovala daleč proti severu, vse do glavnega mesta Bejrut. Ironično je bilo, da je bil operativni načrt invazije in prodora v Bejrut poznan vojaškim poveljnikom IDF in maronitskemu vodstvu, ne pa tudi izraelskim ministrom, katerim je Sharon zatrjeval, da »Bejrut ne pride v poštev« (Bregman 2002, 162).

Bregman (2002, 161-162) pravi, da sta obstajali dve verziji operativnega načrta invazije. Prva verzija, ki je bila predstavljena tudi izraelski vladi, je določala omejen prodor izraelske vojske 40 do 45 km od izraelske meje. Druga verzija pa je vsebovala prodor izraelske vojske vse do Bejruta, kjer naj bi se le-ta povezala z maronitskimi enotami in uničila vso palestinsko infrastrukturo v Libanonu ter izgnala PLO iz Libanona. Potem ko je obrambni minister Sharon dobil zeleno luč izraelske vlade za omejeno operacijo, je le-to nadaljeval v razširjeno operacijo, ki je pripeljala Izraelce v Bejrut. Sharonov skriti načrt prodreti v Bejrut je bil poveljnikom IDF-a znan že od vsega začetka, ko je na odločilnem srečanju z njimi maja 1982 dejal, da je rešitev problema v zvezi z PLO »izključno v akciji, ki bo zagotovila uničenje PLO, uničenje njene vojaške moči, njenih poveljniških mest in njeno politično in poveljniško središče v Bejrutu«. Na koncu je Sharon poveljnikom dejal še: »šli bomo v Bejrut«.³⁸

Izraelski obrambni minister je svoje načrte (razširjena operacija) glede Libanona izraelski vladi razgrnil že leta 1981, vendar so bili zavrženi. Izraelski člani vlade o razširjeni operaciji »Mir za Galilejo« niso bili seznanjeni. Prav tako naj ne bi o tem, vsaj ne na začetku, nič vedel

³⁷ Tudi predsednik izraelske vlade Begin je v pismu amerišskemu predsedniku Reaganu zatrjeval o omejenih ciljnih agresije na Libanon, ki naj bi zagotovila 25 milj globoko varnostno cono brez pripadnikov PLO (Feldman 1992, 143).

³⁸ Vojaški načrtovalci operacije iz IDF so že od prej natančno vedeli, kako Sharon razmišlja in da namerava zavzeti Bejrut. Sharon je že februarja 1982, ko je obiskal Libanon, dejal, da nobena operacija zoper PLO ne bo popolna, dokler se jih ne prežene iz Bejruta. (Bregman 2002, 161-162)

niti premier Begin. Vendar se je kasneje z uspešnim napredovanjem izraelske vojske proti severu Beginova vlada s tem sprijaznila. Tudi nasprotovanje ZDA v začetku ni bilo ravno goreče.

Glavni cilji izraelske invazije na Libanonu so bili naslednji:

- politično in vojaško uničenje PLO v Libanonu;
- pregnati sirska vojsko iz Libanona in
- zagotoviti stabilnost (unifikacijo) Libanona pod vodstvom Izraelu naklonjenega voditelja krščanske Falange Bashira Gemayela.

5.5.2 Vojaški potek in značilnosti operacije

Izraelska vojska je prečkala izraelsko-libanonsko mejo 6. junija 1982. Na ta dan je bil vojaški razpored oboroženih sil v Libanonu naslednji (Babić 1988, 161-164):

- neposredno v bližini izraelsko-libanonske meje so ozemlje nadzorovale enote krščanske milice, ki so odkrito sodelovale z Izraelom in mu tudi pomagale pri invaziji;
- na oddaljenosti približno 20-30 kilometrov od meje je bila prednja obrambna linija palestinskih oboroženih formacij z utrjenim območjem, naslonjenim pretežno na reko Litani in na sredozemsko pristaniško mesto Tyre, ter na hribovitem zemljišču južnih obronkov planine Libanon in na prometnih komunikacijah, ki prehajajo v dolino reke Bekaa in jo povezujejo z obalo;³⁹
- naslednji obrambni pas v južnem Libanonu, v dolini Bekaa, so zasedale enote sirske vojske, ki so na tem območju organizirale protizračno obrambo libanonskega zračnega

³⁹ Palestinska obramba je bila organizirana na principu utrjenih oporišč z betonskimi utrdami, minami ter žičnimi in drugimi ovirami. Glavno obeležje palestinske obrambe je bila njena statičnost. Palestinci so skoraj

prostora in istočasno ustvarile tudi koridor za zaščito pred prodorom izraelskega letalstva v sirski zračni prostor. Drugo komponento sirske protizračne obrambe v Libanonu so predstavljale sirske letalske enote nameščene v Siriji;

- redne enote libanonske vojske so nadzorovale le manjši del libanonskega ozemlja, severno od Bejruta, vključno z delom tega mesta, ki je bil nastanjen pretežno s krščanskimi prebivalci;
- na ozemljih, ki so ga nadzorovale palestinske in sirske enote, so se nahajale tudi različne lokalne oborožene formacije, pretežno miličniškega tipa. Le-te so bile precej različno politično profilirane; od tistih, ki so se bile pripravljene upreti izraelski zasedbi in so sodelovale s palestinski in sirske enotami v Libanonu, pa vse do tistih, ki so v invaziji odkrito sodelovale z izraelsko vojsko.⁴⁰

Babić (1988, 167) pravi, da so Izraelci invazijo izvedli kot enotno napadalno operacijo v dveh fazah:

- prva faza je trajala približno tri dni (6.- 8. junij 1982). V tej fazi so Izraelci uporabili 25.000 vojakov vseh rodov in zvrsti izraelske vojske. Ta vojaška sila je sestavljala prvi ešalon, katerega glavna naloga je bila prebiti utrjeno področje, ki so ga branili Palestinci in zagotoviti pogoje za hitri prodor proti Bejrutu in v dolino Bekaa;
- v drugi fazi so Izraelci v boj uvedli drugi ešalon, nekaj močnejši kot prvi, tako da je bilo v času najhujših bojev v Libanonu angažiranih okoli 60.000 izraelskih vojakov (kopenske sile, mornarica, letalske sile in posebne enote).⁴¹ Temeljna naloga drugega

vseh 90 tankov, kolikor so jih imeli, uporabili izključno kot nepremične ognjene točke s tem, da so jih vgradili v betonske bunkerje. S tem je bila tankom odvzeta vsakršna možnost manevra.

⁴⁰ Ne smemo pozabiti, da so bile v južnem Libanonu tudi pripadniki UNIFIL-a, ki jih je izraelska invazija popolnoma presenetila in so bili samo nemočni opazovalci dogajanja.

⁴¹ Za okupacijo ozemlja in vzdrževanje razpotegnjene fronte napram sirske enotami, od Bejruta do sirske meje in po dolini Bekaa do fronte na Golanski planoti, so bili Izraelci prisiljeni pripeljati nove enote. Tako je bilo na podlagi nekaterih ocen po končani drugi fazi v Libanonu 100.000 izraelskih vojakov. Skupna moč palestinskih oboroženih formacij, angažiranih v južnem Libanonu, vključno z Bejrutom, se ocenjuje na okoli 8000 borcev, po nekaterih drugih virih pa na 15.000 do 25.000 borcev (Babić 1988, 167).

ešalona je bila izriniti sirske enote iz doline Bekaa v južnem Libanonu in zavzetje položajev in objektov, ki omogočajo obkolitev Bejruta. Druga faza operacije je trajala pet do šest dni (9.- 15. junij 1982).⁴²

Bojna delovanja so potekala na dveh glavnih smereh (obmorska smer in smer po dolini Bekaa) ter na pomožni smeri, ki je povezovala obe glavni smeri.⁴³

Obmorska smer poteka od libanonsko-izraelske meje do Bejruta (okoli 100 kilometrov zračne črte). Na tej smeri so najpomembnejša naslednja mesta: Tyre, Sidon, Et Damur in Bejrut. Okoli vseh teh mest so bila palestinska begunska taborišča, ki so jih Izraelci obstreljevali iz kopnega, iz morja in iz zraka. Zaradi preprečitve umika palestinskih sil proti Bejrutu in v Bejrut, kot tudi zaradi usklajenega delovanja z oklepno-mehaniziranimi enotami, ki so prodirale proti severu, so Izraelci izvedli pomorske desante pri Tyru, Sidonu in južno od Bejruta. S pomočjo zračnih desantov je izraelska vojska »preskakovala« najboljši kritične točke, na poti proti Bejrutu. Na posamezne mostove so Izraelci iz zraka spustili udarne skupine, ki so jih zavzeli in jih imeli pod nadzorom – tudi s pomočjo enot krščanskih milic (Babić 1988, 168-170).

Smer po dolini Bekaa je nekoliko krajša od obmorske smeri, vendar za prodor in obvladovanje položajev neprimerno težja za napadalca. Ne samo, da na tej smeri ni mogoča vojaška podpora z morja, temveč so to smer branile relativno močne sirske sile, poleg tega pa je zemljišče od libanonsko-izraelske meje do vhoda v dolino Bekaa⁴⁴ hribovito in težje prehodno za oklepno-mehanizirane enote. Nad dolino Bekaa so potekale tudi najpomembnejše zračne bitke med izraelskim in sirskim letalstvom.⁴⁵ Izraelske oklepno-mehanizirane enote so glavno smer delovanja usmerili po hribovju planine Libanon in s tem zaobšli globoko postavljeno sirsko

⁴² Blokada Bejruta je posebna faza, ki je z občasnimi prekinitvami ognja trajala 90 dni.

⁴³ Za Izraelce sta bili glavni smeri enako pomembni, medtem, ko je bila Palestincem bolj pomembna obmorska smer, Sircem pa smer po dolini Bekaa (Babić 1988, 168).

⁴⁴ Sama dolina Bekaa obsega nižinsko zemljišče širine od 8 do 12 km, ostalo pa so hribi in planine, ki se z vzhodne in z zahodne strani doline strmo spuščajo od vrha planine Libanon v Libanonu in Antilibanon na meji Sirije in Libanona. (Babić 1988, 170)

⁴⁵ Vrhunec je bil 9. junija 1982, ko je v zračni bitki nad dolino Bekaa sodelovalo 100 izraelskih in 70 sirskih letal (Babić 1988, 170).

obrambo na nižinskem predelu doline Bekaa. Izraelci so Sirce napadli z desnega boka in ker so zavzeli tudi vzhodne obronke planine Antilibanon, so se bili Sirci prisiljeni umakniti nazaj v Sirijo. Pri tem so Izraelci iz zraka (kjer so že pred tem dosegli prevlado) in iz artiljerijskih orožij napadali umikajoče se sirske enote (Babić 1988, 170-171).

Osrednja pomožna smer poteka od izraelsko-libanonske meje preko vzhodnih obronkov planine Libanon do ceste Bejrut-Damask. Ta smer je omogočala povezavo vojaških aktivnosti na obmorski smeri s smerjo v dolini Bekaa. Planinske prevale na planini Libanon je izraelska vojska zavzela enega za drugim z zračnimi desanti in s tem preprečila nasprotniku premik enot. Najpomembnejša komunikacija za premestitev enot iz doline Bekaa na obmorsko smer in obratno je bila cesta Zahla-Bejrut. Na tej cesti so v drugi fazi operacije Izraelci zdesetkali in preprečili prehod edini sirski oklepni brigadi, ki se je premikala v pogojih, ko je Izrael že imel prevlado v zraku, pa tudi sirski sistem protizračne obrambe v južnem Libanonu je praktično razpadel (Babić 1988, 171-172).

Libanon kot suverena država ni imel enotnega načrta obrambe države, niti vojske, ki bi se bila sposobna zoperstaviti izraelski agresiji z juga. To in pa različni cilji palestinskih, sirskih in raznih libanonskih oboroženih formacij v Libanonu niso dopuščali enotne in koordinirane obrambe z enotnim poveljevanjem. Prav nasprotno so bili izraelski cilji, akcije, načrti, organizacija, poveljevanje, koordiniranje in drugi pomembni strateško-operativni elementi za začetek in vodenje vojne zelo usklajeni in harmonični.

5.5.3 *Obleganje in blokada Bejruta ter umik PLO*

Oklepne in pehotne enote IDF so v predmestje Bejruta prispele 12. junija 1982. Izraelsko letalstvo je južne četrti Bejruta pričelo bombardirati že dva dni pred začetkom operacije »Mir za Galilejo«. Jansen (1982, 73-74) razdeli izraelsko bombardiranje Bejruta na štiri obdobja:

- prvo obdobje je trajalo od 4. do 24. junija. V tem času so Izraelci osredotočili letalski, pomorski in topniški ogenj na južna predmestja. Obstreljevali so tudi tradicionalne cilje - begunski taborišči Sabra in Šatila ter predel mesta, kjer je bil štab PLO. Ocenjuje se, da je bilo razmerje žrtev dva gverilca na tri civiliste;
- drugo obdobje je trajalo od 25. junija do 21. julija. V tem obdobju so Izraelci razširili območje bombardiranja na severne četrti mesta in na bejrutsko letališče. Razmerje med civilnimi in vojaškimi žrtvami je bilo 4:1;
- tretje obdobje je trajalo od 22. julija do 31. julija. V tem obdobju je Izrael ubral taktiko bombardiranja iz daljave v obliki »statičnega ognja«, ki jo je na Sharonov predlog potrdila izraelska vlada. Najsrdečše letalsko in pomorsko bombardiranje v širokem pasu je Bejrut doživel 27. julija. Življenje je izgubilo 120 ljudi, 187 pa je bilo ranjenih;
- četrto obdobje se je začelo 31. julija, ko je začel Izrael na slepo tolči po trgovinskem središču ter naseljenih območjih Bejruta. 90 % vseh žrtev je bilo civilistov.

Čeprav so Izraelci med obleganjem uporabljali bombardiranje kot glavni vzvod pritiska, so blokada dotoka hrane in zdravil ter odvzem elektrike in vode povzročili med civilnim prebivalstvom več trpljenja kakor bombardiranje samo. Formalna blokada mesta se je pričela 3. julija, potem ko so imeli prebivalci Bejruta za seboj že mesec dni pogostih odvzemov električnega toka in kroničnega pomanjkanja vode.⁴⁶ Poleg bombardiranja in blokade mesta je Izrael uporabljal tudi psihološki pritisk na prebivalce Bejruta. Izraelska letala so odmetavala

⁴⁶ Poleg libanonskih muslimanov so se v izraelskem obroču znašli tudi gverilci PLO, 500.000 Palestincev in 85. sirski brigada.

letake, ki so v arabščini pozivali prebivalce, da morajo zapustiti mesto proti vzhodu ali severu, ker bo Izrael začel uporabljati vso svojo vojaško moč zoper palestinske borce (Jansen 1982, 88).⁴⁷

Izraelski cilj v mestu je bil, pregnati libanonsko civilno prebivalstvo iz mesta, s čimer bi dobil prosto pot do obstreljevanja Palestincev in infrastrukture PLO, nato pa z zapiranjem posameznih izhodov zadržati v mestu dovolj palestinskih civilistov kot talce. S tem bi pritisnil na PLO, naj se umakne pod poniževalnimi pogoji. Tja do tretjega tedna v juliju je Izraelcem postalo jasno, da njihova strategija ni uspela, kajti večina libanonskega civilnega prebivalstva ni hotela zapustiti mesta. (Jansen 1982, 91). Izraelci so računali tudi na to, da bodo s pritiskom na Bejrut vsilili libanonski vladi in civilnemu prebivalstvu, da bodo le-ti zahtevali umik Palestincev in PLO iz Libanona.

Pod pritiskom mednarodne in domače javnosti je 19. avgusta Izrael sprejel načrt evakuacije palestinskih gverilcev in pripadnikov sirske vojske iz Bejruta, ki ga je sklenil odposlanec ameriškega predsednika Habib. Tudi Arafat je v bejrutskih ruševinah uvidel, da je njegovega bivanja v mestu konec in je sprejel evakuacijo Palestincev iz okoljenega mesta. Do 1. septembra 1982 se je iz mesta organizirano umaknilo 8144 gverilcev PLO, 3500 pripadnikov proirske PLA (Palestine Liberation Army – Palestinska osvobodilna armada) in 2700 sirskih vojakov (Hiro 1996, 141). Umik je nadzorovalo 1000 pripadnikov mednarodnih enot MNF (Multinational Force in Lebanon), ki so jih sestavljali vojaki iz ZDA, Francije in Italije.

Po uboju novoizvoljenega predsednika Libanona in izraelskega zaveznika Bashira Gemayela, je izraelska vojska - kljub nasprotnim zagotovitvam, ki jih je Izrael dal ZDA - 15. septembra 1982 praktično brez resnejšega odpora vkorakala v zahodni Bejrut.⁴⁸ Izraelski obrambni minister je zatrjeval, da se v Bejrutu še vedno skriva 2000 teroristov. Izraelska vojska je v Bejrutu zaplenila velike količine orožja, ki so ga imele tam različne palestinske in levičarske

⁴⁷ Izraelci niso nikoli nameravali s pehoto zavzeti Bejrut in se v mestu spopasti s palestinskimi gverilci, saj je bila ta vloga je bila namenjena falangistom.

⁴⁸ Med dolgotrajno državljansko vojno je bil Bejrut razdeljen s t.i. »zeleno črto« na dva dela; zahodni Bejrut, kjer so bila tudi palestinska begunska taborišča in štab PLO, je bil pretežno muslimanski, vzhodni krščanski del pa je bil pod nadzorom krščanskih milic.

skupine, opustošila urade in štabe PLO ter izpraznila palestinske arhive in knjižnice.⁴⁹ V času štirinajstdnevne izraelske zasedbe zahodnega Bejruta je svet osupnila novica o pokolu palestinskih civilistov v begunskih taboriščih Sabra in Šatila, ki so ga zagrešili pripadniki krščanske Falange. Po hudem pritisku ZDA na Izrael se je le-ta umaknil iz zahodnega Bejruta.

5.6 Izraelska vojaška navzočnost v Libanonu od 1982 do 1985

5.6.1 Posledice operacije »Mir za Galilejo«

Že kmalu po koncu večjih spopadov leta 1982 se je pokazalo, da nobeden od izraelskih ciljev ni izpolnjen, vsaj ne v tolikšni meri, kot je to pričakoval in napovedoval obrambni minister Sharon. IDF ni uspelo v celoti poraziti sirske vojske v Libanonu.⁵⁰ Sirci so še naprej ohranili svojo vojsko in vpliv na notranjepolitične razmere v Libanonu.

Istočasno so bila ovržena tudi Sharonova optimistična pričakovanja v zvezi z maronitskimi zavezniki, njihovo zmožnostjo in voljo za vojskovanje. Gemayel se je namreč bolj zavedal svoje lastne šibkosti, kot so se je izraelski zavezniki. Zavrnil je izraelska pričakovanja, da bo s svojo milico pod izraelskim pokroviteljstvom napadel zahodni Bejrut in pregnal glavni štab PLO ter palestinske gverilce iz mesta. Izraelci so vedeli, da bi napad na Bejrut zahteval ogromne žrtve, zato so se morali po falangistični zavrnitvi odločiti za dolgotrajno obleganje mesta.

⁴⁹ Direktor Palestinskega raziskovalnega centra je dejal: »Oropali so našo palestinsko kulturno dediščino, dela, ki smo jih izgubili so neprecenljiva in verjetno tudi nenadomestljiva«. Vsebovala so največjo svetovno zbirko rokopisov o Palestini. Še bolj pomembno za Izraelce je bilo, da so dobili v roke informacije o financah PLO. (Jansen 1982, 161)

⁵⁰Sirci so bili sicer že v prvih treh tednih operacije potisnjeni severno od prometnice Bejrut-Damask v dolini Bekaa in vzhodno od Bejruta, kar pa ni bilo dovolj, da bi se Sircem preprečilo nadzor nad strateško pomembno smerjo Zahla-Shturah- Baalbek (Feldman 1992,146).

Izraelu ni uspelo uničiti PLO in palestinske gverile niti vojaško, kaj šele politično.⁵¹ Šele po dolgotrajnih diplomatskih aktivnostih, kjer je imela glavno vlogo Reaganova administracija, je Izraelu uspel največji dosežek v tej vojni; Arafat in Assad sta sprejela umik svojih enot in glavnega štaba PLO iz obleganega Bejruta.⁵² S tem se je bila tudi odprta pot do izvolitve Gemayela za libanonskega predsednika. Tudi to upanje je živelo le nekaj dni, kajti 14. septembra 1982 ga je v atentatu ubil pripadnik sirske obveščevalne službe.⁵³ Omenjeno dejanje je bilo samo dokaz, kako negotov je izraelski položaj v Libanonu in dokaz, da igra Sirija v Libanonu še vedno odločujočo vlogo.⁵⁴

Izrael se je moral soočiti s hudimi pritiski v mednarodnem okolju, kjer so bili z njegovim ravnanjem poleg arabskega sveta nezadovoljni tudi Američani, katerim sta Begin in Sharon obljubila kratkotrajno in omejeno operacijo ter Sovjetska zveza, ki je po začetnem dokaj blagem odzivu po prodoru izraelske vojske globoko v dolino Bekaa začela groziti z vojaško intervencijo na strani Sirije. Dolgotrajno izčrpavanje in bombardiranje Bejruta ter krvavi dogodki v begunskih taboriščih Sabra in Šatila⁵⁵ sta mednarodni položaj samo še dodatno poslabšala.

Tudi v samem Libanonu se je položaj izraelske vojske čedalje bolj slabšal. Ta je bila razpeta med različne libanonske etnične in verske skupine, od katerih nobena ni bila dovolj močna, da bi prevladala nad drugimi. Zastraševalen učinek in verodostojnost izraelske vojske sta čedalje

⁵¹ Medtem ko je Izraelu uspelo ubiti 1110 palestinskih borcev ter uničiti 20 palestinskih tankov (Hiro 1996,141), jim ni uspelo politično uničiti organizacije PLO, katere glavni štab z Arafatom je našel zatočišče v glavnem mestu Tunizije – Tunisu.

⁵² Izraelska invazija na Libanon se je uradno končala 1. septembra 1982, ko je 11644 borcev PLO in 2700 sirske vojakov zapustilo zahodni Bejrut (Hiro 1996, 185).

⁵³ »To je bil zelo dobro načrtovan uboj. Tri dni preden je imel Gemayel predvolilno srečanje, je Habib Tanious Shartoumi, 26-letni sirske obveščevalni agent, podstavil bombo v stanovanje svoje sestre, ki je živela nad prostorom, kjer je bil govorniški oder. 14. septembra 1982, ko je Gemayel vstopil v zgradbo, je Shartoumi sprožil daljinski upravljalca in detoniral bombo« (Bregman, El-Tahri 1998,175).

⁵⁴ Po uboju Bashira Gemayela je bil Izrael prisiljen sprejeti za predsednika Libanona njegovega brata Amina Gemayela, ki je imel precej boljše odnose s Sirijo kot z Izraelom. Tukaj je prišla do izraza zgrešena strategija Izraelcev, ki so gradili svoj vpliv v Libanonu le na eni etnični skupini (stranki) in na eni osebnosti.

⁵⁵ 16. septembra zjutraj je v palestinski begunski taborišči Sabra in Shatila (v predmestju Bejruta), vdrlo 150 krščanskih falangistov. Le-ti so to storili z vednostjo in dovoljenjem Izraelcev, ki so bili še vedno prepričani, da se v taboriščih skrivajo borci PLO-ja. Po 36-ih urah so falangisti evakuirali taborišči, za seboj pa pustili med 700 in 800 umorjenih Palestincev – moških, žensk in otrok. Ta masaker je bil maščevanje za uboj Bashira Gemayela, ki pa so ga pravzaprav ubili Sirci. Pokol je bil groba kršitev 4. točke sporazuma med Arafatom in Američani, ki je določal varnost vsem Palestincem ne-borcem, ki so ostali v Bejrutu. (Bregman, El-Tahri, 1998,175)

bolj kopnela. Izraelci so se znašli v navzkrižnem ognju na področju pogorja Shuf, kjer so maroniti sprožili neuspešno ofenzivo zoper družo.⁵⁶

Nenazadnje se je Izrael znašel na nasprotnem bregu z ameriškimi marinci, ki so prišli v Bejrut z nalogo, da zagotovijo mir med sprtimi stranmi. Medtem ko je bila izraelska vojska v Bejrutu zato, da zastopa izraelske interese, je bila sposobnost Američanov v Bejrutu, da uspešno opravijo svojo misijo, odvisna od njihovega nevtralnega pristopa do vseh vpletenih strani. Med temi nasprotujočimi interesi IDF in ameriškimi marinci je postal konflikt med stranema neizbežen.⁵⁷

Prav tako je naraščala cena, ki jo moral Izrael plačevati za svojo neposredno navzočnost na libanonskih tleh. Do oktobra 1983 je bilo na izraelski strani 368 mrtvih in 2383 ranjenih. V novembrskem napadu na glavni štab IDF v mestu Tyre je bilo 89 mrtvih in 56 ranjenih Izraelcev. Vsak dan izraelske vojaške navzočnosti v Libanonu je Izraelce stal povprečno milijon ameriških dolarjev (Feldman 1992, 151; Hirst 2003, 585). Kritike in nestrinjanje v zvezi z izraelsko navzočnostjo v Libanonu so bile vse glasnejše tudi v domači javnosti.

Chomsky (2003 b, 97) pravi o operaciji »Mir za Galilejo«, da »je bil njen glavni cilj vzpostaviti »novi red« (»New Order«) pod izraelsko dominacijo. Jasno je bilo, da lahko ta samo vzpodbudi to, čemer zahod pravi »terorizem«; in res, večina terorizma, kot ga pojmuje zahod, od takrat izvira iz libanonskih ruševin«.

⁵⁶ V pogorju Shuf so se Izraelci znašli v položaju, ko so morali mirovno posredovati med družo in maroniti, kjer so jih prvi še vedno smatrali za zaveznike zadnjih. Izraelci so bili tako prisiljeni vzpostaviti komunikacijske kanale tudi z družo in šiiti.

⁵⁷ Februarja 1983 je bila napetost med izraelsko in ameriško vojsko na vrhuncu, ko je na obrobju Bejruta ameriški poveljnik potegnil pištolo in jo nameril v izraelskega tankovskega poveljnika ter ga s tem prisilil, da je s tega območja umaknil tri tanke, ki so bili pod njegovim poveljstvom. (Feldman 1992, 151)

5.6.2 *Začetek postopnega umika izraelske vojske*

Zaradi vse močnejšega mednarodnega pritiska in zaradi vse večjega nasprotovanja izraelske javnosti je pričela izraelska vlada razmišljati o umiku izraelske vojske iz Libanona. S pomočjo ameriške diplomacije je bil maja 1983 sklenjen sporazum med Libanonom in Izraelom. Ta sporazum je določal umik izraelskih čet iz Libanona ter vzpostavitev skupnih izraelsko-libanonskih patrolj, ki naj bi skrbele za red znotraj libanonskega ozemlja. Izkazalo se je, da je imel sporazum pomanjkljivost, ki se je pokazala za usodno. V pogajanja namreč ni bila vključena sirska stran. Američani so hoteli Sirce vključiti v pogajanja šele naknadno, po sklenitvi omenjenega sporazuma med Libanonom in Izraelom. Sirci so se po sklenitvi še tesnejših vezi s Sovjetsko zvezo počutili samozavestnejše, poleg tega so dobro vedeli, da je vojaški položaj Izraelcev v Libanonu zelo negotov.⁵⁸

Izraelska vlada je pogojevala izraelski umik iz Libanona s hkratnim umikom sirskih čet, kar so Sirci zavračali in kot pogoj za začetek pogajanj z Izraelom v ospredje postavljali vprašanje vrnitve Golanske planote. Še več, Sirci so še bolj aktivno posegli v libanonsko dogajanje ter vzpostavili anti-Gemayelovo prosirsko koalicijo Fronto narodne rešitve (National Salvation Front), ki so jo sestavljali Walid Jumblat (družovska skupnost), Nabih Barri (šiitska skupnost), Suleiman Franjeh (krščanska skupnost) in Rashid Karame (sunitska skupnost) (Feldman 1992, 154).

Zavoljo vseh teh težav (nezavidljiv položaj v gorovju Shuf, slabitev položaja maronitskih zaveznikov, naraščajoča sirska moč, naraščajoči medetnični spopadi, pritisk domače in mednarodne javnosti...), ki so se zgrnile na izraelsko vojsko v Libanonu, je izraelska vlada 20. julija 1983 sklenila, da se bo izraelska vojska enostransko umaknila iz Bejruta in okolice na lažje branljive položaje na reki Awali, severno od mesta Sidon. Septembra, ko je bila

⁵⁸ Feldman (1992, 153-154) pravi, »da je sirska samozavest izhajala iz spoznanja, da v vojni niso bili vojaško poraženi, da se je izraelski notranjepolitični konsenz vse bolj razblinjal, kar je pomenilo tudi slabitev izraelskih vojaških položajev v Libanonu, in da so jim Sovjeti obljubili, da jim bodo priskrbeli izboljšani sistem za zračno obrambo, kar bi znatno povečalo njihovo moč. Zaradi vsega tega Sirci niso imeli razloga, da bi popuščali Izraelu.« Sirski predsednik Asad je v tem času podpiral militantno krilo PLO, ki je nasprotovalo Arafatovemu bolj diplomatskemu pristopu v rešitvi krize. Kmalu je omenjena podpora obrodila sadove, kajti disidenti znotraj

omenjena premestitev izraelskih sil dejansko končana, so družini z logistično pomočjo sirske vojske porazili desničarske krščanske sile in zavzeli strateške položaje v okolici Bejruta, odkoder se je ravnokar umaknila izraelska vojska.

5.6.3 Šiitska nevarnost in ustanovitev SLA

Tudi na novih položajih je bila izraelska vojska izpostavljena vrsti napadov, kar je v Izraelu samo še utrjevalo prepričanje, da se mora izraelska vojska umakniti na mednarodno priznano mejo.

Izraelci so se v tem času soočali tudi z naraščajočo močjo šiitskih organizacij in oboroženih milic. Muslimanski šiiti so spretno izkoristili izčrpavajoče frakcijske boje med Palestinci ter stalne vojaške spopade med družovsko in krščansko stranjo. Februarja 1984 so zavzeli zahodni Bejrut, poleg tega pa so predstavljali glavno grožnjo za Izrael na jugu Libanona.⁵⁹

Izraelska politika in javnost sta bili razdeljeni med tiste, ki so se zavzemali za ustrezen varnostni sporazum ter kasnejšen umik izraelskih čet, in na tiste, ki so glede na velike izraelske izgube⁶⁰ zahtevali takojšen umik iz Libanona. Ker v Libanonu ni bilo osrednje vlade, ki bi bila zmožna nadzorovati položaj v državi in s katero bi lahko Izrael sklenil verodostojen varnostni sporazum, so Izraelci sredi leta 1984 sprejeli nekatere enostranske ukrepe.⁶¹ Najpomembnejši je bil ustanovitev močnejše proizraelske južnolibanonske vojske, ki se je preimenovala v SLA (South Lebanon Army, južnolibanonska armada). Poveljstvo nad SLA so

palestinskega Fataha pod vodstvom Abu Muse so v dolini Bekaa zavzeli položaje Arafatu lojalnih čet. Asad je junija 1983 Arafata izgnal iz Sirije (Cossali 2002, 71).

⁵⁹ Nabih Barri, vodja takrat največje šiitske organizacije Amal, je v začetku leta 1984 razglasil politično in vojaško aktivnost usmerjeno zoper IDF. Prav tako so sveto vojno zoper Izraelce razglasili šiitski verski vodje (Feldman 1992, 155). Na naraščajočo moč šiitov kaže tudi imenovanje Barrija na mesto ministra za južni Libanon v novi prosirski libanonski vladi, ki je nastopila z delom konec aprila 1984.

⁶⁰ Na drugo obletnico izraelske invazije na Libanon je bilo mrtvih skoraj 600 in 3049 ranjenih Izraelcev, kar je bilo več kot skupno število izraelskih vojaških in civilnih žrtev v šestdnevni vojni leta 1967 (Cossali 2002, 79).

⁶¹ Že marca 1984 je libanonski predsednik Amin Gemayel, ki se je s svojimi stališči začel približevati Damasku, v zameno za zagotovitev notranje varnosti s strani sirskega predsednika Assada tudi formalno razglasil sporazum med Libanom in Izraelom iz maja 1983 kot neveljaven.

Izraelci zaupali upokojenemu častniku libanonske vojske krščanskemu generalu Antoniu Lahadu.⁶² Izraelci so hoteli z ustanovitvijo SLA in s patroljami izraelske vojske na jugu Libanona zagotoviti varnost izpostavljenim naseljem na severu Izraela potem, ko bo umik IDF iz Libanona končan. Izraelska strategija je bila v nadaljnji okupaciji južnega Libanona, dokler ne bi bila SLA sama sposobna nadzorovati tega ozemlja. Kakorkoli, izkazalo se je, da niti IDF niti SLA nista mogla preprečiti številnih gverilskih napadov na pripadnike IDF in SLA na tem območju.

5.6.4 Izraelski umik in vzpostavitev »varnostne cone«

Po konstituiranju izraelske vlade narodne enotnosti septembra 1984, ki jo je vodil laburist Shimon Peres, se je spremenilo tudi izraelsko stališče glede umika iz Libanona. Izrael ni več vztrajal na umiku hkrati s sirsko vojsko. Pod pokroviteljstvom ZN so se novembra 1984 začela pogajanja o umiku med izraelsko in libanonsko vojaško delegacijo, ki pa so zaradi nekaterih, za Izrael nesprejemljivih zahtev, kmalu propadla.⁶³ Zato je izraelska vlada januarja 1985 odobrila enostranski načrt o trifaznem umiku izraelskih čet iz Libanona, ki naj bi bil končan julija tega leta. Izrael si je še vedno pridržal pravico vojaškega posredovanja v Libanonu, če bi ocenil, da je ogrožena njegova varnost. Prav tako si je pridržal pravico pomagati »prijateljskim« milicam v Libanonu in vzpostaviti »varnostno cono« na jugu Libanona, ki jo bo nadzorovala proizraelska SLA.

Prva faza izraelskega umika iz zahodnih obalnih predelov Libanona, od reke Awali na jug do reke Litani, je bila končana februarja 1985 in je potekala brez težav. Kmalu zatem pa so šiitski gverilci okrepili napade na izraelske cilje, na kar je Izrael odgovoril s tako imenovano politiko »železne pesti« (policy of »Iron Fist«), ki je pomenila napade izraelske vojske na šiitska

⁶² Moč novoustanovljene SLA je narasla do številke približno 3000 vojakov in častnikov, prav tako pa je nova SLA bolj verodostojno predstavljala etnično sestavo lokalnega prebivalstva na jugu Libanona. Tako so bile v SLA vključene tudi ločene družovske in šiitske enote (Feldman 1992, 156).

⁶³ Libanon je od Izraela zahteval brezpogojni umik izraelske vojske, abolicijo za SLA in 10.000 milijonov dolarjev odškodnine (reparacije) za škodo, ki so jo povzročili Izraelci. Izrael prav tako ni imel varnostnih zagotovil s strani Sirije (Cossali, 2002, 82).

naselja in vasi.⁶⁴ Istočasno so se z libanonsko vojsko začeli spopadati vojaško precej oslabljeni libanonski kristjani, ki so hoteli ponovno zavzeti nekdanje položaje. Omenjeni spopadi so kmalu prerasli v vsesplošen spopad med kristjani in muslimani v Libanonu, ki je skupaj z novonastalo izraelsko-šiiitsko sovražnostjo na jugu Libanona državo zopet vlekli v krvavo državljansko vojno.

Druga faza izraelskega umika iz osrednjih in vzhodnih predelov južnega Libanona je bila končana aprila leta 1985, medtem ko so se medetnični (medverski) spopadi severno od črte umika le še stopnjevali. Nadzor nad glavno cesto Sidon – Bejrut so prevzele družovske in muslimanske milice aprila 1985. Pri tem so pregnali na tisoče krščanskih prebivalcev, ki so se zatekli na področja pod nadzorom izraelskih čet. Izraelci so pospešeno utrjevali mednarodno priznana mejo med Libanom in Izraelom, pri tem pa jasno dali vedeti, da ne bodo vojaško intervenirali v pomoč svojim krščanskim zaveznikom.

Tretja faza izraelskega umika še z ostalih predelov južnega Libanona je bila končana 10. junija 1985, ko je Izrael razglasil popoln umik svojih čet iz Libanona. Vendar je Izrael ohranil 8 do 10 kilometrov širok pas libanonskega ozemlja vzdolž libanonsko-izraelske meje (t. i. varnostna cona, security zone), ki jo je predal pod nadzor proizraelske milice SLA. Na tem območju je pripadnikom SLA pomagalo tudi manjše število izraelskih enot. »Varnostna cona« je predstavljala tudi vir napetosti med Izraelci in SLA na eni ter pripadniki UNIFIL-a na drugi strani.

⁶⁴Chomsky (2003 a, 237) pravi, da je operacijo »Iron Fist« sprožila Perseva vlada zaradi uničenja – kot so to imenovali poveljniki IDF – »terorističnih vasi«, ki nasprotujejo okupaciji. Izraelci so sumili, da se v šiitskih naseljih skrivajo gverilci, zato so neselektivno napadali naselja in pri tem uničevali zgradbe in ubili, ranili ali odpeljali v zapore na stotine šiitov. Izrael je tako skrivno deportiral v Izrael več kot 1000 libanonski šiitov, za katere je šef izraelskega generalštaba general Moshe Levi izjavil, da bodo ostali tam zaprti, »dokler se varnostni položaj ne izboljša«. Omenjeno dejanje je sicer v nasprotju z Ženevskimi konvencijami. (Cossali 2002, 84)

6 OBDOBJE NESTABILNOSTI IN VPRAŠANJE »VARNOSTNE CONE« (1986-2000)

6.1 Položaj v južnem Libanonu

V tem obdobju je bil Izrael v Libanonu vojaško navzoč le z manjšim številom vojakov, ki so se nahajali v »varnostni coni« kot pomoč pripadnikom SLA. Izrael je zopet uporabil preizkušeno strategijo bojevanja s pomočjo posrednikov, v tem primeru SLA. Nadaljevali so se izraelski zračni napadi na palestinska begunska taborišča v južnem Libanonu, predvsem v okolici mest Tyre in Sidon. Izraelci so te napade označevali kot odgovor na raketne in topovske napade iz južnega Libanona na sever Izraela.

Državlјanska vojna v Libanonu se je formalno končala konec leta 1990, ko se je v Libanonu formirala vlada v skladu z Taifskim sporazumom. Maja 1991 sta libanonski in sirski predsednik podpisala *Sporazum o bratstvu, sodelovanju in prijateljstvu*, ki je potrjeval glavno vlogo Sirije v Libanonu. Izrael je sporazum obsodil in označil kot grožnjo svoji varnosti.

Junija 1991 so Izraelske letalske enote izvedle najhujše napade na Libanon od leta 1982. IDF in SLA sta z zračnimi in artiljerijskimi silami napadla šiitske in palestinske položaje kot odgovor na uspešne palestinske in Hezbollahove zasede v južnem Libanonu. Izkazalo se je, da Izrael z ustanovitvijo SLA in vzpostavitvijo »varnostne cone« ni uspel zagotoviti varnosti prebivalcem severnega Izraela. Vse do dokončnega izraelskega umika iz Libanona leta 2000 so se nadaljevala izmenična obstreljevanja in oboroženi spopadi med SLA/IDF in Hezbollahom ter zasede in uboji znotraj varnostne cone, pa tudi severneje od nje.⁶⁵

⁶⁵ Leta 1987 je izbruhnila prva intifada (palestinska vstaja) na zasedenih ozemljih Gaze in Zahodnega brega, v prvi polovici devetdesetih let so potekala intenzivna mirovna pogajanja med Izraelom in Palestinci, ki so pripeljala do podpisa vrste mirovnih sporazumov (sporazumi iz Osla), v tem času se je zgodil tudi prvi ameriški napad na Irak. Vsi ti dogodki so precej zaposlili Izrael in so zasenčili dogajanje v Libanonu.

V obdobju po končani operaciji »Mir za Galilejo« in do dokončnega izraelskega umika iz Libanona zaslužita pozornost predvsem dve operaciji, ki jih je v devetdesetih letih prejšnjega stoletja Izrael sprožil v Libanonu. Neposredno sta bili operaciji naperjeni zoper šiitske organizacije v južnem Libanonu, predvsem zoper glavno šiitsko organizacijo Hezbollah, posredno pa tudi zoper Libanon in Sirijo, katera je Izrael smatral za glavna krivca, ki omogočata delovanje šiitskim gverilcem v južnem Libanonu. V obeh operacijah je Izrael uporabil predvsem letalstvo, artiljerijo in mornariške enote, medtem ko je bila Izraelska pehota navzoča samo na področju »varnostne cone«, ob izraelsko-libanonski meji.

6.2 Operacija »Accountability«

Potem, ko so konec julija 1993 pripadniki Hezbollaha v južnem Libanonu ubili sedem izraelskih vojakov, je Izrael pričel z najhujšim bombardiranjem libanonskega ozemlja od leta 1982. S tem se je 25. julija 1993 pričela operacija »Accountability« (operacija »Odgovornost«), ki je trajala teden dni. Izraelska letala, helikopterji in artiljerija so s pomočjo kopenskih enot SLA tolkli po naseljih v južnem Libanonu in zahodnem predelu doline Bekaa.

Glavni cilj operacije je bil pregnati civilno prebivalstvo iz južnega Libanona proti severu države (Bejrutu) in z begunsko krizo vplivati na libanonsko vlado, da zaustavi protiizraelske aktivnosti Hezbollaha na jugu Libanona. Poleg tega bi s tem kaznovali tudi tiste civiliste iz južnega Libanona, ki so – po izraelskih navedbah – dajali zatočišče Hezbollahovim gverilcem.⁶⁶

Civilno prebivalstvo južnega Libanona je bilo v tej operaciji glavni strateški element in je postalo žrtev izraelskega načrta v vsakem primeru; na eni strani jim je grozilo pregnanstvo iz

⁶⁶ 27. junija 1993 je takratni izraelski premier Rabin pred parlamentarnim odborom izjavil: »Želimo pregnati libanonske prebivalce in uničiti vse tiste, ki so pomagali pri Hezbollahovih aktivnostih«. Načelnik generalštaba IDF Barak pa je dejal: »Smatramo da so odgovorni: Hezbollah, prebivalstvo, ki daje zatočišče pripadnikom Hezbollaha in libanonski režim, ki dovoljuje Hezbollahu delovanje na libanonskem ozemlju.« (<http://www.hrw.org/reports/1996/Israel.htm>, 13.08.2004)

svojih domov, če pa bi ostali, bi postali žrtve izraelskega neusmiljenega bombardiranja naselij na jugu Libanona.

Pregon civilnega prebivalstva iz južnega Libanona proti severu je potekal v treh ločenih fazah (<http://www.hrw.org/reports/1996/Israel.htm>, 13.08.2004):

- v prvi fazi je bilo civilno prebivalstvo v južnem Libanonu posvarjeno, da je v nevarnosti, in da morajo zapustiti svoje domove;⁶⁷
- v drugi fazi je bilo prebivalstvo pregnano iz svojih domov na obalno območje, kar je spremljalo intenzivno obstreljevanje teh področij;
- v tretji fazi so se bili begunci zaradi obstreljevanja pristaniškega mesta Sidon prisiljeni pomakniti severneje vzdolž obalne ceste – proti Bejrutu.

V izraelskih napadih je bilo več kot 55 naselij hudo poškodovanih, 130 ljudi – večinoma civilistov – je bilo ubitih, 300.000 ljudi pa je bilo prisiljeno zbežati proti severu države (Cossali 2002, 141). Okoli 50.000 palestinskih beguncev je moralo zapustiti begunska taborišča v okolici mest Tyre in Sidona ter skupaj z južnolibanonskimi begunci zbežati proti Bejrutu (<http://www.hrw.org/reports/1996/Israel.htm>, 13.08.2004). Po uradnih libanonskih virih je bilo med operacijo ubitih osem gverilcev Hezbollaha in en libanonski vojak (<http://www.geocities.com/jowlover2/51504296.htm>, 13.08.2004). Pripadniki Hezbollaha so na izraelske napade odgovarjali s preizkušeno taktiko raketiranja in obstreljevanja severnih predelov Izraela. Pri tem so ubili 2 civilista in jih 24 ranili (ibidem).

Operacija je bila končana 31. julija 1993, ko je bilo sklenjeno premirje. Izrael in Hezbollah sta, s posredovanjem Sirije in ZDA, sklenila nepisani (ustni) dogovor, imenovan tudi *Julijski dogovor* (July Understanding), ki določa, da se bosta vzdrževala napadov na civilne cilje. Če

⁶⁷ Pri tem je odigrala glavno vlogo radijske postaja SLA »Voice of South«, ki je neprenehoma oddajala pozive lokalnemu prebivalstvu naj zapusti območje južnega Libanona (<http://www.hrw.org/reports/1996/Israel.htm>, 13.08.2004).

pa bi že prišlo do civilnih žrtev na eni strani, lahko druga stran odgovori na napad z enako mero. Tako je imel Hezbollah pravico napasti civilne cilje v Izraelu, če bi Izrael prvi napadel civiliste v južnem Libanonu.⁶⁸ Omenjeni dogovor je tako implicitno dovoljeval Hezbollahu, da napada izraelske enote in enote SLA znotraj »varnostne cone« (http://www.lcps-lebanon.org/pub/tlr/96/sum96/grapes_wrath.html, 13.08.2004).

Izrael je razglasil operacijo za uspešno, toda kmalu je postalo jasno, da Hezbollaha niso uspeli uničiti. Manj kot tri tedne po vojaški operaciji 19. avgusta 1993 so pripadniki Hezbollaha ubili 8 in ranili 4 izraelske vojake v »varnostni coni«. Izrael je odgovoril s topovskim obstreljevanjem južnega Libanona, pri čemer sta bila ubita dva civilista (<http://www.hrw.org/reports/1996/Israel.htm>, 13.08.2004). Še naprej so se vrstila medsebojna obstreljevanja.⁶⁹ Kljub ustnemu dogovoru so bili med žrtvami tudi civilisti. Aprila leta 1996 je Izrael sprožil še obsežnejšo vojaško operacijo, s podobnimi cilji kot jih je vsebovala operacija »Accountability«.

6.3 Operacija »Grapes of Wrath«

V začetku leta 1996 se je položaj v južnem Libanonu zopet poslabšal. V izmeničnem obstreljevanju z obeh strani meje sta bila 8. aprila 1996 ubita tudi dva libanonska otroka. Hezbollah je za njuno smrt obtožil Izrael in raketiral severni del države. Pri tem je bilo ranjenih 13 izraelskih civilistov, na stotine pa se jih je moralo zateči v zaklonišča. Tri dni kasneje (11. aprila 1996) je takratni izraelski premier Shimon Peres oznanil začetek operacije »Grapes of Wrath« (operacija »Sadovi jeze«), s čimer je hotel prizadeti odločilen udarec Hezbollahu in njegovi vojaški infrastrukturi v Libanonu. V primerjavi z operacijo iz leta 1993 je bila le-ta ozemeljsko in časovno obsežnejša, saj je trajala 17 dni. Kombinirani zračni in

⁶⁸ Do omenjenega položaja je kasneje večkrat tudi dejansko prišlo. Hezbollah je odgovoril na predhodne izraelske napade južnega Libanona z raketnim napadom na sever Izraela, medtem ko Izrael na napad skorajda ni odgovoril. Vse to je bilo v mejah *Julijskega dogovora*, taka so bila pravila igre (http://www.lcps-lebanon.org/pub/tlr/96/sum96/grapes_wrath.html, 13.08.2004).

⁶⁹ Samo februarja 1995 je bilo zabeleženih 80 napadov Hezbollaha na enote IDF/SLA. Izrael je odgovoril z blokado libanonske obale, kar je življenjsko prizadelo 1800 libanonskih ribičev. (Cossali 2002, 166)

artiljerijski napadi so bili tokrat, poleg južnega Libanona, usmerjeni tudi na dolino Bekaa in prvič po letu 1982 tudi na glavno mesto Bejrut.⁷⁰

Libanonski center za politične študije (http://www.lcps-lebanon.org/pub/tlr/96/sum96/grapes_wrath.html) navaja naslednje vzroke, ki so vodili Izraelce oziroma premiera Peresa k vojaški operaciji:

- sprememba ravnotežja v odnosih s Sirijo. Z odstranitvijo Hezbollaha bi Izrael pridobil večjo moč (premoč) v odnosih s Sirijo, kar bi lahko pripeljalo tudi do morebitnih pogajanj s Sirijo, kjer bi lahko Izrael nastopil s pozicije močnejšega;
- prisiliti Libanonsko vlado k spoznanju, da ne more podpirati Hezbollaha na jugu države in se istočasno zavzemati za izgradnjo celovitega Libanona;
- zaradi bližajočih izraelskih volitev (maj 1996) je hotel Peres dokazati, da je lahko uspešen v obrambno-varnostnih zadevah.⁷¹

Israel Shahak (<http://almashriq.hiof.no/libanon/300/350/355/april-war/shahak.html>, 13.08.2004) pa meni, da so bili strateški cilji izraelske vlade naslednji:

- zmanjšati suverenost Libanona na njegovem ozemlju na stopnjo, kot jo ima palestinska uprava na zasedenih ozemljih, kar bi bil prvi korak k izraelski hegemoniji v Libanonu;
- vojaška operacija je del širšega načrta »obkrožanja« Sirije, dokler ne bi le-ta sprejela izraelskih (in ameriških) zahtev;⁷²

⁷⁰ Tudi tokratna operacija je povzročila begunsko krizo. Že prvi dan so Izraelci s pomočjo radijske postaje SLA pozvali civilno prebivalstvo v južnem Libanonu naj zapusti svoje domove. S podobnim pozivom civilnemu prebivalstvu severnega Izraela je nastopil tudi Hezbollah. V naslednjih nekaj dneh je bilo 300.000 Libanoncev, kot tudi 30.000 Izraelcev, prisiljenih zapustiti svoje domove (<http://www.geocities.com/jowlover2/51504296.htm>, 13.08.2004).

⁷¹ Peres je bil v domači javnosti in s strani desničarske opozicije deležen očitkov, da ni dovolj odločen in da nima dovolj uspeha v obrambno-varnostnih vprašanjih. Da bi dokazal nasprotno si je izbral najlažjo tarčo: Libanon.

⁷² Shahak kot drugi del tega načrta omenja vojaško in politično partnerstvo med Izraelom in Turčijo, ki na severu meji s Sirijo.

-
- z vojaško operacijo je Izrael hotel tudi gospodarsko zlomiti Libanon in odgnati potencialne investitorje, kar kaže tudi uničenje elektrarn;⁷³
 - z napadom povečati učinkovitost in samozavest izraelske vojske, za kar bi bil napad na Libanon koristna in dobrodošla »vaja« v realnih, vendar ne tako nevarnih razmerah.

V času operacije je izraelska vojska izstrelila nekaj tisoč izstrelkov na območje južnega Libanona, mornarica pa je bombardirala obalno cesto južno od Bejruta. Izraelske zračne sile so obstreljevale južna šiitska predmestja Bejruta, mednarodno bejrutsko letališče ter tudi elektrarne v bližini glavnega mesta. Pri tem je bilo ubitih tudi nekaj libanonskih in sirskih vojakov (Cossali 2002, 175). V povračilo je Hezbollah, vsakodnevno z raketami obstreljeval severna izraelska naselja, s čimer je tamkaj povzročil paniko, medtem ko žrtev – zaradi pravočasne izraelske evakuacije civilnega prebivalstva – ni bilo. Že po prvem tednu operacije je bilo jasno, da Izrael ne more uničiti Hezbollaha ne da bi posredoval s svojimi kopenskimi silami. Tega pa premier Peres ni hotel odobriti, saj se je zavedal, da bi bila cena previsoka, uspeh pa vprašljiv.

Najhujši incident med operacijo se je zgodil 18. aprila, ko je izraelska artiljerija obstreljevala položaje UNIFIL-ovega bataljona v naselju Qana. Pri tem so bili ubiti 103 civilisti, vključno s štirimi vojaki Združenih narodov iz Fidžija, na stotine civilistov pa je bilo ranjenih. Po napadu je bilo 3000 civilistov prisiljenih zapustiti UNIFIL-ovo zatočišče in si ga poiskati drugod. (http://www.lcps-lebanon.org/pub/tlr/96/sum96/grapes_wrath.html, 13.08.2004). Izraelska vojska je priznala, da je šlo pri tem incidentu za tehnično napako pri izstrelitvi projektilov, v isti sapi pa so za to okrivili Hezbollah, ki je imel v bližini nameščene artiljerijske položaje. Predstavnik UNIFIL-a je trditve o tehnični napaki kategorično zavrnil.⁷⁴

⁷³ Libanonski center za politične študije (http://www.lcps-lebanon.org/pub/tlr/96/sum96/grapes_wrath.html, 13.08.2004) trdi, da predstavlja bombardiranje elektrarn Jamhour in Bsalim kvalitativno novo stopnjo v izraelskih akcijah zoper Libanon. Poškodbe na elektrarnah so povzročile manjšo škodo na električnem omrežju, kot se je sprva mislilo, postalo pa je jasno, da so Izraelci uporabili bombardiranje kot sporočilo libanonski vladi, da kakršnakoli eskalacija spopadov (upor) lahko v ekonomskem smislu vrne Libanon za leta nazaj.

⁷⁴ Preiskovalec Združenih narodov general Franklin van Kappen je bil prepričan, da je Izrael namenoma napadel položaje UNIFIL-a (http://www.lcps-lebanon.org/pub/tlr/96/sum96/grapes_wrath.html, 13.08.2004)

Uradni izraelski viri navajajo, da je med operacijo IDF izstrelila 25.132 artiljerijskih salv in izvedla 2350 vojaških poletov, od česar jih je bila polovica namenjena ognjenemu delovanju na nasprotnikove cilje. Isti viri še navajajo, da je Hezbollah izstrelil 746 raket vrste *Katjuša* (533 na severni Izrael in 70 na območje varnostne cone). Libanonski vojaški viri navajajo, da je bilo med operacijo ubitih 154 libanonskih civilistov in 5 vojakov (ranjenih 351 civilistov in 11 vojakov). Izraelski uradni viri pa pravijo da je bilo ranjenih 62 izraelskih civilistov in dva izraelska vojaka, medtem ko ni bil ubit noben Izraelec. Isti vir pravi, da je bilo ubitih 50 pripadnikov Hezbollaha, medtem ko Hezbollah trdi, da jih je bilo ubitih le 14.⁷⁵ (<http://www.geocities.com/jowlover2/51504296.htm>, 13.08.2004)

S pomočjo francoske in ameriške diplomacije je bilo 26. aprila 1996 sklenjeno premirje in sprejet t. i. *Aprilski dogovor* (The April Understanding), ki določa vojaške odnose med Izraelom in Hezbollahom. Za razliko od *Julijskega dogovora* (iz leta 1993) je bil ta javno objavljen v pisni obliki. Po vsebini je bil precej podoben dogovoru iz leta 1993. Najvažnejši poudarki *Aprilskega dogovora* so (http://www.lcps-lebanon.org/pub/tlr/96/sum96/grapes_wrath.html, 13.08.2004) :

- oboroženim skupinam v Libanonu ni dovoljeno napadati in obstreljevati izraelskega ozemlja;
- Izraelu in njegovim zaveznikom ni dovoljeno napadati civilnih ciljev v Libanonu;
- obe strani sta se zavezali, da se bosta izogibali obstreljevanju in napadom na področja, ki so naseljena s civilnim prebivalstvom, področij na katerih so industrijski objekti ter območij električnih central in energetskih instalacij;

⁷⁵ Libanonski center za politične študije (http://www.lcps-lebanon.org/pub/tlr/96/sum96/grapes_wrath.html, 13.08.2004) zatrjuje, da je bilo število žrtev med 170 in 220, večinoma civilistov. Okoli 500.000 civilistov je bilo prisiljeno zbežati severno, v Sidon in Bejrut, okoli 60.000 jih je ostalo na jugu, medtem ko jih je 7000 našlo zatočišče v bazah UNIFIL-a.

-
- sporazum ne prepoveduje stranema izvrševati njuno legitimno pravice do samoobrambe;
 - ustanovljena je bila nadzorna skupina sestavljena iz predstavnikov ZDA, Francije, Libanona, Sirije in Izraela, ki naj bi nadzirala izvrševanje sporazuma in sprejemala pritožbe zaradi kršitev določil le-tega.

Po končani vojaški operaciji se je zopet izkazalo, da je bila ta z izraelskega vidika »jalova«, kajti praktično ni bil dosežen noben od zastavljenih ciljev, čeprav Izrael ni bil vojaško poražen.⁷⁶ Sirija je dosegla taktično zmago s tem, da je v bistvu ostal položaj enak (status quo) kot je bil prej. Tako je le-ta lahko še vedno igrala glavno vlogo v Libanonu, s podporo Hezbollahu pa pritiskala na Izrael. Sirci so tudi ovirali delo nadzorne komisije, določene z *Aprilskim dogovorom*. Operacija je pomenila tudi uspeh za Hezbollah. Izrael in SLA ga nista uspela uničiti. Prav nasprotno, z *Aprilskim dogovorom* mu je bila priznana pravica do legitimne samoobrambe, poleg tega pa je v očeh libanonskih etničnih skupin (tudi tistih, ki mu do takrat niso bile naklonjene) postal simbol upora proti izraelski okupaciji libanonskega ozemlja. Njegova vojaška moč se je pokazala že v maju in juniju 1996, ko je sprožil nekaj smrtonosnih napadov zoper pripadnike SLA in izraelskih sil znotraj »varnostne cone«. Najbolj so bili zopet prizadeti civilni prebivalci in država Libanon. Poleg beguncev, mrtvih, ranjenih, uničene infrastrukture, se je še enkrat pokazala vsa nemoč libanonske vlade in njena odvisnost od Sirije.⁷⁷

6.4 Napoved izraelskega umika in izgube

Tudi po zaključku operacije »Grapes of Wrath« so se leta 1997 napadi na izraelske vojake in pripadnike SLA nadaljevali in celo stopnjevali. Hezbollah je bil uspešen predvsem s taktiko postavljanja cestnih zased, obcestnih daljinskih bomb in min ter prestrezanja izraelskih patrolj.

⁷⁶ Z libanonsko avanturo se ni proslavil niti Premier Peres, ki ga je tudi zaradi tega, naslednji mesec na volitvah premagal vodja desničarskega Likuda Netanyahu.

Zaradi ranljivosti pripadnikov IDF in SLA pri logistični oskrbi in patroljiranju po zemljišču varnostne cone so pri IDF pričeli vse bolj uporabljati transportne helikopterje. Februarja 1997 je prišlo do velike nesreče, ko sta v »varnostni coni« trčila dva transportna helikopterja polna izraelskih vojakov.⁷⁸ Omenjena nesreča je v izraelskem političnem vrhu prvič sprožila resna razmišljanja o enostranskem popolnem umiku iz Libanona.

Hezbollahova gverilska taktika je bila še posebej učinkovita na območju koridorja, ki je povezoval krščansko mesto Jezzine⁷⁹ z »varnostno cono«. Izrael se je dobro zavedal, da je omenjeno področje nemogoče učinkovito nadzorovati, zato je pričel maja in junija 1999 s tega območja umikati svoje vojaško infrastrukturo. Skladno s tem so se z območja umaknili tudi pripadniki SLA. Omenjeno dejanje je predstavljalo prvi preizkus za bodoči umik IDF/SLA iz Libanona in je že nakazovalo začetek konca izraelske vojaške prisotnosti na libanonskih tleh.⁸⁰

V začetku junija 1999, takoj po umiku iz Jezzine, so se napadi Hezbollaha stopnjevali. Izrael je odgovoril z zračnimi udari na elektrarne, mostove in komunikacijske centre v Bejrutu in južnem Libanonu. Nasilje se je nadaljevalo tudi v začetku leta 2000, ko je Hezbollahu uspelo ubiti drugega najvišjega častnika SLA, polkovnika Hashima. Februarja 2000 mu je zopet uspelo presenetiti Izraelce z zasedo, v kateri je bil ubit izraelski zdravnik, veliko vojakov pa ranjenih. Tri tedne kasneje je Hezbollahova bomba ubila enega izmed najvišjih izraelskih

⁷⁷ Prosirski libanonski premier Rafik Hariri je po koncu operacije dejal, da se bo upor zoper izraelsko vojaško navzočnost v Libanonu nadaljeval.

⁷⁸ Ta nesreča je povzročila največ žrtev med izraelskimi vojaki v enem dnevu, vse od arabsko-izraelske vojne leta 1973. Za umik izraelske vojske so se takrat izrekli mnogi ugledni politiki tako v opoziciji kot v poziciji. Tako so to dejanje med drugim podpirali: voditelj laburistične stranke Yosi Beilin, Likudov parlamentarec Michael Eitan, izraelski notranji minister Avigdor Kahalami, bivši namestnik direktorja varnostne službe Shin Beth Ezra Gideon in mnogi drugi. (<http://www.biu.ac.il/SOC/besa/meria/journal/1997/issue3/jvln3a3.html>, 13.08.2004)

⁷⁹ Mesto Jezzine se nahaja severno od t.i. »varnostne cone« in ni bilo nikoli del nje (povezoval ju je le koridor), čeprav je bilo pod nadzorom SLA. Mesto sicer ni bilo pod neposredno izraelsko okupacijo. Območje mesta je vključevalo še 22 vasi z okoli 4000 prebivalci.

⁸⁰ Vprašanje umika SLA in izraelske vojaške infrastrukture iz Jezzine se je prvič pojavil že leta 1991, ko je izraelski predlog poznan pod imenom »Jezzine First« (najprej Jezzine) pripeljal do pogajanj med poveljnikom SLA Lahadom in takratnim libanonskim veleposlanikom v ZDA Karamom. Pogajanja so uspešno napredovala, dokler se ni vmešala Sirija, ki je s pritiskom na libanonsko vlado pogajanja prekinila. (<http://www.biu.ac.il/SOC/besa/meria/journal/1997/issue3/jvln3a3.html>, 13.08.2004)

častnikov v južnem Libanonu generala Eretza Gersteina.⁸¹ Očitno je bilo, da je Hezbollah s svojo gverilsko (partizansko) taktiko uspel vnesti nemir in omajati samozavest vojakom IDF/SLA.

Pred nenadnimi in natančnimi udari niso bili varni več niti najvišji pripadniki IDF/SLA. Hezbollahov šef vojaških operacij šejk Nabil Qaouk je dejal, da izstreljujejo rakete vrste *Katjuša* na severni Izrael strogo omejeno in le kot odgovor na izraelske napade, ki so terjali civilne žrtve v južnem Libanonu (Palmer Harik 2004, 132). Hezbollahova glavna strategija je bila gverilsko bojevanje v varnostni coni, usmerjeno zoper vojake IDF/SLA in njihovo vojaško infrastrukturo. V tem obdobju je veliko pripadnikov SLA dezertiralo in se predalo libanonski vladi ali celo prebegnilo k Hezbollahu z dragocenimi informacijami. Zadnje velja predvsem za šiitske pripadnike SLA.

6.5 Dokončen izraelski umik iz Libanona

Zaradi vse večjega nasprotovanja javnega mnenja v Izraelu, ki so ga povzročile velike izgube IDF v južnem Libanonu in nenazadnje tudi zaradi obljube, ki jo je dal v predvolilni kampanji novi predsednik izraelske vlade Ehud Barak, je izraelska diplomacija začela iskati možnosti za popoln umik izraelske vojske iz Libanona.

Shlomo Brom (<http://www.tau.ac.il/jcss/sa/v4n2p4Bro.html>, 13.08.2004) navaja argumente za in proti dokončnemu umiku izraelske vojske iz Libanona, ki so se pojavljali v izraelski javnosti. Najpogostejši argumenti za umik so bili naslednji:

- umik IDF iz Libanona bo odpravil vzrok za Hezbollahove napade na izraelsko ozemlje;
- umik bo Izraelu podelil večjo mednarodno legitimnost;

⁸¹ Ko je novinar vprašal Hezbollahovega predstavnika za stike z javnostjo, kako jim uspejo takšni podvigi, je ta odgovoril: »uspeli smo prodreti v izraelske obveščevalno-varnostne strukture, to je vse«. (Palmer Harik 200, 131)

-
- z vojaško-taktičnega vidika, so zagovorniki umika trdili, da se severno izraelsko ozemlje lahko učinkoviteje brani iz izraelskega ozemlja, medtem ko se je obramba temelječa na »varnostni coni« izkazala za neučinkovito;
 - umik bo okrepil odvrčujoče in zastraševalne pritiske na Libanon, Sirijo in Hezbollah;⁸²
 - umik bo Izraelu izboljšal pogajalski položaj v primerjavi s Sirijo, ki se bo znašla pod mednarodnim pritiskom, da tudi sama umakne vojaške enote iz Libanona. Poleg tega Sirija ne bo mogla več povezovati vprašanja izraelske navzočnosti v Libanonu z vprašanjem Golanske planote;
 - umik bo pomenil začetek stabilizacije južnega Libanona, začetek vzpostavitve suverenosti libanonske države nad tem področjem in začetek ekonomske rehabilitacije, kar posledično pomeni tudi normalizacijo življenjskih razmer za tamkajšnje prebivalce. S tem bi bili omogočeni harmonični in nekonfliktni odnosi med Libanom in Izraelom.

Najpogostejši argumenti zoper umik iz Libanona so bili naslednji:

- Hezbollah je predvsem islamska organizacija, ki temelji na protijudovski ideologiji in umik Izraela iz Libanona ne bo ustavil pripadnikov te organizacije v napadih na Izrael;
- Hezbollahovima zaščitnicama Siriji in Iranu odgovarja nadaljevanje spopadov med šiitsko organizacijo in Izraelom; Siriji zaradi Golanske planote, Iranu pa zaradi ideoloških razlogov;

⁸² Omenjena trditev se je argumentirala s tem, da bo Izrael po umiku lahko svobodneje odgovarjal na morebitne napade iz libanonskega ozemlja in jih lažje branil na mednarodni sceni, česar se zavedajo tudi nasprotniki v Libanonu (legitimna obramba).

-
- zaradi zgoraj omenjenega se bodo napadi na Izrael nadaljevali kljub umiku in pripadniki Hezbollaha bodo lahko s položajev tik zraven mednarodno priznane libanonsko-izraelske meje napadali in obstreljevali še učinkoviteje in globlje na izraelsko ozemlje;
 - umik bo v arabskem svetu zaznan kot zmaga Hezbollaha in njegove gverilske taktike ter po drugi strani kot poraz Izraela in bo služil kot vzorec za boj zoper Izraelce na drugih kriznih žariščih (palestinska zasedena ozemlja);
 - z umikom bo Izrael pustil na cedilu svoje zaveznike iz SLA, kar bo v prihodnosti Izraelu povzročalo težave pri pridobivanju novih zaveznikov v regiji.

Izrael si je najprej prizadeval dobiti varnostna zagotovila za varen umik svoje vojske in pripadnikov SLA iz »varnostne cone«. Od libanonske vlade je zahteval, naj pod pokroviteljstvom in s pomočjo ZN namesti svojo redno vojsko v južnem Libanonu, kjer naj bi v obdobju šestih mesecev le-ta sodelovala z izraelsko okupacijsko vojsko. S tem si je hotel Izrael zagotoviti red in mir ob svoji severni meji. Libanonska vlada je omenjeno ponudbo nemudoma zavrnila in se pri tem sklicevala na resoluciji Varnostnega sveta ZN 425 in 426, ki sta zahtevali od Izraela brezpogojni umik iz libanonskega ozemlja. (Palmer Harik 2004, 134)⁸³

Izraelska vlada je nazadnje marca 2000 sklenila, da se bo izraelska vojska enostransko umaknila iz Libanona. K tej odločitvi so nedvomno pripomogli vse pogostejši napadi na pripadnike IDF in SLA. Varnostna cona se je vse bolj zmanjševala, približno 6000 pripadnikov SLA in članov njihovih družin je poiskalo zatočišče v Izraelu, 1500 pa se jih je predalo Hezbollahu in libanonski policiji (Cossali 2002, 226).

Izrael je z umikom svojih čet pričel 22. maja 2000. Zadnji izraelski vojak je zapustil libanonsko ozemlje 24. maja. S tem se je končala 22-letna vojaška navzočnost izraelske vojske na tleh Libanona.

Predvidevanja Izraelcev, da bo enostranski umik brez varnostnih zagotovil povzročil veliko prelivanje krvi na jugu Libanona, se niso uresničila. Dogovor, ki je bil sklenjen med UNIFIL-om, libanonsko vlado in raznimi milicami, je v veliki meri zagotovil discipliniran prevzem južnolibanonskega ozemlja s strani libanonske policije in oboroženih milic. Z namenom zmanjšanja možnosti za maščevalne napade in medversko obračunavanje je bila odgovornost za varnost v krščanskih vaseh poverjena levičarskim sekularnim milicam, medtem ko so družovske milice prevzele nadzor nad družovskimi naselji. Pripadniki šiitskih organizacij Hezbollaha in Amala so zmagoslavno vkorakali v področja z večinskim šiitskim prebivalstvom. Takoj po zlomu SLA in »varnostne cone« se je na tisoče libanonskih in palestinskih beguncev s severa države vrnilo nazaj na jug Libanona.

⁸³ Poleg tega je - nedvomno po nareku Sirije - libanonska vlada dala Izraelu vedeti, da lahko pričakuje varnostna zagotovila le, če se umakne iz vseh arabskih ozemelj, ki jih je okupiral. Tukaj se je mislilo predvsem na Golansko planoto, pa tudi na Gazo in na Zahodni breg reke Jordan. Izrael se o tem ni hotel pogajati.

7 VLOGA IZRAELSKIH OBVEŠČEVALNO - VARNOSTNIH SLUŽB V LIBANONU

7.1 Pomoč krščanski milici in boj zoper Palestince (1975-1983)

Poleg izraelske vojske (IDF), ki je bila v obdobju 1978-2000 v večjem ali manjšem številu prisotna na libanonskih tleh, ne moremo mimo izraelske obveščevalno-varnostne strukture. Tovrstne službe so nepogrešljiv del vsakega državnega varnostnega sistema v širšem smislu. Prav posebej pridejo do veljave v pripravi in samem poteku vplivanja ali celo vojaškega napada na drugo državo. Prav tako imajo te službe odločilno vlogo pri strategiji posrednega nastopanja oziroma pri strategiji »perifernega zavezništva«, ⁸⁴ ki se ju je Izrael v veliki meri posluževal pri svojih posredovanjih v Libanonu. Obveščevalno-varnostne službe ⁸⁵ Izraela so bile navzoče na libanonskem ozemlju že pred samim prihodom izraelskih vojaških enot v to državo in nedvomno so tam navzoče tudi po umiku izraelske vojske maja 2000.

Prvič je zaslediti izraelsko obveščevalno službo v zvezi z libanonskim vprašanjem kmalu po izbruhu libanonske državljanske vojne aprila 1975. Voditelj krščanske milice *Tigri* Danny Chamoun (sin bivšega predsednika Libanona Camilla Chamouna) je septembra tega leta zaprosil Izrael – s posredovanjem ene izmed evropskih izpostav izraelske obveščevalne službe Mossad – za nujno vojaško pomoč zoper vse močnejšo muslimansko koalicijo. Izrael je odklonil neposredni poseg, vendar je s pomočjo Mossada vzpostavil kanal, po katerem je libanonski krščanski Falangi dostavljal lahko pehotno orožje (Black, Morris 1991, 365).

⁸⁴ Strategija »perifernega zavezništva« pomeni naslonitev izraelske obveščevalne strukture na etnične, verske in druge skupine manjšin v arabskem svetu, ki se organizirajo in usmerjajo tako, da delujejo v skladu z interesi izraelske obveščevalne strukture. Z nazivom »periferno zavezništvo« hočemo poudariti, da so zahodne sile (predvsem ZDA) glavni zavezniki Izraela, vendar poleg njih obstajajo tudi pomembni »periferni« (obrobni, stranski) zavezniki. (Levkov 2001, 94-95)

⁸⁵ Obveščevalna služba je posebna organizacija države, katere prioritetni cilji so zbiranje, analiziranje in ocenjevanje obveščevalnih podatkov in spoznanj o drugih državah, njihovem vojaškem in ekonomskem potencialu, političnemu stanju in namerah ter znanstvenih dognanjih. Ponekod opravljajo tudi »umazane posle«, katerih cilj je, da s pritiskom (vojaškim, ekonomskim, političnim) vplivajo na politiko druge države. Varnostna služba pomeni specializirano organizacijo, ki opravlja naloge, s katerimi se uresničuje varnostna funkcija oziroma celoto dejavnosti in ukrepov, s katerimi se država brani pred nasprotnikom (Purg 1995, 32-35). V anglo-ameriški literaturi se pojem »obveščevalno-varnostni« ponavadi zaobjame s pojmom »intelligence«.

Kljub nekaterim pomislekom – tudi znotraj izraelske obveščevalne skupnosti – se je Izrael v libanonski državljanski vojni postavil izključno na krščansko stran.⁸⁶ Položaj v Libanonu je postajal za krščanske milice vse težavnejši, zato so se vrstile prošnje Izraelu za pomoč v vojaški opremi, če že noče vojaško posredovati. Poleg Mossada je bila v igro kmalu vključena tudi Izraelska vojaška obveščevalna služba Aman.⁸⁷

Kmalu zatem sta bila v libanonskem mestu Jounieh nameščena eden ali dva Mossadova častnika za zvezo, ki sta opazovala potek državljanske vojne. Stiki s Falango so bili v pristojnosti Mossada, medtem ko so se častniki Amana še naprej srečavali z vodji te milice ter proizvajali svoja lastna poročila in ocene o dogajanju. (Black, Morris 1991, 365)

Naslednje leto je oboroževanje Falange, kar se je sčasoma razvilo v veliko logistično operacijo, prešlo v domeno izraelskega obrambnega ministrstva, čeprav je Mossad še vedno ostal zadolžen za stike z libanonsko krščansko skupnostjo. Glavno vlogo je v krščanski skupnosti je kmalu prevzel Bashir Gemayel,⁸⁸ ki je vzpostavil še tesnejše odnose z Mossadom. Mossad je bil znotraj Izraela največji zagovornik ekskluzivnih odnosov s Falango, medtem ko je bil Aman do te milice precej bolj zadržan in je redno opozarjal politično vodstvo in vrh IDF-a na njene slabosti.

Leta 1977, ko je Likud zmagal na volitvah, se je novi premier Begin Falangi zaobljubil, da bo preprečil vsakršen genocid nad krščanskim prebivalstvom v Libanonu. Kmalu je izraelsko letalstvo dejansko pomagalo krščanskim zaveznikom. Služba Aman je posvarila premiera, da bodo posegi izraelskega letalstva vznemirila Sirijo, vendar desničarska vlada ni upoštevala teh

⁸⁶ V začetku sedemdesetih let prejšnjega stoletja je visok pripadnik Mossada David Kimche, ki je bil znotraj službe zadolžen za Libanon, poskusil prodreti s predlogom, da naj Izrael poskuša vzpostaviti zavezništvo tako s krščansko kot tudi s šiitsko skupnostjo v Libanonu. Njegov predlog je bil zavrnjen. (Black, Morris 1991, 393)

⁸⁷ Uradno ime službe je Agaf ha-Modi'in, ustanovljena je bila leta 1948. Aman je obveščevalna služba IDF. Njena glavna naloga je zbiranje in zagotavljanje pravočasnih obveščevalnih informacij v zvezi z vojaškim ogrožanjem Izraela. Analitični sektor Amana izdelava tudi vsakoletno nacionalno obveščevalno oceno, ki služi dejavnikom odločanja (političnemu vrhu) kot vodilo za kreiranje obrambne politike. Prav zaradi tega uživa znotraj izraelske obveščevalno-varnostne skupnosti neke vrste status »prvega med enakimi«. (Požun 2004, 45)

⁸⁸ Ostrovsky (1990, 312) pravi, da je »Mossad že v sedemdesetih letih, s pomočjo ameriške obveščevalne službe CIA, navezal tesne stike z Gemayelom in Falango. Gemayel je delal tako za Mossad kot tudi za CIO. Falangisti so Mossadu omogočili, da je v delu Bejruta, ki so ga nadzorovali kristjani, odprl svojo izpostavo« (Levkov 2001, 362).

svaril. Sirija je dejansko kmalu namestila radarje in protiletalske rakete na libanonskem ozemlju, kar je povzročilo napetosti in oborožene konflikte med Izraelom in Sirijo. Aman in nekateri posamezniki v Mossadu so ocenjevali, da hoče Falanga namenoma »potegniti« Izrael v vojaško posredovanje v Libanonu, vendar so ostali v manjšini. Izraelski letalski napadi na položaje muslimansko-sirske koalicije v Libanonu so se nadaljevali tudi po operaciji »Litani«.

Leta 1981 je postal izraelski obrambni minister Ariel Sharon, ki je ignoriral tako Amanove kot tudi Mossadove ocene in priporočila.⁸⁹ V pripravah na vojaško operacijo v Libanonu leta 1982 sta tako Aman kot Mossad opozorila Sharona, da Falanga v Libanonu ni sposobna odigrati vloge, ki ji jo je namenil, in da ni zanesljiv zaveznik. Kasneje se je izkazalo, da so bila ta opozorila na mestu, saj falangisti med operacijo »Mir za Galilejo« niso bili vojaško dorasli nasprotnikom, prav tako pa niso hoteli zavzeti zahodnega Bejruta, ki ga je obkolila in oblegala izraelska vojska.

Kahanejeva komisija, ki je po operaciji »Mir za Galilejo« v Izraelu preiskovala odgovornost za grozodejstva v begunskih taboriščih Sabra in Šatila, je v svojem sklepnem poročilu zapisala, »da je bila razdelitev pristojnosti med Mossadom in Amanom zamegljena, kar je povzročalo nesporazume in podvajanje na različnih področjih«. Komisija je ugotovila, da sta imeli obe službi stike s falangisti, vendar je poudarila dejstvo, »da je imel Mossad precejšen vpliv in pristne stike s falangistično elito in pozitiven odnos do tesnejšega sodelovanja s to organizacijo«. (Black Morris 1991, 189)

Leta 1982 so v južnem Libanonu delovali tudi pripadniki izraelske varnostne službe Shin Beth,⁹⁰ ki sicer načeloma ne deluje na tujem ozemlju. Pripadniki te službe so bili v začetku operacije »Mir za Galilejo« skupaj s pripadniki IDF napoteni v palestinska begunska taborišča v Libanonu, odkoder so odpeljali veliko ljudi na zasliševanja v južni Libanon in v Izrael.

⁸⁹ Sharon je navezal neposredne stike s Falango, ki jih vzdrževal predvsem s pomočjo načelnika generalštaba IDF Eitana in drugih lojalnih generalov IDF. Sharon se je od vsega začetka zavzemal za vojaško operacijo v Libanonu, ki jo je leta 1982 dejansko tudi sprožil.

⁹⁰ Uradni naziv službe je Sherut HaBitachon HaKlali (Splošna varnostna služba). Shin Beth je zadolžena predvsem za protiteroristično in protiobveščevalno dejavnost. Deluje znotraj izraelskih meja in na zasedenih ozemljih v Gazi in na Zahodnem bregu. Njeni pripadniki so širši javnosti poznani predvsem po brutalnih zasliševalskih metodah, ki jih uporabljajo predvsem zoper palestinske ujetnike. (Požun 2004, 41)

Zasliševalce so zanimale predvsem informacije o PLO in njihovih podpornikih.⁹¹ Služba Shin Beth je pridobivala sodelavce in informatorje med lokalnim prebivalstvom, iz vseh etničnih in verskih skupin, ki so bile v južnem Libanonu. Jones (2001, 2) pravi, da je bilo ocenjevanje in posredovanje obveščevalnih informacij v domeni službe Aman, medtem ko je bila služba Shin Beth zadolžena za rekrutiranje in vodenje sodelavcev (HUMINT).⁹²

7.2 Pomoč SLA in boj zoper Hezbollah (1982-2000)

Leta 1983 se je v južnem Libanonu pojavila nova nevarnost, tokrat je prišla s starani šiitske skupnosti, ki je postala najmočnejša verska skupina v južnem Libanonu. Najnevarnejša je bila šiitska islamska fundamentalistična organizacija Hezbollah. Poleg tega je na tem območju delovala še sekularna šiitska milica Amal.

Služba Shin Beth je zoper pripadnike Hezbollaha uporabljala iste prijeme in metode kot zoper Palestince v Gazi, na Zahodnem bregu. S temi metodami ni soglašala vojaška služba Aman. Leta 1985 je bil z namenom, da se zmanjšajo trenja in nesoglasja med službama, ustanovljen organ, ki naj bi zagotovil sodelovanje in koordinacijo med službama, imenovan *Aleph-Vav-Samekh* (Zbiranje obveščevalnih informacij in subverzije) (Jones 2001, 9). Zaradi nekompatibilnih organizacijskih principov obeh služb⁹³ je bil omenjeni organ že leta 1987 razpuščen.

Namesto sodelovanja, ki bi lahko edino zagotovilo zanesljive obveščevalne podatke, sta Aman in Shin Beth znotraj SLA vzpostavila vsak svojo lastno obveščevalno celico. Že od leta 1989 je imela SLA svojo lastno vojaško obveščevalno službo *Mabat* (Mangeon ha'Bitachon). Ta je

⁹¹ Takratni direktor Shin Betha Avraham Shalom je nasprotoval napotitvi njihovih pripadnikov v Libanon, ker je vedel, da nobena varnostna služba ne more zadovoljivo delovati na ozemlju, kjer ni zagotovljen učinkovit vojaški nadzor nad tem ozemljem. Novembra 1982 je bilo v napadu ubitih 9 pripadnikov te službe v eksploziji zgradbe v mestu Tyre v kateri je bil nameščen glavni štab Shin Betha (Black, Morris 1991, 395-396).

⁹² HUMINT je kratica za angloameriški izraz Human Intelligence, ki pomeni zbiranje podatkov, katerih izvor je človek. (Šaponja 1999, 177).

⁹³ Vodja *Aleph-Vav-Samekha* pripadnik Shin Betha Haim Boro je izjavil, da »nagnjenost Amana k takojšnjemu in naglemu ukrepanju škodi potrepeljivemu ocenjevanju in interpretiranju obveščevalnih podatkov«. Na ta način je različna organizacijska kultura spodkopavala učinkovito zbiranje obveščevalnih podatkov. (Jones 2001, 9)

koordinirala dejavnost z IDF skozi enoto imenovano *Yakal*, ki so jo v glavnem sestavljali pripadniki Amana. *Yakal* je imel sedež v krščanskem mestu Marjayoun, največ pa se je ukvarjal s HUMINT. Leta 1995 je Shin Beth ustanovil svojo obveščevalno-varnostno organizacijo v južnem Libanonu, ki se je imenovala *Shabak Section 501* (poznan pod okrajšavo 501). Sodelavce 501 so pripadniki Shin-Betha novačili predvsem, čeprav ne izključno, iz vrst maronitske skupnosti. Ta služba se ni ukvarjala samo s HUMINT v krščanskih in šiitskih vaseh, temveč tudi z zbiranjem taktičnih obveščevalnih podatkov o sirski vojaški infrastrukturi v celotnem Libanonu.

Po drugi strani je HUMINT pomenil tudi dvorezen meč za Izraelce. Dejstvo, da je bilo več kot 30 % pripadnikov SLA šiitov, je Hezbollahu omogočalo obveščevalni prodor v SLA in s tem posredno tudi v izraelske obveščevalno-varnostne strukture. Do leta 1999 je porozna struktura obveščevalne službe SLA – od prodaje zemljevidov s položaji IDF in prehodov skozi minska polja, do informacij o predvidenih zasedah SLA/IDF – postala dejstvo, ki so ga poveljniki IDF morali upoštevati pri načrtovanju operacij (Jones 2001, 10). Hezbollah je obveščevalno prodrl v sam vrh SLA in s tem povzročil nepopravljivo škodo izraelskim HUMINT naporom.⁹⁴ Julija 1998 je sodišče v Bejrutu obsodilo 70 Libanoncev zaradi vohunjenja za tujo državo. Obtožnica je bila vložena na podlagi pričevanja prebežnika iz obveščevalne službe SLA, ki je libanonskim oblastem predal seznam Libanoncev, ki so delali za 501.⁹⁵

Zaradi vse večjega nezaupanja v strukture SLA si izraelski poveljniki niso več drznili pošiljati svojih ljudi na izvidniške pohode. Pripadniki IDF so se izčrpani fizično in psihično umikali v utrjena zaklonišča. Ravno zaradi tega so znotraj IDF ustanovili novo specialno enoto zadolženo za patroljiranje in izvidovanje na področju južnega Libanona. Imenovala se je

⁹⁴ Septembra 1997 so pripadniki Hezbollaha postavili zasedo pripadnikom izraelskih mornariških enot v bližini mesta Sidon, izven »varnostne cone«. Pri tem so uporabili dvojnega agenta, ki je Izraelcem posredoval natančen zemljevid z napačnimi podatki o bivališču nekega visokega Hezbollahovega vodje. V zasedi je bilo ubitih 12 Izraelcev. (Jones 2001, 12)

⁹⁵ Zelo verjetno je, da so bili obveščevalni podatki, ki so jih Izraelu preskrbeli obtoženi operativci 501 o Hezbollahovih položajih, uporabljeni med operacijo »Sadovi jeze« aprila 1996, ko so izraelska letala bombardirala jug Libanona. (Jones 2001, 12)

Egoz,⁹⁶ sestavljali pa so jo prostovoljci iz golanske pehotne brigade (Jones 2001, 19). Enota se je ukvarjala tudi z identificiranjem Hezbollahovih preskrbovalnih poti.

Poleg zapiranja in zasliševanja ujetnikov brez sojenja ter HUMINT so izraelske obveščevalne strukture uporabljale še eno metodo, prav tako preizkušeno in poznano že iz boja zoper Palestince na zasedenih ozemljih. To je metoda likvidacije vodilnih predstavnikov sovražne strani (Regime Targeting).⁹⁷ Prva in največja žrtev te metode je bil februarja 1992 duhovni vodja Hezbollaha šejk Hussein Abbas Musawi. S tem ubojem pa Izrael še zdaleč ni zadal smrtonosnega udarca Hezbollahu, kakor je skrivoma upal, temveč je prekoračil Rubikon, zaradi katerega je Hezbollah pričel obstreljevati severne predele Izraela. Do takrat se je namreč vzdrževal napadov preko meje in se je bojeval zoper SLA/IDF striktno znotraj »varnostne cone«.⁹⁸ Tri leta kasneje je bil na podoben način umorjen eden izmed visokih poveljnikov Hezbollaha Rida Yasin.⁹⁹ Tudi ta uboj je povzročil že ritualno obstreljevanje severnega Izraela in civilne žrtve.

Tako smo bili priča paradoksu, ko je metoda »Regime Targeting« povzročala ravno nasproten učinek, kot ga je želela doseči vzpostavljena »varnostna cona« na jugu Libanona (zaščita civilnega prebivalstva severnega Izraela). Hezbollah je zaradi ubojev svojih visokih predstavnikov pričel obstreljevati civilna naselja v severnem Izraelu.

Zaradi težav pri organiziranju HUMINT je Aman zelo povečal pridobivanje obveščevalnih podatkov s pomočjo tehničnih pripomočkov. S tem je Izrael nedvomno pridobil vrsto pomembnih podatkov o nasprotniku, po drugi strani pa je to pomenilo tiho priznanje, da je v

⁹⁶ Jones (2001, 19) pravi, da je bila enota nedvomno sestavljena iz vrhunsko izurjenih vojakov, vendar je bila njena sposobnost delovanja in kovanja s Hezbollahom še vedno odvisna od pravočasnih in natančnih obveščevalnih podatkov. Zato je bila ustanovitev te enote bolj v funkciji psihološke vzpodbude za dvigovanje porušene morale in samozavesti pri pripadnikih IDF.

⁹⁷ Jones (2001, 5) ugotavlja, da je metoda »Regime Targeting« jasen element izraelskega vodenja operacij v konfliktnih nizke intenzivnosti (LIC – Low Intensity Conflict). Glavno vodilo te metode je, da fizična odstranitev vodilnih osebnosti sovražne organizacije povzroči hiranje le-te, kar posledično vodi v strukturno propadanje celotne ali dela organizacije.

⁹⁸ Prav tako je Hezbollah vzpodbudilo k maščevanju dejstvo, da je bil Musawi umorjen izven »varnostne cone«. Hezbollah je nato udaril na popolnoma drugem koncu sveta v Argentini, ko so njegovi pripadniki podstavili bombo pred izraelsko veleposlaništvo, kar je povzročilo smrt 28-ih ljudi.

⁹⁹ Tudi ta uboj se je zgodil izven »varnostne cone« v bližini mesta Tyre.

južnem Libanonu izgubil obveščevalno vojno (Jones 2001, 19). Zaprta struktura gverilskih organizacij, kot je Hezbollah, je oteževala zbiranje uporabnih obveščevalnih podatkov, tudi s pomočjo metod ELINT¹⁰⁰ in SIGINT.¹⁰¹ Načrtovanje Hezbollahovih napadov je ponavadi ostalo skrito tudi izraelskim SIGINT, ker je bila uporaba telekomunikacijskih sredstev nezaželeno na vseh nivojih v tej organizaciji, ravno zaradi strahu pred odkritjem. Izrael je uporabljal tudi daljinsko vodene senzorje vzdolž domnevnih gverilskih preskrbovalnih poti, bombe na daljinsko proženje in satelitske posnetke južnega Libanona, ki so jim jih preskrbele ZDA. Vendar so lahko ti pripomočki učinkoviti le v taktičnem smislu, medtem ko ne morejo nikoli v celoti nadomestiti HUMINT.

Kakorkoli so bili izraelski operativni obveščevalni podatki o južnem Libanonu dobri, je jasno, da je bilo njihovo strateško ocenjevanje konceptualno napačno. Nesposobnost uvideti, da je Hezbollah več kot le skupina teroristov, oziroma nesposobnost vpogleda onkraj njegove skrajne retorike v središče libanonske politike, je povzročila napačne obveščevalne ocene. (Jones 2001, 22)

¹⁰⁰ ELINT (Electronic Intelligence) pomeni zbiranje podatkov s pomočjo elektromagnetnega sevanja, glavni vir za to pa je radarski oddajnik. (Polmar, Allen 1997, 185)

¹⁰¹ SIGINT (Signals Intelligence) pomeni zbiranje obveščevalnih podatkov s pomočjo različnih tehničnih sredstev (Šaponja 1997, 179). S prestrežanjem tujih signalov lahko pridobimo diplomatske, vojaške, znanstvene in ekonomske podatke o načrtih in različnih dogodkih (Richelson 1995, 171).

8 POLOŽAJ PO IZRAELSKEM VOJAŠKEM UMIKU IZ LIBANONA

8.1 Sporno ozemlje – Shebaa Farms

Izraelska vlada je 24. maja 2000 razglasila, da je Izrael enostransko umaknil svoje vojaške enote iz južnega Libanona na mednarodno priznano državno mejo med Libanonom in Izraelom in da je s tem izpolnjena resolucija Varnostnega sveta ZN 425. Vlada je poleg tega še dodala, da če se bodo po umiku teroristični napadi nadaljevali, bo Izrael deloval v skladu z legitimno in mednarodno priznano pravico do samoobrambe. Tovrstne reakcije bodo usmerjene tako zoper teroristične organizacije, kot zoper tiste, ki ščitijo in dajejo pomoč tem organizacijam. (<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/lebwith.html>, 13.08.2004)

Po umiku se je povečal pritisk na Sirijo in na navzočnost njenih vojaških čet v Libanonu. Vendar se politika Sirije glede Izraela ni dosti spremenila. Sirija še naprej podpira Hezbollah in prosiško vlado v Bejrutu, ki na jugu Libanona ni vzpostavila svoje suverenosti. S tem je različnim skupinam in milicam, predvsem šiitskima organizacijama Hezbollahu in Amalu, omogočena velika svoboda delovanja.¹⁰²

Poleg tega Sirija, Libanon in Hezbollah še naprej trdijo, da umik še zdaleč ni popoln, kajti izraelska vojska naj bi še vedno zasedala sporno območje v bližini izraelsko-libanonsko-sirske tromeje.¹⁰³ Sporno območje Libanonci imenujejo Shebaa Farms, medtem ko mu Izraelci pravijo Har Dov. Omenjeno območje se nahaja južno od nesporno libanonske vasi Shebaa in obsega 14 kmetij. Bogato je z vodnimi viri in veliko 25 km². Dejstvo je, da omenjeno ozemlje ni nikoli pripadalo Izraelu, kar ta tudi priznava, vendar to ozemlje tudi ni nikoli pripadalo

¹⁰² Damask je libanonski vladi dovolil, da na jug Libanona, po izraelskem umiku, namesti 500 pripadnikov libanonske policije in 500 pripadnikov libanonske vojske, kar ni bilo dovolj niti za razorožitev Hezbollaha niti za prevzem položajev, odkoder se je umaknila izraelska vojska (http://www.meib.org/articles/0105_11htm, 13.08.2004). Libanonski finančni minister je izjavil, da libanonska vlada vidi organizacijo Hezbollah kot odporniško skupino in ne kot teroristično organizacijo (Cosalli 2002, 252).

¹⁰³ Že dva dni po umiku 26. maja 2000 je vodja Hezbollaha Nasrallah na velikem zborovanju nagovoril navdušeno množico z besedami, da se bo boj nadaljeval, dokler se Izrael ne umakne z vsakega inča libanonskega ozemlja (Cosalli 2002, 226).

Libanonu, temveč Siriji.¹⁰⁴ Zaradi tega območje Shebaa Farms ne more biti predmet resolucije VS ZN 425, ki je zahtevala umik Izraela iz Libanona, temveč resolucije 242, ki zahteva izraelski umik iz Golanske planote. Sporno območje Shebaa Farms naj bi tako bilo predmet pogajanj in morebitnega sporazuma med Izraelom in Sirijo.¹⁰⁵ To stališče poleg Izraela zagovarjajo tudi ZN in velika večina strokovnjakov mednarodnega prava, omenjeno dejstvo pa dokazujejo stari zemljevidi, med njimi tudi libanonski.¹⁰⁶

Incidenti na spornem ozemlju so se pričeli že kmalu po umiku, oktobra 2000, ko so pripadniki Hezbollaha na tem območju ugrabili tri izraelske vojake. Hezbollahovi napadi na omenjeno območje so se nadaljevali tudi v mesecu novembru. Februarja 2001 je bil v napadu na izraelsko patroljo ubit izraelski vojak, dva meseca kasneje pa še eden. Prav tako so pogosti mejni incidenti. Leta 2001 je bilo ubitih najmanj 12 in ranjenih več kot 40 libanonskih civilistov kot posledica protestov in metanja kamenja, na katere so Izraelci odgovorili s strelnim orožjem (Palmer Harik 2004, 156).

8.2 Izraelski strategija po letu umiku iz Libanona

Februarja 2001 je postal predsednik izraelske vlade Ariel Sharon glavni arhitekt operacije »Mir za Galilejo«. Sharon zagovarja neposredne napade na sirske cilje v Libanonu. S tem je dal jasno vedeti, da za aktivnosti Hezbollaha na jugu Libanona krivi Sirijo. Novo izraelsko strategijo je Sharon kmalu uveljavil tudi v praksi. Kot odgovor na Hezbollahov napad na

¹⁰⁴ Temu mnenju pritrjujejo tudi ZN, ki se sklicujejo na anglo-francoske demarkacijske mejne črte iz leta 1923 in črto premirja po prvi izraelsko-arabski vojni iz leta 1949, ki jasno kažeta, da to območje leži na sirske strani meje (http://www.meib.org/articles/0105_11htm, 13.08.2004).

¹⁰⁵ V tretji izraelsko-arabski vojni leta 1967 je Izrael med drugim zavzel tudi sirske Golanske planote, h kateri spada tudi območje Shebaa Farms. Takrat so se na tem območju nahajali sirske vojske, s čimer Izrael in tudi ZN dokazujejo, da je bilo to območje del Sirije. Libanon v tej vojni sploh ni sodeloval.

¹⁰⁶ Sirija se v tem sporu sklicuje na nek domnevni dogovor z Libanom, da mu je v preteklosti podarila sporna ozemlja. Omenjeno dejstvo, tudi če bi bilo resnično, nima mednarodnopravne veljave. S tem, ko se prostovoljno odreka svojemu ozemlju, poskuša Sirija vzdrževati pritisk na Izrael, rekoč da ta še vedno okupira del libanonskega ozemlja. S tem poskuša Sirija tudi legitimirati delovanje Hezbollaha zoper Izrael. Kot odgovor na ugotovitev ZN, da je Izrael izpolnil resolucijo 425, je libanonski predsednik Lahoud dejal, da Izrael še vedno nadzoruje tri dele libanonskega ozemlja, vključno s Shebaa Farms. Libanonci in tudi ostali arabski svet pojmujejo to območje kot okupirano območje s strani izraelske vojske.

izraelsko patroljo na spornem območju so 15. aprila 2001 izraelska letala uničila sirski radar, ki je bil nameščen vzhodno od Bejruta. Podoben napad se je zgodil 2. julija, 48 ur zatem, ko so Hezbollahovi gverilci napadli izraelske vojake na območju Shebaa Farms. Tokrat je izraelsko letalstvo uničilo sirski radar v dolini Bekaa. Hezbollah je odgovoril z raketnim napadom na izraelsko prisluškovalno postojanko na okupirani Golanski planoti in na dva izraelska položaja na območju Shebaa Farms. Prisluškovalna postojanka je bila uničena, 23 izraelskih vojakov pa ranjenih. Podobno obsežnih izraelskih napadov na libanonsko ozemlje od takrat ni bilo več, kar je predvsem posledica izbruha druge intifade na palestinskih zasedenih ozemljih oktobra 2000. Izrael si ni mogel privoščiti bojevanja na dveh frontah. Kljub temu ostaja izraelsko-libanonska meja stalen vir napetosti in incidentov, predvsem na območju Shebaa Farms ter tudi drugje.¹⁰⁷

8.3 Najnovejši incidenti

Incidenti v bližini izraelsko-libanonske meje se vrstijo tudi v zadnjem letu. Največkrat potekajo po preizkušenem vzorcu; potem ko pripadniki Hezbollaha na za njih spornem območju Shebaa Farms ubijejo ali ugrabijo izraelskega vojaka, Izrael odgovori z napadom na »teroriste« in »teroristične baze« na libanonskem ali celo na sirskem¹⁰⁸ ozemlju. Značilnost incidentov in obstreljevanj je ta, da obe strani ne napadata civilnih ciljev, zato tudi civilnih žrtev (praktično) ni. V nadaljevanju bom omenila nekatere najpomembnejše incidente, ki so se zgodili v zadnjem času.

Januarja 2004 so izraelska letala napadla dva Hezbollahova položaja na osrednjem in zahodnem delu južnega Libanona – dan potem, ko je bil v vojaškem vozilu za odstranjevanju min – na izraelsko-libanonski meji s protitankovsko raketo ubit izraelski vojak

¹⁰⁷ Druga dva večja sporna območja sta obmejno mestece Ghajar in vodni viri Wazzani, kjer gre za spor zaradi izkoriščanja vodnega pretoka vodotoka Hasbani.

¹⁰⁸ Predstavnik za stike z javnostjo je dejal, da »je izraelsko letalstvo napadlo domnevne teroristične centre za urjenje v Siriji, ki naj bi jih uporabljale mnoge teroristične organizacije, vključno s Palestinskim islamskim džihadom (Palestine Islamic Jihad)«. Napad se je zgodil potem, ko je ta organizacija prevzela odgovornost za samomorilski napad na restavracijo v izraelskem mestu Haifa, kjer je bilo mrtvih 19 ljudi. (<http://cnn.worldnews.printthis.clickability.com/pt/cpt?action=cpt&title=CNN.com>, 13.08.2004)

(<http://cnn.worldnews.printthis.clickability.com/pt/cpt?action=cpt&title=CNN.com>, 13.08.2004).

Maja 2004 je izraelsko letalstvo napadlo Hezbollahove položaje južno od mesta Tyre na sredozemski obali in položaje v bližini Shebaa Farms na libanonski strani meje. Neposredni povod za prvi napad je bil Hezbollahov protiletalski ogenj na izraelska vojaško-izvidniška letala, ki so s tem kršila libanonski zračni prostor; za drugi napad pa Hezbollahovo obstreljevanje izraelskih položajev pri Shebaa Farms. (http://news.bbc.co.uk/2/hi/in_depth/3686949.stm, 13.08.2004; <http://www.spacewar.com/2004/040507034356.3hnj3nbg.html>, 13.08.2004)

Junija 2004 je Izrael napadel Hezbollahove protiletalske položaje v zahodnem sektorju južnega Libanona. Izrael je ta napad pripisal krivdi Hezbollaha, rekoč da je ta »protiletalske projekte namenoma izstreljuje v nizki paraboli, da le-ti je padejo na izraelsko ozemlje«. S tem naj bi Hezbollah uporabljal protiletalski ogenj kot kritje za napad na severne izraelske predele. Hezbollah je odgovoril, da »je bil protiletalski ogenj usmerjen v izraelska letala, ki redno kršijo libanonski zračni prostor«. Dva tedna pred tem so izraelska letala napadla palestinske položaje v bližini glavnega mesta Bejrut, na kar je Hezbollah odgovoril z napadi na izraelske položaje v spornem območju Shebaa Farms. (<http://www.abc.net.au/news/newsitems/200406/s1136242.htm>, 13.08.2004)

Julija 2004 sta bila ubita dva izraelska vojaka ter en pripadnik Hezbollaha potem, ko se je na izraelsko-libanonski meji vnel spopad med sovražnima stranema. V tem incidentu je bilo uporabljeno pehotno orožje, sodelovale pa so tudi izraelske zračne enote (<http://www.arabnews.com/services/print/print.asp?artid=48703&d=22&m=7&y=2000>, 13.08.2004).

Vse zgoraj navedene (in druge manjše) incidente je spremljalo medsebojno obtoževanje. Izraelski uradni viri niso nikoli pozabili omeniti, da za vsemi akcijami Hezbollaha stojita Iran in predvsem Sirija.

9 ZAKLJUČNA RAZMIŠLJANJA IN UGOTOVITVE

Če analiziramo in strnemo izvajanja v prejšnjih poglavjih, potem lahko izraelsko vojaško navzočnost na libanonskih tleh razdelimo na več zaključenih časovnih obdobjih.

Obdobje od leta 1967 do leta 1978. Označimo ga lahko kot obdobje v katerem je Izrael zoper ogrožanja iz libanonskega ozemlja uporabljal defenzivno strategijo, brez posredovanja izraelske vojske, kvečjemu s strogo omejenimi posameznimi akcijami manjših (posebnih) enot IDF in ritualnim obstreljevanjem južnega Libanona. V nadaljevanju je prihajala vse bolj do izraza strategija posrednega nastopanja, kjer so odigrale glavno vlogo izraelske obveščevalne službe in izraelska vojaška oprema kot pomoč izraelskim zaveznikom v Libanonu. Izraelska vojska v tem obdobju ni neposredno posredovala na libanonskih tleh.

V prvem delu tega obdobja (1967-1975) je bila izraelska navzočnost na libanonskem ozemlju omejena na posamezne povračilne ukrepe, ki jih je odobrila izraelska vlada oziroma generalštab IDF. Izraelska vojska je v Libanonu posredovala predvsem s pošiljanjem svojih najbolj izurjenih enot (posebne enote) preko meje v Libanon, kjer so le-te – v sodelovanju iz izraelskimi obveščevalnimi službami - izvrševale kaznovalne akcije in likvidacije visokih predstavnikov PLO. Poleg tega so izraelska izvidniška vojaška letala redno kršila libanonski zračni prostor. Izrael je občasno kot povračilo, z izraelskega ozemlja obstreljeval južni Libanon.

Po sirskem vojaškem posredovanju v Libanonu je Izrael v času od leta 1976 do operacije »Litani« marca 1978 začel s pošiljanjem vojaške opreme podpirati krščansko stran v libanonski državljanski vojni (predvsem maronitsko falangistično stranko). Na jugu Libanona je leta 1976 z izraelsko vojaško-logistično pomočjo in pod izraelskim okriljem nastala pretežno krščanska milica SLF, ki naj bi zagotovila varnost severne izraelske meje in izraelskega ozemlja.

Obdobje od leta 1978 do leta 1985. V tem obdobju se je izraelska strategija spremenila iz defenzivne v ofenzivno, posledica česar sta bili dve operaciji, s katerima je izraelska vojska

dejansko okupirala del libanonskega ozemlja. Glavna značilnost obdobja je tudi ustanovitev (po letu 1982) močnejše in večje proizraelske milice in razširitev »varnostne cone« na jugu Libanona.

V začetnem delu tega obdobja (1978-1982) je z operacijo »Litani«, izraelska vojska okupirala južni Libanon do reke Litani. Okupacija je trajala od sredine marca do konca junija 1978. Po umiku izraelske vojske je le-ta območje ob libanonsko-izraelski meji prepustila Izraelu lojalni milici SLF in si s tem zagotovila nemoteno navzočnost na tem delu libanonskega teritorija. V strokovni literaturi se omenjena invazija še vedno smatra kot ofenzivna operacija vendar z omejenimi cilji. K temu navaja tudi dejstvo, da se izraelska vojska ni spopadla s sirskimi enotami na libanonskem ozemlju in da se je po opravljeni nalogi (pregonu Palestincev severno od reke Litani) v relativno kratkem času umaknila iz velike večine okupiranega libanonskega ozemlja (razen iz »varnostne cone«).

Drugi del tega obdobja zaznamuje ofenzivna vojaška operacija z znatno širšimi cilji od prejšnje, »Mir za Galilejo«, v kateri je Izrael vojaško okupiral celotni južni Libanon vključno z glavnim mestom Bejrut. Težaven in postopen umik izraelske vojske je trajal vse do junija 1985. To je tudi čas, ko se pojavi za Izrael nova nevarnost – v obliki šiitskega Hezbollaha (v precej manjši meri tudi šiitske milice Amal), na kar je Izrael odgovoril z razširitvijo »varnostne cone« na jugu Libanona in vzpostavitvijo številčnejše in vojaško močnejše proizraelske milice, ki se je preimenovala v SLA. V tem obdobju, do umika IDF leta 1985, je Izrael v Libanonu uporabljal t. i. politiko »železne pesti«, ki je bila naperjena zoper šiitska naselja, v katerih naj bi se skrivali gverilci Hezbollaha, Amala in drugih sovražnih skupin.

Obdobje od leta 1985 do leta 2000. Omenjeno obdobje označujejo omejeni spopadi nizke intenzivnosti, kjer je Izrael ponovno prevzel defenzivnejšo strategijo, ki je obsegala vse od obstreljevanja šiitskih položajev iz izraelskega ozemlja in iz »varnostne cone«, preko spopadov s šiiti v »varnostni coni« kot tudi izven nje, pa vse do letalskih in artiljerijskih udarov na libanonsko ozemlje vse do Bejruta. Pri tem po intenzivnosti izstopata operaciji »Accountability« (1993) in »Grapes of Wrath« (1996). Obe imata mnogo skupnih značilnosti, čeprav je bila druga časovno in geografsko obsežnejša. Najpomembnejša skupna značilnost je,

da je Izrael poskušal z letalskimi udari (v sodelovanju z artiljerijskimi in mornariškimi enotami) na libanonsko ozemlje povzročiti beg civilnega prebivalstva proti glavnemu mestu Bejrutu in s tem vplivati na libanonsko vlado, da na libanonskem ozemlju odreče gostoljubje Hezbollahu in sirske vojaške enotam. Izrael v teh dveh operacijah ni uporabil svojih kopenskih enot, tako da do okupacije libanonskega ozemlja ni prišlo, razen »varnostne cone«, ki je bila okupirana že od prej.

V tem obdobju velja omeniti tudi veliko aktivnost izraelskih obveščevalno-varnostnih služb in z njimi povezanih posebnih enot, ki so na libanonskem ozemlju poleg »normalnega« zbiranja obveščevalnih podatkov vršile tudi likvidacije pomembnih predstavnikov sovražnih milic in organizacij (taktika »Regime Targeting«).

To obdobje se zaključuje s popolnim umikom izraelske vojske iz libanonskega ozemlja maja 2000, s propadom »varnostne cone« in popolnim razpadom milice SLA.

Obdobje po letu 2000. Obdobje po dokončnem umiku IDF iz Libanona predstavlja vse od začetka sedemdesetih let prejšnjega stoletja najmirnejše obdobje na libanonsko-izraelski meji. Kljub temu še vedno prihaja do osamljenih incidentov, katerih največ se zgodi na geografsko omejenem in spornem ozemlju Shebaa Farms. To področje je tudi glavni povod (vzroki so tudi drugje in so kompleksnejši) za zatrjevanja Libanona in Sirije, da izraelski umik ni popoln. Po letu 2001 je opazna tudi nova izraelska strategija, ko le-ta pri povračilnih udarcih ne napada samo Hezbollahovih ciljev, temveč tudi sirske vojaške položaje in infrastrukturo, predvsem v dolini Bekaa. Še več, izraelsko letalstvo je leta 2003 napadlo celo domnevne teroristične baze na sirske ozemlju.

Glede na nasprotnika, zaradi katerega je prihajalo do izraelskih posredovanj na libanonskih tleh, in proti kateremu so bile usmerjene izraelske aktivnosti v Libanonu, lahko obdobje izraelske (posredne in neposredne) navzočnosti razdelimo na dve podobdobji:

- **prvo podobdobje** je trajalo nekako od leta 1967 do leta 1982, ko so bili glavni izraelski nasprotniki na libanonskih tleh Palestinci, predvsem PLO, ki je bila del palestinsko-

muslimanske koalicije PLO-LNM. Izraelske nasprotnike so, vsaj od leta 1976 naprej, vojaško in politično podpirali tudi Sirci, ki so se leta 1982 v sklopu operacije »Mir za Galilejo« tudi neposredno spopadli z izraelsko vojsko. Sirija Palestince ni podpirala zaradi kakšne goreče naklonjenosti do palestinskega boja, temveč bolj zaradi lastnih koristi in »naravnega« sovraštva do izraelske države. Ključno vlogo pri tem ima predvsem vprašanje izraelske okupacije in priključitve Golanske planote Izraelu.

- **drugo podobdobje** se je pričelo leta 1982 po operaciji »Mir za Galilejo« in pravzaprav še vedno traja. Glavni izraelski nasprotnik in vzrok izraelske navzočnosti v Libanonu je leta 1982 postala islamska fundamentalistična šiitska organizacija Hezbollah, ki jo vojaško, politično in ideološko podpirata Sirija in Iran. Prav tako je v precej manjši meri zoper Izrael delovala sekularna šiitska milica Amal. Zanimariti ne smemo niti različnih palestinskih frakcij, ki še vedno obstajajo v Libanonu. Oporišča imajo v palestinskih begunskih taboriščih, ki se nahajajo v okolici večjih libanonskih mest.

Pri tem takoj opazimo, da je pri vseh omenjenih izraelskih nasprotnikih v Libanonu igrala vlogo glavnega zaščitnika in pokrovitelja Sirija, ki poskuša vojaško inferiornost nad Izraelom kompenzirati s »posredniškimi« spopadi in pritiski zoper Izrael. S tem poskuša vzpostavljati strateško ravnotežje z Izraelom. Glavno jabolko spora med Izraelom in Sirijo je, poleg znanih ideoloških, protijudovskih in protiameriških nasprotovanj, Golanska planota, ki jo je Izrael zaseda že vse od arabsko-izraelske vojne leta 1967.

Glede na obsežnost in intenzivnost izraelskih vojaških operacij v Libanonu lahko naredimo naslednjo razdelitev od najobsežnejše do najmanj obsežne:

- operacija »Mir za Galilejo« (1982);
- operacija »Litani« (1978);
- operacija »Grapes of Wrath« (1996);
- operacija »Accountability« (1993);

Prvi dve sta bili vojaški invaziji, katerima je sledila zasedba (okupacija) libanonskega ozemlja s strani kopenskih enot IDF. Drugi dve operaciji sta temeljili predvsem na letalskih udarih in delovanju izraelske vojske – v sodelovanju z zavezniško milico SLA – iz »varnostne cone«, katerih cilj je bil povzročiti begunsko krizo. Pri tem ni prišlo do dodatne okupacije libanonskega ozemlja, predvsem zato, ker Izrael ni uporabil kopenske vojske za pohod na Libanon.

V nadaljevanju je potrebno omeniti še redne izraelske kršitve libanonskega zračnega prostora in teritorialnega morja, obstreljevanje libanonskega ozemlja iz Izraela in »varnostne cone«, posamična izraelska bombardiranja nasprotnikovih položajev v Libanonu, dejavnosti izraelskih posebnih enot ter obveščevalnih služb na libanonskem ozemlju itd. Te izraelske aktivnosti trajajo, z večjo ali manjšo intenzivnostjo, praktično neprekinjeno vse od leta 1967 do dandanašnjega dne.

S tem lahko potrdimo glavno hipotezo, da je Izrael posredoval v Libanonu zaradi varnosti svojega ozemlja, ki so ga s svojo oborožitvijo in vpadi na njegovo ozemlje ogrožale različne sovražne organizacije. Palestinske in šiitske organizacije so imele svoja oporišča na jugu Libanona, odkoder so lahko brez večjih težav ogrožale izraelsko ozemlje. Pokrovitelj teh organizacij je bila Sirija, ki je na ta način preko posrednikov vzdrževala pritisk na Izrael. Sirija jim je pomagala z urjenjem, logistično, vojaško kot tudi z nudenjem zatočišča po akcijah. Sirija je imela (ima) od leta 1975 v Libanonu številno vojsko, zato bi lahko preprečila (ali vsaj znatno omejila) ogrožanje Izraela, če bi ji to bilo seveda v interesu. Da je temu res tako, se je izkazalo po 11.septembru 2001 in še posebej po zalivski vojni leta 2003, ko je Sirija, zaradi političnega pritiska in groženj ZDA, zelo omejila Hezbollahovo aktivnost na jugu Libanona in zmanjšala število svojih vojakov v Libanonu.

Prav tako lahko potrdimo prvo pomožno hipotezo, kajti začetek neposredne izraelske vojaške navzočnosti v Libanonu je pomenila operacija »Litani« marca 1978. Zatem je bila ob severni izraelski meji vzpostavljena t. i. »varnostna cona« v kateri je, ne glede na svojo številčnost, igrala glavno vlogo izraelska vojska. Izrael se je dokončno umaknil iz »varnostne cone« šele maja 2000. Na navzočnost izraelske vojske na območju Shebaa Farms po letu 2000 ne

moremo gledati kot na okupacijo libanonskega ozemlja, temveč kvečjemu kot na okupacijo sirskega ozemlja. Shebaa Farms namreč po mednarodnem pravu spada na območje (sirske) Golanske planote.

Potrdimo lahko tudi drugo pomožno hipotezo, da je Izrael pri svojih posredovanjih in navzočnosti v Libanonu za svoje cilje odkrito uporabljal »posrednike« in svoje obveščevalno-varnostne službe. Najprej je imela vlogo »posrednika« krščanska stran, ki je bila aktivno vključena v krvavo državljansko vojno. Na tega »posrednika« se je Izrael opiral predvsem v osrednjem Libanonu, oziroma v glavnem mestu Bejrutu. Na jugu je Izrael vzpostavil vojsko (milico), ki je bila v celoti odvisna od njega. Najprej se je imenovala SLF in je kasneje (leta 1982) prerasla v številčnejšo SLA. Poleg pripadnikov krščanske veroizpovedi so bili v tej organizaciji tudi pripadniki muslimanske (šiitske) in družovske veroizpovedi. S tem je Izrael poskušal upoštevati sestavo lokalnega prebivalstva na jugu Libanona. Izkazalo se je, da kljub temu »odvisna« milica ni uživala podpore prebivalstva, kajti po umiku IDF so se njeni pripadniki razbežali, dezertirali ali celo pristopili k nasprotni strani. Prav tako je na libanonskem ozemlju Izrael uporabljal tudi svoje obveščevalno-varnostne službe v navezi s posebnimi enotami, katerih pripadniki so največkrat prihajali iz vrst IDF. Omenjene službe so odigrale odločilno vlogo v vzpostavljanju in vzdrževanju stikov s »posredniki« ter z rekrutiranjem lokalnega prebivalstva in vzpostavljanjem obveščevalnih mrež na libanonskem ozemlju. Poleg zbiranja podatkov so te službe uporabljale tudi metode likvidacij vodij sovražnih organizacij in zasliševanja domnevnih »teroristov« ali domnevnih podpornikov letih.

Pri oceni položaja v regiji po umiku izraelske vojske ter odnosov med Izraelom in Libanom lahko izpostavimo nekaj najvažnejših ugotovitev.

Po izraelskem umiku iz Libanona in izpolnitvi resolucije VS ZN 425 Hezbollah ni izgubil motivacije za napade na izraelske cilje, pač pa se je zmanjšala njegova legitimnost v očeh mednarodne skupnosti, kot tudi v očeh libanonskega ljudstva na področjih, od koder se je Izrael umaknil. Večina akcij je tako geografsko omejenih na relativno majhno območje Shebaa Farms, kjer je ohranil vso legitimnost osvobodilne organizacije. Tudi zato je

Hezbollah skoraj popolnoma prenehal napadati izraelsko ozemlje. Posamezni incidenti so geografsko omejeni predvsem na sporno območje Shebaa Farms, pri tem pa prihaja praviloma do žrtve med izraelskimi vojaki, medtem ko napadov na civilne cilje praktično ni več. Za te omejene akcije iz libanonskega ozemlja zoper Izrael obstaja več vzrokov. Iran in Sirija imata vsak svoje razloge za vzdrževanje pritiska na Izrael, pri tem jima je prav prišlo domnevno sporno ozemlje Shebaa Farms. Tudi sam Hezbollah ima ideološke razloge, ki izhajajo iz islamskega fundamentalizma, ki se napaja predvsem iz protizahodnih in protijudovskih stremeljenj. Prav tako obstajajo pri Hezbollahu politični razlogi, da še naprej ostane glavno osvobodilno gibanje v Libanonu. Ravno zaradi ugleda, ki ga ta šiitska organizacija uživa kot osvobodilno gibanje, se je lahko razvil v politično stranko zastopano v libanonskem parlamentu.

Iz vojaško taktičnega vidika lahko ugotovimo, da se je po umiku dejanska ranljivost severnih izraelskih predelov povečala. Hezbollah bi lahko po umiku nemoteno izstreljeval smrtonosne izstrelke iz območja bivše »varnostne cone«. S tem se je povečal učinkovit doseg njegovih orožij proti notranjosti Izraela, kar povzroča strah pri civilnem prebivalstvu na obeh straneh meje, ki sedaj še bolj izrazito igra vlogo talca v vzajemnem zastraševanja med sovražnima stranema. Predvsem zaradi mednarodno-političnega položaja in pritiska velesil na Sirijo in Libanon se ta črni scenarij do sedaj še ni uresničil. Upoštevati moramo namreč, da so zaradi terorističnih napadov na New York in Washington 11. septembra 2001 ZDA izvajale močan pritisk na Sirijo in Libanon, ki sta dejansko omejila dejavnost Hezbollaha na jugu Libanona. Kot kažejo dogodki zadnjih let ima le-ta popolno svobodo delovanja le na omejenem področju, ki ga tudi Sirija smatra za sporno.

Z izraelskimi povračilnimi napadi na sirska vojaško infrastrukturo v Libanonu in tudi v Siriji sami, Izrael neposredno napada enega izmed glavnih zaščitnikov Hezbollaha – Sirijo, čemur se je pred umikom izogibal. Ta sprememba izraelska strategije je posledica precej slabšega položaja Sirije na mednarodnem prizorišču kot je bil le-ta pred umikom izraelske vojske oziroma pred smrtjo bivšega predsednika Hafeza Assada, ki je umrl kmalu zatem. Sirija je glede odgovarjajočega protiudarca Izraelu v veliki meri ujeta med vojaško inferiornost in pomanjkanje legitimnosti v mednarodni javnosti. Prav tako se je med Libanonci po umiku

Izraela iz Libanona povečalo nasprotovanje navzočnosti sirskih čet v Libanonu samem. Najprej so bili protesti omejeni na območja z maronitsko krščansko skupnostjo, vendar so se razširili tudi na območja poseljena z družini. Sirija mora pri instrumentalizaciji Hezbollaha zoper Izrael računati tudi na vse večje nasprotovanje v libanonski javnosti.

Na položaj v Libanonu je posredno vplival tudi ameriški napad na Irak leta 2003 in padec Huseinovega režima. ZDA so obtožile Sirijo, ki v ameriški javnosti že tako velja za državo, ki podpira mednarodni terorizem, da pomaga iraškim upornikom, jim nudi zatočišče ter vojaško pomoč. Siriji je neposredno po invaziji na Irak resno grozila ameriška vojaška intervencija. Sirski režim, ki mu vlada Assadov sin Bashir, se je odzval z verbalnim zanikanjem obtožb ter pripravljenostjo na sodelovanje. Iz Libanona so umaknili približno 4000 vojakov, čeprav jih je tam še vedno okoli 16.000. Prav tako so obljubili, da bodo omejili delovanje Hezbollaha na jugu Libanona.

Pričakovanja tistih, ki so z umikom izraelske vojske predvidevali izboljšanje odnosov z libanonsko vlado, se niso uresničila. Libanon ni razmestil svojih regularnih vojaških enot na jug države in se je zadovoljil z vzpostavitvijo šibke civilne administracije, medtem ko realna moč še vedno ostaja v rokah Hezbollaha oziroma Sirije.

Izraelski umik iz Libanona je nedvomno vplival na izbruh palestinske intifade (vstaje) na zasedenih ozemljih, ki se je začela v drugi polovici leta 2001. Med Palestinci je povzročil mišljenje, da je Izrael ranljiv v teroristično-gverilski vojni in da s permanentnim bojem lahko prisilijo Izrael k umiku iz zasedenih ozemelj. Obstajajo tudi dokazi, da se pripadniki palestinskih organizacij iz zasedenih ozemelj urijo in oborožujejo pri Hezbollahu. Tudi Izrael v zadnjem času za samomorilske napade Palestincev v Izraelu obtožuje Sirijo, ki naj bi bila v ozadju teh dejanj. Priznati je treba, da je položaj okupiranih ozemelj na Zahodnem bregu in v Gazi precej bolj kompleksen kot je bilo to v primeru »varnostne cone« na jugu Libanona, vsaj kar se tiče izraelskega umika.

Po umiku izraelske vojske iz Libanona maja 2000, predvsem pa po letu 2001, se je intenzivnost konflikta na libanonsko-izraelski zmanjšala na raven posameznih incidentov na

geografsko omejenem ozemlju in z majhnimi žrtvami med pripadniki vojsk na obeh straneh. Civilnih žrtev praktično ni več. Izkazalo se je, da je z umikom Izrael dosegel zmago na mednarodno-političnem prizorišču, saj je s tem oslabil položaj Sirije in posledično Hezbollaha. K temu sta v največji meri prispevala tudi globalna dogodka, kot sta 11. september 2001 in invazija na Irak. Glavno žarišče ogrožanja izraelske varnosti je že nekaj časa palestinska aktivnost oziroma terorizem na zasedenih ozemljih ter znotraj izraelskih mej. S tem lahko potrdimo tudi tretjo pomožno hipotezo.

10 LITERATURA IN VIRI

KNJIGE:

BABIĆ, MANOJLO (1988) *Izraelsko-arapski ratovi*, Alfa, Zagreb

BLACK, IAN; MORRIS, BENNY (1991) *Israel's Secret Wars – The Untold History of Israeli Intelligence*, Penguin Group, London

BLUM, William (2003) *Killing Hope*, Zed Books Ltd., London

BREGMAN, AHRON (2002) *Israel's Wars: A History Since 1947*, Routledge, London, New York

BREGMAN, AHRON; EL-TAHRI JIHAN (1998) *The Fifty Years War*, Penguin Books, London

CHOMSKY, NOAM (1999) *Fateful Triangle, The United States, Israel & The Palestinians*, Pluto Press, London

CHOMSKY, NOAM (2003a) *Middle East Illusions*, Rowman & Littlefield Publishers Inc., Lanham

CORM, GEORGES (1986) *Géopolitique du conflit Libanais: Étude historique et sociologique*, Éditions La Découverte, Paris

COSSALI, PAUL (2002) *A Survey of Arab-Israeli Relations 1947-2001*, Europa Publications Ltd., London

FRY, GRAHAM; GOLDSTEIN, ERIK; LANGHORNE, RICHARD (2002) *Guide to International Relations and Diplomacy*, Continuum, London, New York

HIRO, DILIP (1996) *Dictionary of the Middle East*, Pinter Publisher, London

HIRST, DAVID (2003) *The Gun and the Olive Branch*, Faber and Faber Ltd., London

JANSEN, MICHEL (1982) *Bitka za Bejrut*, Založba Borec, Ljubljana

KRUNIĆ, ZORAN (1997) *Strategija posrednega nastopanja*, Založba Unigraf, Ljubljana

LEVKOV, MILIVOJE (2001) *Izraelska tajna služba*, »Filip Višnjić«, Beograd

McDERMOTT, ANTONY (1995) *A Last Generation of UN Peacekeeping in the Middle East?*, Norsk Utenrikspolitisk Institutt, Oslo

***The Military Balance 2003-2004*, The International Institute for Strategic Studies, Oxford University Press, London**

NAPOLEONI, LORETTA (2003) *Modern Jihad, Tracing the Dollars Behind the Terror Networks*, Pluto Press, London

OSTROVSKY VICTOR; HOY CLAIRE (1990) *By Way of Deception*, Wilshire Press Inc., Scotsdale

PALMER HARIK, JUDITH (2004) *Hezbollah, The Changing Face of Terrorism*, I.B. Taurus & Co Ltd., London

POLMAR, NORMAN; ALLEN, THOMAS B. (1997) *The Encyclopedia of Espionage*, Random House, New York

PURG, ADAM (1995) *Obveščevalne službe*, ČZP Enotnost, Ljubljana

RICHELSON, JEFFREY T. (1995) *The U.S. Intelligence Community*, Westview Press, Boulder

STONE, DAVID (2004) *Wars of the Cold War, Campaigns and Conflicts 1945-1990*, Brassey's, London

ŠAPONJA, VLADIMIR (1999) *Taktika dela obveščevalnovarnostnih služb*, Ministrstvo za notranje zadeve, Visoka policijsko-varnostna šola, Ljubljana

ZBORNIKI:

CHOMSKY, NOAM (2003b) *Libya in U.S. Demonology*, v RAY, ELLEN in SCHAAP WILLIAM H. (urednika) *Covert Action the Roots of Terrorism* 84-100, Ocean Press, Melbourne, New York

FELDMAN, SHAI (1992) *Israel's Involvement in Lebanon: 1975-1985*, v LEVITE, ARIEL L. in ostali (uredniki) *Foreign Military Intervention* 129-161, Columbia University Press, New York

OLMERT, YOSSI (1992) *Syria in Lebanon*, v LEVITE, ARIEL L. in ostali (uredniki) *Foreign Military Intervention* 95-127, Columbia University Press, New York

ČLANKI:

JONES, CLIVE (2001) »A Reach Greater Than Grasp: Israeli Intelligence and the Conflict in South Lebanon 1990-2000, Intelligence and National Security (16) 3, 1-26

KORN, DAVID A. *Syria and Lebanon: A Fateful Entanglement*, The World Today, 42 (8-9), 137-142

SCHAHGALDIAN, NIKOLA B. (1984) *Prospects for Unified Lebanon*, Current History 83 (489), 5-8

DIPLOMSKI DELI:

JEVNIKAR, KRISTINA M. (2002) *Odvisnost Libanona od Sirije*, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana

POŽUN, JANKO (2004) *Obveščevalno-varnostni sistem Izraela*, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana

SPLETNI VIRI:

<http://almashriq.hiof.no/lebanon/300/350/355/april-war/shahak.html>

<http://cnnworldnews.printthis.clickability.com/pt/cpt?action=cpt&title=CNN.com>

http://news.bbc.co.uk/2/hi/in_depth/3686949.stm

<http://www.abc.net.au/news/newsitems/200406/s1136242.htm>

<http://www.arabnews.com/services/print/print.asp?artid=48703&d=22&m=7&y=2000>

<http://www.biu.ac.il/SOC/besa/meria/journal/1997/issue3/jvln3a3html>

<http://www.geocities.com/jowlover2/51504296.htm>

<http://www.hrw.org/reports/1996/israel.htm>

<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/lebwith.html>

http://www.lcps-lebanon.org/pub/tlr/96/sum96/grapes_wrath.html

http://www.meib.org/articles/0105_11htm

http://www.rimbaud.freemove.co.uk/lebanon_civwar.htm

<http://www.spacewar.com/2004/040507034356.3hnj3nbg.html>

<http://www.tau.ac.il/jcss/sa/v4n2p4Bro.html>

www.cia.gov/publications/factbook/geos/is.html

www.cia.gov/publications/factbook/geos/le.html

www.cia.gov/publications/factbook/geos/sy.html